

Ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 9 i 10 Osi Priorytetowej RPO WL 2014 - 2020

Raport końcowy

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Program współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego

RAPORT KOŃCOWY

Ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 9 i 10 Osi Priorytetowej RPO WL 2014 - 2020

Wykonawca:

Konsorcjum:

AD REM Pracownia badawcza Elżbieta Stosio-Sielach

ul. Macieja Palacza 120e/3

60-278 Poznań

Piotr Fuchs Smart Research

ul. Wojskowa 5/73

60-792 Poznań

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego

ul. Artura Grottgera 4

20-029 Lublin

Poznań, sierpień 2021 r.

Spis treści

Streszczenie	9
Summary	16
1. Opis przedmiotu, celu i założeń badania ewaluacyjnego.....	23
1.1. Zakres przedmiotowy badania	23
1.2. Zakres czasowy badania	25
1.3. Cele badania.....	25
1.4. Pytania ewaluacyjne	25
1.5. Kryteria ewaluacyjne.....	29
2. Opis przebiegu badania oraz zastosowanych technik gromadzenia i analizy danych	30
2.1. Zastosowane metody i techniki badawcze.....	30
2.1.1. Analiza danych zastanych (desk research).....	30
2.1.2. Wywiady indywidualne (IDI) oraz diady z przedstawicielami jednostek zaangażowanych w realizację RPO WL 2014 - 2020	30
2.1.3. Analiza kontrfaktyczna.....	31
2.1.4. Badania ilościowe z uczestnikami projektów oraz beneficjentami	32
2.1.5. FGI on-line z uczestnikami projektów – osobami, które otrzymały wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej	33
2.1.6. Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI) z uczestnikami projektów – rodzicami/opiekunami dzieci w wieku do lat 3	34
2.1.7. Telefoniczne wywiady pogłębione z uczestnikami projektów – przedstawicielami MMŚP, którzy skorzystali z usług rozwojowych.....	34
2.1.8. Warsztat ekspercki	34
2.1.9. Studia przypadku	35
2.2. Przebieg badania ewaluacyjnego	35
3. Wnioski z badania ewaluacyjnego	36

3.1.	Wpływ wsparcia na poprawę sytuacji osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.	36
3.1.1.	Czy i w jakim stopniu udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy sytuacji (zaspokoilo potrzeby, rozwiązało problemy) osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (tj. osób starszych w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach) i zwiększyło poziom ich zatrudnienia? Jaka jest trwałość tej interwencji?	37
3.1.2.	Jaka jest charakterystyka wsparcia otrzymywanego przez uczestników projektów (zainteresowanie poszczególnymi formami wsparcia, kompleksowość uzyskanej pomocy, jakość usług szkoleniowo-doradczych i innych otrzymanych w projekcie) w poszczególnych Działaniach objętych badaniem?	44
3.2.	Czy i w jakim stopniu wsparcie dedykowane osobom pozostającym bez pracy zainteresowanym założeniem działalności, przyczyniło się do zwiększenia liczby trwałych nowych mikroprzedsiębiorstw? Która z form wsparcia – dotacja czy instrumenty zwrotne – okazała się bardziej skuteczna i efektywna?	51
3.3.	Czy udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub wejście na rynek pracy osobom (w szczególności kobietom), które w nim nie uczestniczyły ze względu na sprawowanie opieki nad dziećmi? Jaka jest trwałość interwencji? Ile nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 powstało/ powstanie dzięki wsparciu w ramach 9 osi priorytetowej RPO WL 2014 – 2020 (w podziale na gminy, powiaty i subregiony), w stosunku do miejsc istniejących w poszczególnych gminach, powiatach i subregionach?	58
4.	Ocena wsparcia ukierunkowanego na wsparcie pracowników sektora MŚP..	67
4.1.	Czy dzięki wsparciu ukierunkowanemu na podnoszenie kompetencji/kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych zwiększyła się dostępność do usług rozwojowych dla MŚP?	67
4.2.	Czy w kontekście zrealizowanych działań outplacementowych zwiększyła się zdolność adaptacyjna pracowników zwolnionych, zagrożonych zwolnieniem lub	

	przewidzianych do zwolnienia i w jakim zakresie? Czy podjęte działania były skuteczne? Jaka jest ich trwałość?	70
5.	Czy i w jakim stopniu udzielone wsparcie zwiększyło poziom uczestnictwa osób w wieku aktywności zawodowej w programach zdrowotnych? Czy udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub pozostanie na rynku pracy osobom, które skorzystały z programów zdrowotnych?	73
6.	Jaka jest skala występowania projektów partnerskich w podziale na rodzaje partnerów (partnerstwa między podmiotami publicznymi, między podmiotami prywatnymi, partnerstwa mieszane podmiotów publicznych z prywatnymi, itp.)? Jakie podmioty najczęściej występują w roli liderów partnerstwa? Co decyduje o składzie partnerstwa? Czy możliwe jest wyodrębnienie pewnych rodzajów partnerstw?	76
7.	Wpływ interwencji na zachowania migracyjne uczestników projektów	77
8.	Które z dostępnych typów operacji objętych badaniem cieszyły się największą skutecznością, efektywnością, użytecznością, trwałością i zainteresowaniem w odniesieniu do poszczególnych kategorii grup docelowych, biorąc pod uwagę potrzeby lubelskiego rynku pracy i wpływ na zatrudnienie? Gdzie skuteczność, efektywność, użyteczność i trwałość były najmniejsze? Z czego to wynikało?	80
9.	Jakie są największe problemy i trudności w realizacji projektów w ramach RPO WL 2014 - 2020 dotyczące zatrudnienia na rynku pracy, wraz ze wskazaniem ich przyczyn i koniecznych do podjęcia środków zaradczych (także w okresie pandemii COVID-19)?	80
10.	Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru zatrudnienia na rynku pracy można było osiągnąć bez wsparcia środków z RPO WL 2014-2020 lub przy niższych nakładach?	81
11.	W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Zaleceniach Rady dla Polski (Country Specific Recommendations) i Country Report dla Polski na poziomie regionalnym?...	82
12.	Jaki jest poziom komplementarności EFS i EFRR w ramach badanych form wsparcia?.....	83

13.	Które z dostępnych typów operacji powinny, a które nie powinny być kontynuowane w przyszłej perspektywie finansowej (i w jakim zakresie), biorąc pod uwagę faktyczne i planowane efekty wsparcia oraz potrzeby lubelskiego rynku pracy?	84
14.	Najważniejsze wnioski i rekomendacje	91
Aneks. Dodatkowe tabele i opisy wyników badania.....		95
1.	Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8i.....	95
2.	Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do PI 8i.	97
3.	Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8iii.	101
4.	Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do PI 8iii... ..	102
5.	Szczegółowe wyniki badania w odniesieniu do trwałości mikroprzedsiębiorstw utworzonych w ramach Programu.	103
6.	Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8iv.	120
7.	Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Działań wdrażanych w ramach PI 8iv.	121
8.	Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8v.....	123
9.	Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Działań wdrażanych w ramach PI 8v.	125
10.	Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8vi.	127
11.	Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Działań wdrażanych w ramach PI 8vi.	128
Spis wykresów		130
Spis tabel		130

Wykaz skrótowców wykorzystanych w tekście

BHP	Bezpieczeństwo i higiena pracy
BUR	Baza Usług Rozwojowych
CATI	Komputerowo wspomagany wywiad telefoniczny (<i>ang. Computer-Assisted Telephone Interview</i>)
CAWI	Komputerowo wspomagany wywiad internetowy (<i>ang. Computer-Assisted Web Interview</i>)
CEIDG	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy (<i>ang. Focus Group Interview</i>)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony (<i>ang. Individual in-Depth Interview</i>)
IP	Instytucja Pośrednicząca
IPD	Indywidualny Plan Działania
ISCED	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Kształcenia
IZ	Instytucja Zarządzająca
LOF	Lubelski Obszar Funkcjonalny
MMŚP	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
MUP	Miejski Urząd Pracy
NPS	Ocena zadowolenia i chęci polecenia (<i>ang. Net Promoter Score</i>)
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
OP	Oś Priorytetowa
PI	Priorytet inwestycyjny
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PUP	Powiatowy urząd pracy

PSM	<i>Propensity Score Matching</i>
RIS	Rejestr Instytucji Szkoleniowych
RPO WL 2014 – 2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
RODO	Ogólne rozporządzenie o ochronie danych (<i>ang. General Data Protection Regulation, GDPR</i>)
SZOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
TDI	Telefoniczny wywiad pogłębiony (<i>ang. Telephone in-Depth Interview</i>)
TIK/ICT	Technologie informacyjno – komunikacyjne (<i>ang. Information and communication technologies, ICT</i>)
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Streszczenie

Głównym celem badania ewaluacyjnego była ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 9 i 10 Osi Priorytetowej RPO WL 2014 - 2020. Przeprowadzone zostało ono w okresie kwiecień – sierpień 2021 r. Objęło okres od zatwierdzenia RPO WL 2014 - 2020 (12 lutego 2015 roku) do 31 marca 2021 roku.

Poniżej zaprezentowano główne wnioski z badania.

Według stanu na dzień 31.03.2021 r., wsparciem w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników objętych zostało:

- 46946 osób o niskich kwalifikacjach;
- 18475 osób długotrwale bezrobotnych;
- 17611 osób w wieku 50 lat i więcej;
- 3494 osoby z niepełnosprawnościami;
- 19538 kobiet.

Wsparcie dostępne w ramach Programu RPO WL 2014 – 2020 okazało się szczególnie odpowiednie w odniesieniu do osób w wieku 50 lat i więcej oraz osób o niskich kwalifikacjach – w liczbie znacznie wyższej od zakładanej skorzystali oni ze wsparcia oferowanego w ramach Programu.

Skuteczność wsparcia, mierzona m.in. poziomem osiągniętych wskaźników rezultatu, w odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego 8i jest bardzo wysoka. Po opuszczeniu Programu pracowało, w tym prowadziło działalność gospodarczą na własny rachunek:

- 10499 osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem (znacznie powyżej wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023);
- 1657 osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem (znacznie powyżej wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023).

Ponadto w momencie zakończenia udziału w projekcie pracę lub działalność na własny rachunek podjęło/ podjęły:

- 8836 osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem;
- 8733 kobiety objęte wsparciem;
- 3115 osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem.

Po opuszczeniu Programu kwalifikacje uzyskało:

- 6419 osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem;
- 2221 osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem (znacznie powyżej wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023);
- 5981 osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem;
- 4246 kobiet objętych wsparciem;
- 2585 osób w wieku 50 lat i więcej.

Podkreślić należy, że wysoką jakością, a także skutecznością charakteryzują się projekty realizowane przez powiatowe urzędy pracy. Skuteczności działań podejmowanych przez instytucje tego typu sprzyja ścisła współpraca z pracodawcami działającymi na lokalnym rynku pracy, co ułatwia sprawne wyszukiwanie firm chętnych do organizacji staży czy poszukujących pracowników.

Wsparcie w ramach priorytetu 8i cechuje się trwałością w dłuższej perspektywie czasowej. W momencie realizacji badania ewaluacyjnego, spośród uczestników projektów zrealizowanych w ramach Działania 9.1, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, ponad jedna trzecia była aktywna zawodowo, a ponad jedna czwarta – poszukiwała zatrudnienia. Spośród uczestników projektów zrealizowanych w ramach Działania 9.2, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, ponad dwie trzecie pracowało zawodowo, w tym prowadziło własną działalność gospodarczą.

Uczestnicy projektów wysoko ocenili poszczególne usługi z jakich skorzystali w Programie, przede wszystkim staże i praktyki zawodowe, ale również poradnictwo zawodowe oraz kursy i szkolenia zawodowe.

Wsparcie dedykowane osobom pozostającym bez pracy zainteresowanym założeniem działalności przyczyniło się do zwiększenia liczby trwałych nowych

mikroprzedsiębiorstw. Trwałość działalności gospodarczych powstałych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 jest taka sama, jak w przypadku działalności gospodarczych powstałych bez takiego wsparcia, przy czym interpretując ten wynik należy uwzględnić, że wsparcie w ramach omawianych Działań kierowane było do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach itd., które z tego tytułu wymagały dodatkowego wzmocnienia: w postaci przekazania środków finansowych, ale też wsparcia szkoleniowego czy doradczego. W grupie kontrolnej (firmy powstałe bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 - 2020) znajduje się prawdopodobnie relatywnie więcej osób będących w dobrej sytuacji na rynku pracy w momencie zakładania firmy, dla których założenie działalności gospodarczej jest kolejnym krokiem w rozwoju kariery zawodowej, a nie stanowi sposobu wejścia na rynek pracy. W tym kontekście **trwałość firm utworzonych w ramach RPO WL 2014 – 2020 ocenić należy w opinii Ewaluatora jako umiarkowanie wysoką.** Spośród 567 analizowanych firm działalność pomiędzy 365 dniem a 396 dniem (12 miesięcy + 1 miesiąc) od rozpoczęcia działalności gospodarczej zakończyło aż 106 firm (18,7% wszystkich). Równocześnie należy podkreślić, że 141 z 367 firm powstałych przy wsparciu Programu uwzględnionych w analizie przetrwało powyżej 36 miesięcy (38,4%).

Istotnie wyższą trwałością w porównaniu z firmami powstałymi przy wsparciu dotacji charakteryzują się firmy powstałe przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki). Zróżnicowanie trwałości firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji i tych powstałych przy wsparciu w postaci pożyczki wyjaśnić można jedynie faktem, iż wśród pożyczkobiorców dominowali mężczyźni, zaś wśród osób otrzymujących dotacje – kobiety, które generalnie, jeśli chodzi o wszystkie analizowane firmy powstałe przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 - 2020, prowadzą mniej trwałe działalności gospodarcze. Na fakt niższej trwałości firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji wpływ może mieć również, nieco paradoksalnie, wyższa atrakcyjność tej formy wsparcia z punktu widzenia uczestników projektów. Możliwość otrzymania dotacji, a dodatkowo – w przypadku PI 8iii (Działania 9.3 i 9.6) – wsparcia pomostowego w postaci finansowej, przy minimalnym ryzyku konieczności jej zwrotu może skłaniać do podejmowania większego ryzyka w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej (podejmowania

jej np. przez osoby nie w pełni przygotowane lub też podejmowanie działalności w trudniejszych branżach), niż w przypadku pożyczkobiorców (którzy są w większym stopniu zmuszeni, by osiągnąć dochody z działalności gospodarczej na spłatę zaciągniętej pożyczki).

Wsparcie udzielone rodzicom i opiekunom dzieci w wyniku interwencji podjętej w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv: Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę umożliwia im powrót lub wejście na rynek pracy. Według stanu na dzień 31.03.2021 r.:

- 585 osób pozostających bez pracy, znalazło pracę lub poszukuje pracy po opuszczeniu Programu (stopień realizacji wskaźnika na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność wyniósł 47,45%);
- 549 osób powróciło na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymało zatrudnienie po opuszczeniu Programu (stopień realizacji wskaźnika na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność wyniósł 67,88%).

Użyteczność omawianej formy wsparcia należy ocenić bardzo wysoko.

Realizacja interwencji w bardzo dużym stopniu wpływa na wzrost liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 funkcjonującymi w regionie. Ogółem, w porównaniu z rokiem 2016 r., w wyniku interwencji z EFS, liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 zwiększyła się o ponad połowę (56,8%). Stosunkowo najwięcej miejsc opieki nad dziećmi przybyło w subregionie puławskim (wzrost o 68,6%) i bialskim (wzrost o 64,1%). Docelowo w ramach Programu, utworzonych zostanie 3048 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, zatem w sumie liczba miejsc opieki nad dziećmi wzrośnie niemal o 100% (dokładnie 91,6%).

Trwałość miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 utworzonych w ramach RPO WL 2014 - 2020 ocenić należy jako wysoką.

W kontekście dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 należy równocześnie pamiętać, że może być on utrudniony nie tylko z uwagi na niedobór miejsc opieki, ale

też z uwagi na barierę finansową związaną z tym, że koszty utrzymania miejsca opieki w prywatnych żłobkach/ klubach dziecięcych są stosunkowo wysokie.

Dzięki wsparciu ukierunkowanemu na podnoszenie kompetencji/ kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych znacząco zwiększyła się dostępność do usług rozwojowych dla MŚP. Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku interwencji podjętej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian:

- usługami rozwojowymi w programie objęte zostały 3982 mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa;
- 2960 mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw zrealizowało swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie;
- 8402 osoby uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu.

Możliwość skorzystania z bezpłatnych form wsparcia dostępnych w BUR ułatwia przedsiębiorcom podjęcie decyzji o udziale w szkoleniu i zwiększa zakres wyboru w sytuacji ograniczonych zasobów finansowych.

Skuteczność działań podjętych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v w odniesieniu do pracowników zwolnionych, zagrożonych zwolnieniem lub przewidzianych do zwolnienia była bardzo wysoka. Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku i podjętej interwencji:

- wsparciem w programie objętych zostało 5851 pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy;
- 2947 osób po opuszczeniu programu podjęło pracę lub kontynuowało zatrudnienie (91,58% wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023).

Realizacja działań outplacementowych przyczynia się do zwiększenia zdolności adaptacyjnej pracowników zwolnionych, zagrożonych zwolnieniem lub przewidzianym do zwolnienia – dzięki podjętej interwencji nie doszło do

dezaktywizacji zawodowej osób objętych wsparciem. Trwałość interwencji podjętej w tym obszarze jest wysoka.

Interwencja podjęta w ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi: Aktywne i zdrowe starzenie się w bardzo dużym stopniu przyczyniła się do zwiększenia poziomu uczestnictwa osób w wieku aktywności zawodowej w programach zdrowotnych. Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku działań podjętych w RPO WL 2014 - 2020:

- programem zdrowotnym objęte zostały 82604 osoby;
- 49776 osób dzięki interwencji zgłosiło się na badanie profilaktyczne;
- 263 osoby zostały objęte programem zdrowotnym ukierunkowanym na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy.

Udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub pozostanie na rynku pracy osobom, które skorzystały z programów zdrowotnych. Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku podjętej interwencji:

- 262 osoby podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie po opuszczeniu programu (104,86% docelowego wskaźnika dla 2023 r.).

Ponad dwie trzecie uczestników projektów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, zadeklarowało, że w wyniku skorzystania ze wsparcia w Programie zwiększyło się ich zainteresowanie udziałem w kolejnych programach zdrowotnych. Średnia ocena programów zdrowotnych zrealizowanych w ramach projektów była wysoka.

Należy zauważyć, że **istotny (choć nie oszacowany) wpływ na zatrudnienie na regionalnym rynku pracy miały również działania podejmowane przez beneficjentów w związku z realizacją projektów – duża część z nich w celu sprawnej realizacji projektów zwiększyła liczbę zatrudnionych pracowników** (w największym stopniu dotyczy to oczywiście podmiotów, które w ramach projektów tworzyły miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 oraz zatrudniały opiekunki i personel do ich obsługi).

Z przeprowadzonego badania wynika, że **wszystkie typy operacji, które były wdrażane w ramach 9 i 10 OP RPO WL 2014 – 2020 powinny być kontynuowane w przyszłej perspektywie finansowej.** Równocześnie, opracowując rekomendacje,

Ewaluator odniósł się wyłącznie do obszarów, które w kolejnej perspektywie finansowej, zgodnie z przygotowywanymi zasadami wdrażania działań dofinansowanych z funduszy unijnych, będą wdrażane z poziomu regionalnego.

Na bazie wniosków z badania sformułowano następujące rekomendacje:

1. Należy kontynuować realizację działań nakierowanych na aktywizację zawodową grup osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na regionalnym rynku pracy, w tym w szczególności osób długotrwale bezrobotnych oraz osób w wieku 50+. Formy wsparcia wdrażane w ramach interwencji uwzględniać powinny sytuacje, w których dana grupa uczestników projektów potrzebować będzie dodatkowej motywacji do udziału w projekcie i/lub pewnego rodzaju przewodnictwa/ towarzyszenia im w procesie przygotowywania się do podjęcia zatrudnienia – osoby te powinny być obejmowane dodatkowym wsparciem, np. opieką mentora.
2. Należy w dalszym ciągu udostępniać przedsiębiorstwom prowadzącym działalność na obszarze województwa lubelskiego możliwość korzystania z częściowo dofinansowanych usług rozwojowych (zarówno szkoleń, doradztwa, jak też usług polegających na analizie usług rozwojowych).
3. Należy kontynuować realizację programów outplacementowych ukierunkowanych na wspieranie przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne oraz ich pracowników w procesie dostosowywania się do zmian gospodarczych obejmujących takie formy wsparcia jak: poradnictwo psychologiczne i zawodowe, staże i praktyki zawodowe oraz szkolenia i kursy zawodowe.
4. Realizacja na obszarze województwa lubelskiego krajowych i regionalnych programów zdrowotnych, w tym programów realizowanych we współpracy z pracodawcami powinna być kontynuowana. Programy profilaktyczne powinny być kompleksowe, tzn. uczestnicy projektów powinni mieć możliwość skorzystania w ramach programu z możliwie pełnej diagnostyki, a także z indywidualnej konsultacji lekarskiej.

Summary

The main objective of the evaluation study was to assess the impact of the support offered under the 9th and 10th Priority Axes of the Regional Operational Program of Lubelskie Voivodeship (ROP LV) 2014-2020. It was carried out in the period between April and August 2021. It covered the period from the approval of the ROP LV 2014-2020 (12th February 2015) to 31st March 2021.

The main conclusions of the study are presented below.

As of March 31, 2021, the following people were granted support under the Investment Priority 8i Access to employment for jobseekers and economically inactive people, including the long-term unemployed and people far from the labor market, also through local employment initiatives and supporting the mobility of employees:

- 46,946 low-skilled people;
- 18,475 long-term unemployed;
- 17,611 people aged 50 and more;
- 3,494 people with disabilities;
- 19,538 women.

The support available under the ROP LV 2014-2020 turned out to be particularly appropriate in relation to people aged 50 and more, as well as people with low qualifications – they benefited from the support offered under the Program in a much higher number than assumed.

The effectiveness of support that was measured, among others, by the level of the result indicators achieved in relation to the investment priority 8i, is very high. After leaving the Program:

- 10,499 long-term unemployed people who had been supported (much above the target value of the indicator for 2023) and
- 1,657 people with disabilities who had been supported (much above the target value of the indicator for 2023)

worked, including being self-employed.

In addition, upon termination of participation in the project, employment or self-employment was undertaken by:

- 8,836 low-skilled people who had been supported;
- 8,733 supported women;
- 3,115 people aged 50 and more who had been supported.

After leaving the Program, qualifications were obtained by:

- 6,419 long-term unemployed people who had been supported;
- 2,221 people with disabilities who had been supported (much above the target value of the indicator for 2023);
- 5,981 people with low qualifications who had been supported;
- 4,246 supported women;
- 2,585 people aged 50 and more.

It should be emphasized that projects implemented by poviats labor offices are characterized by high quality and effectiveness. The effectiveness of activities undertaken by institutions of this type is fostered by close cooperation with employers operating on the local labor market, which facilitates the efficient search for companies willing to organize internships or looking for employees.

The support under priority 8i is sustainable in the long term. At the time when the evaluation study was carried out, among the participants of projects implemented under Measure 9.1 who took part in the quantitative study, over one third were professionally active and over one fourth were looking for employment. Among the participants of projects implemented under Measure 9.2 who took part in the quantitative research, more than two thirds worked professionally, including running their own business.

The project participants highly appreciated the individual services they were granted in the Program, especially internships and apprenticeships, but also career counseling, courses and vocational training.

Support dedicated to unemployed people interested in starting a business contributed to an increase in the number of sustainable new micro-enterprises.

The sustainability of economic activities created with support under ROP LV 2014-2020 is the same as in case of economic activities created without such support, but

when interpreting this result, it should be taken into account that the support under the Activities in question was directed to people who are in a particularly difficult situation on the labor market, including the long-term unemployed, low-skilled, etc., who therefore required additional strengthening: in the form of transfer of funds, but also training or counseling support. In the control group (companies established without support under the ROP LV 2014-2020) there are probably relatively more people who are in a good situation on the labor market at the time of setting up a company, for whom setting up a business is the next step in the development of a professional career, and is not a way to enter the labor market. In this context, **the sustainability of companies established under ROP LV 2014-2020 should be assessed, in the opinion of the Evaluator, as moderately high.** Out of 567 analyzed companies, 106 companies (18.7% of all) closed the activity between 365 days and 396 days (12 months + 1 month) after the start of their business activity. At the same time it should be emphasized that 141 out of 367 companies established with the support of the Program, included in the analysis, survived over 36 months (38.4%).

Companies established with support in the form of a financial instrument (loan) are characterized by significantly higher durability compared to companies established with the support of subsidies. The differentiation in the sustainability of companies established with support in the form of subsidies and those established with support in the form of a loan can only be explained by the fact that the borrowers were dominated by men, whereas the dominant group that received grants were women, who, in general, when it comes to all analyzed companies established with support under the ROP LV 2014-2020, conduct less durable businesses. The fact that companies established with support in the form of subsidies are less durable may also be influenced, somewhat paradoxically, by the higher attractiveness of this form of support from the point of view of project participants. The possibility of receiving a subsidy, and additionally – in case of IP 8iii (Measures 9.3 and 9.6) - bridge support in financial form, with a minimal risk of having to return it, may lead to taking greater risk in the scope of running a business (e.g. taking it up by people who are not fully prepared or undertaking activities in more difficult industries) than in case of borrowers (who are more forced to earn business income to repay the loan taken).

Support provided to parents and guardians of children as a result of interventions under investment priority 8iv: Equality between women and men in all areas, including access to employment, career development, reconciliation of work and private life and the promotion of equal pay for equal work enables them to return or enter labor market. As of March 31, 2021:

- 585 unemployed people found a job or have been looking for a job after leaving the Program (the rate of implementation of the indicator on the basis of approved forms / payment applications amounted to 47.45%);
- 549 people returned to the labor market after a break related to giving birth / bringing up a child or stayed in employment after leaving the Program (the rate of implementation of the indicator on the basis of approved forms / payment applications amounted to 67.88%).

The utility of the discussed form of support should be assessed very highly.

The implementation of the intervention to great extent influences the increase in the number of places of care for children up to 3 years old operating in the region.

Overall, compared to 2016, as a result of ESF interventions, the number of childcare places for children up to 3 years of age increased by more than half (56.8%).

Relatively the greatest number of childcare places were added in the pulawski (increase by 68.6%) and bialski (increase by 64.1%) subregions. Ultimately, the Program will create 3,048 childcare places for children up to 3 years of age, so the total number of childcare places will increase by almost 100% (91.6% to be exact).

The durability of childcare places for children up to 3 years of age created under the ROP LV 2014-2020 should be assessed as high.

In the context of access to childcare places for children up to 3 years of age, it should be remembered that it may be difficult not only due to the lack of childcare places, but also due to the financial barrier related to the fact that the costs of maintaining a place of care in private nurseries / children clubs are relatively high.

Thanks to the support aimed at improving the competences / qualifications of employees in the SME sector as a part of the subjective financing of development services, the availability of development services for SMEs increased significantly. According to the data current as of March 31, 2021, as

a result of the intervention undertaken under the Investment Priority 8v

Adaptation of employees, enterprises and entrepreneurs to changes:

- development services under the program covered 3,982 micro, small and medium-sized enterprises;
- 2,960 micro, small and medium-sized enterprises achieved their development goal thanks to participation in the program;
- 8,402 people obtained qualifications or acquired competences after leaving the program.

The possibility of using free forms of support available at Development Services Base (BUR) makes it easier for entrepreneurs to decide on participation in the training and increases the range of choice in a situation of limited financial resources.

The effectiveness of the measures taken under the 8v Investment Priority in relation to employees dismissed, threatened with dismissal or planned for dismissal was very high.

According to the data current as of March 31, 2021, as a result of the intervention:

- 5,851 employees at risk of dismissal and persons dismissed for reasons relating to the workplace were supported under the program;
- 2,947 people, after leaving the program, started work or continued employment (91.58% of the target value of the indicator for 2023).

The implementation of outplacement activities contributes to increasing the adaptation abilities of employees dismissed, threatened with dismissal or planned for dismissal – thanks to the intervention, the people who were granted the support were not professionally deactivated. The sustainability of the intervention undertaken in this area is high.

Intervention under investment priority 8vi: Active and healthy aging has significantly contributed to increasing the participation of people of working age in health programs. According to the data current as of March 31, 2021, as a result of activities undertaken in the ROP LV 2014-2020:

- the health program covered 82604 people;
- 49,776 people applied for a preventive examination thanks to the intervention;

- 263 people were included in a health program aimed at eliminating health risk factors in the workplace.

The provided support made it possible for people who benefited from health programs to return or remain in the labor market. According to the data current as of March 31, 2021, as a result of the intervention:

- 262 people started or continued employment after leaving the program (104.86% of the target rate for 2023).

More than two-thirds of the project participants who took part in the quantitative study declared that as a result of using the Program support, their interest in participating in subsequent health programs increased. The average assessment of the health programs implemented under the projects was high.

It should be noted that **the activities undertaken by the beneficiaries in connection with the implementation of projects also had a significant (although not estimated) impact on employment in the regional labor market - a large part of them, in order to implement projects efficiently, increased the number of employees** (this applies to the greatest extent, of course, to entities which, as part of the projects, created childcare places for children up to 3 years of age and employed babysitters and staff to operate them).

The study shows that **all types of operations that were implemented under the 9th and 10th Priority Axes of ROP LV 2014-2020 should be continued in the future financial perspective**. At the same time, when developing the recommendations, the Evaluator referred only to the areas that in the next financial perspective, in accordance with the rules for implementing activities co-financed from EU funds, will be implemented at the regional level.

Based on the conclusions of the study, the following recommendations were formulated:

1. The implementation of activities aimed at professional activation of groups of people who are in a particularly difficult situation on the regional labor market, including in particular the long-term unemployed and people aged 50+, should be continued. Forms of support implemented as a part of an intervention should take into account situations in which a given group of project

participants will need additional motivation to participate in the project and / or some kind of guidance / accompanying them in the process of preparing for employment – these people should be provided with additional support, e.g. mentoring.

2. Enterprises operating in the Lubelskie voivodeship should still be offered the possibility of using partially co-financed development services (both training, consultancy and services consisting in the analysis of development services).
3. It is necessary to continue the implementation of outplacement programs aimed at supporting enterprises undergoing restructuring processes and their employees in the process of adapting to economic changes, including such forms of support as: psychological and vocational counseling, internships and apprenticeships, as well as training and vocational courses.
4. The implementation of national and regional health programs in the Lubelskie voivodeship, including programs implemented in cooperation with employers, should be continued. Preventive programs should be comprehensive, i.e. project participants should be able to benefit under the program from as complete diagnostics as possible, as well as individual from medical consultations.

1. Opis przedmiotu, celu i założeń badania ewaluacyjnego

W niniejszym rozdziale przedstawiono najistotniejsze elementy składające się na metodologię badania, w tym opis przedmiotu i cele badania.

1.1. Zakres przedmiotowy badania

W zakres przedmiotowy badania wchodzi oś priorytetowa 9 „Rynek pracy” oraz oś priorytetowa 10 „Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian” RPO WL na lata 2014 - 2020.

Obie osie realizują cel tematyczny: **Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników¹.**

W SZOOP² wskazano następujące cele szczegółowe 9 osi priorytetowej „Rynek pracy”:

1. Zwiększenie zatrudnienia osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (głównie osób w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotnych i o niskich kwalifikacjach).
2. Poprawa szans na zatrudnienie osób odchodzących z rolnictwa oraz sytuacji zawodowej osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących na umowach cywilno-prawnych i ubogich pracujących.
3. Zwiększenie liczby nowych i trwałych miejsc pracy w regionie.
4. Zwiększenie poziomu zatrudnienia osób opiekujących się dziećmi w wieku do 3 lat.

Na OP 9 RPO WL 2014 - 2020 przełożone zostały następujące trzy priorytety inwestycyjne:

- **priorytet inwestycyjny 8i:** Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz

¹ Tabela transpozycji PI na działania/ poddziałania w poszczególnych osiach priorytetowych, Załącznik 1 do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych RPO WL 2014-2020, 23 lipca 2021 r.

² Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020, 23 lipca 2021 r., Załącznik nr 2 do uchwały Nr CCLXXX/4941/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 23 lipca 2021 r., s. 233.

oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;

- **priorytet inwestycyjny 8iii:** Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw;
- **priorytet inwestycyjny 8iv:** Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.

Wskazane priorytety inwestycyjne przekładają się na realizację sześciu Działań w ramach OP 9 RPO WL 2014 - 2020.

Na OP 10 RPO WL 2014 - 2020 przełożone zostały następujące dwa priorytety inwestycyjne:

- **priorytet inwestycyjny 8v:** Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian;
- **priorytet inwestycyjny 8vi:** Aktywne i zdrowe starzenie się.

W SZOOP³ wskazano następujące **cele szczegółowe osi priorytetowej 10 „Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian”**:

1. Wzrost liczby przedsiębiorstw sektora MMŚP, które skorzystały z usług rozwojowych.
2. Zwiększenie dostępu do zatrudnienia lub jego kontynuacji osób objętych działaniami typu outplacement.
3. Zwiększenie liczby realizowanych programów zdrowotnych w zakresie chorób negatywnie wpływających na rynek pracy.

Wskazane priorytety inwestycyjne przekładają się na realizację czterech Działań w ramach OP 10 RPO WL 2014 – 2020.

³ Ibidem, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020, 23 lipca 2021 r., s. 303.

1.2. Zakres czasowy badania

Badanie objęło okres od zatwierdzenia RPO WL 2014 - 2020 (12 lutego 2015 roku) do 31 marca 2021 roku. Według stanu na dzień 31.03.2021 r. w ramach Działań stanowiących zakres przedmiotowy badania **zakończono łącznie 36 naborów** (22 w ramach OP 9 i 13 w ramach OP 10 oraz 1 w ramach Działania 13.2). Spośród 1780 wniosków złożonych w odpowiedzi na ogłoszone nabory łącznie podpisano **573 umowy o dofinansowanie**. Spośród naborów, 8 przeprowadzono w trybie pozakonkursowym (było to 7 naborów w ramach Działania 9.2 Aktywizacja zawodowa – projekty PUP oraz 1 nabór w ramach Działania 9.3 Rozwój przedsiębiorczości).

Badanie ewaluacyjne przeprowadzone zostało w okresie kwiecień – sierpień 2021 r.

1.3. Cele badania

W niniejszym podrozdziale znajduje się opis celów badania ewaluacyjnego, celu głównego, celów szczegółowych i kryteriów ewaluacyjnych.

Głównym celem badania ewaluacyjnego była ocena wpływu wsparcia oferowanego w ramach 9 i 10 osi priorytetowej na zatrudnienie na lubelskim rynku pracy.

Cel główny badania został zrealizowany poprzez osiągnięcie celów szczegółowych. Do celów szczegółowych badania przypisano pytania ewaluacyjne.

1.4. Pytania ewaluacyjne

Poniżej zaprezentowano listę pytań ewaluacyjnych. Uzyskanie odpowiedzi na nie pozwoliło na sformułowanie wniosków niezbędnych do dokonania w pełni kompleksowej oceny OP 9 i 10 RPO WL 2014 - 2020. Pytania ewaluacyjne przypisano do celów szczegółowych badania.

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 1: Ocena wpływu wsparcia na rzecz osób pozostających bez pracy bezrobotnych i biernych zawodowo, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób starszych w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach.

1. Jaka jest charakterystyka wsparcia otrzymywanego przez uczestników projektów (zainteresowanie poszczególnymi formami wsparcia, kompleksowość uzyskanej pomocy, jakość usług szkoleniowo-doradczych i innych otrzymanych w projekcie) w poszczególnych Działaniach objętych badaniem?
2. Czy i w jakim stopniu udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy sytuacji (zaspokoiło potrzeby, rozwiązało problemy) osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (tj. osób starszych w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach) i zwiększyło poziom ich zatrudnienia? Jaka jest trwałość tej interwencji?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 2: Ocena działań skierowanych do osób pozostających bez pracy zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej.

3. Czy i w jakim stopniu wsparcie dedykowane osobom pozostającym bez pracy zainteresowanym założeniem działalności, przyczyniło się do zwiększenia liczby trwałych nowych mikroprzedsiębiorstw? Która z form wsparcia – dotacja czy instrumenty zwrotne – okazała się bardziej skuteczna i efektywna?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 3: Ocena interwencji umożliwiającej powrót lub wejście na rynek pracy osobom (w szczególności kobietom), które w nim nie uczestniczą ze względu na pełnienie funkcji opiekuńczych nad dziećmi.

4. Czy udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub wejście na rynek pracy osobom (w szczególności kobietom), które w nim nie uczestniczyły ze względu na sprawowanie opieki nad dziećmi? Jaka jest trwałość interwencji?

Ile nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 powstało/powstanie dzięki wsparciu w ramach 9 osi priorytetowej RPO WL 2014 - 2020 (w podziale na gminy, powiaty i subregiony), w stosunku do miejsc istniejących w poszczególnych gminach, powiatach i subregionach?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 4: Ocena wsparcia mającego na celu podnoszenie kompetencji/ kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych (w szczególności szkoleń i doradztwa), w tym ocena wpływu działań outplacementowych na zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

5. Czy dzięki wsparciu ukierunkowanemu na podnoszenie kompetencji/ kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych zwiększyła się dostępność do usług rozwojowych dla MŚP?
6. Czy w kontekście zrealizowanych działań outplacementowych zwiększyła się zdolność adaptacyjna pracowników zwolnionych, zagrożonych zwolnieniem lub przewidzianych do zwolnienia i w jakim zakresie? Czy podjęte działania były skuteczne? Jaka jest ich trwałość?

Pytania ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 5: Ocena wpływu programów zdrowotnych na zwiększenie dostępności do świadczeń, poprawę sytuacji zdrowotnej regionu oraz przeciwdziałanie bierności zawodowej powodowanej stanem zdrowia.

7. Czy i w jakim stopniu udzielone wsparcie zwiększyło poziom uczestnictwa osób w wieku aktywności zawodowej w programach zdrowotnych? Czy udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub pozostanie na rynku pracy osobom, które skorzystały z programów zdrowotnych?

Przekrojowe pytania ewaluacyjne

8. Jaka jest skala występowania projektów partnerskich w podziale na rodzaje partnerów (partnerstwa między podmiotami publicznymi, między podmiotami prywatnymi, partnerstwa mieszane podmiotów publicznych z prywatnymi, itp.)? Jakie podmioty najczęściej występują w roli liderów partnerstwa? Co decyduje o składzie partnerstwa? Czy możliwe jest wyodrębnienie pewnych rodzajów partnerstw?

9. Jaki jest wpływ interwencji na zachowania migracyjne uczestników projektów?
10. Które z dostępnych typów operacji objętych badaniem cieszyły się największą skutecznością, efektywnością, użytecznością, trwałością i zainteresowaniem w odniesieniu do poszczególnych kategorii grup docelowych, biorąc pod uwagę potrzeby lubelskiego rynku pracy i wpływ na zatrudnienie? Gdzie skuteczność, efektywność, użyteczność i trwałość były najmniejsze? Z czego to wynikało?
11. Które z dostępnych typów operacji powinny, a które nie powinny być kontynuowane w przyszłej perspektywie finansowej (i w jakim zakresie), biorąc pod uwagę faktyczne i planowane efekty wsparcia oraz potrzeby lubelskiego rynku pracy?
12. Jakie są największe problemy i trudności w realizacji projektów w ramach RPO WL 2014 - 2020 dotyczące zatrudnienia na rynku pracy, wraz ze wskazaniem ich przyczyn i koniecznych do podjęcia środków zaradczych (także w okresie pandemii COVID-19)?
13. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru zatrudnienia na rynku pracy można było osiągnąć bez wsparcia środków z RPO WL 2014 - 2020 lub przy niższych nakładach?
14. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Zaleceniach Rady dla Polski (*Country Specific Recommendations*) i Country Report dla Polski na poziomie regionalnym?
15. Jaki jest poziom komplementarności EFS i EFRR w ramach badanych form wsparcia?

Efektom badania są rekomendacje dotyczące realizacji wsparcia w perspektywie finansowej 2021 – 2027, gdyż z uwagi na wysoki stopień zaawansowania wdrażania Działań przewidzianych do realizacji w obecnej perspektywie finansowej, formułowanie rekomendacji odnoszących się do tej perspektywy było bezzasadne (modyfikacja sposobu realizacji Działań na tym etapie nie jest możliwa).

1.5. Kryteria ewaluacyjne

Badanie miało funkcję ewaluacyjną (oceniającą). W badaniu zastosowano następujące kryteria ewaluacyjne:

- **skuteczność** – rozumiana jako ocena czy założone cele wsparcia zdefiniowane na etapie programowania są osiągnięte dzięki realizowanym projektom w ramach 9 i 10 osi priorytetowej RPO WL 2014 - 2020;
- **efektywność** – rozumiana jako efektywność kosztowa (wydajność), a więc ocena wielkości nakładów finansowych poniesionych w stosunku do osiągniętych efektów;
- **trafność/ adekwatność** – rozumiana jako stopień dostosowania oferowanego wsparcia w stosunku do zidentyfikowanych potrzeb i/lub problemów grup docelowych w obszarze zatrudnienia na terenie województwa lubelskiego;
- **użyteczność** – rozumiana jako ocena tego, na ile wsparcie dostarczone w ramach projektów realizowanych w obszarze EFS okazało się przydatne i jest wykorzystywane przez jego odbiorców;
- **trwałość** – rozumiana jako ocena na ile zastosowane wsparcie w ramach 9 i 10 osi priorytetowej RPO WL 2014 - 2020 okazało się wystarczające i trwałe w stosunku do zidentyfikowanych potrzeb i/lub problemów grup docelowych w obszarze zatrudnienia/ ocena tego, na ile efekty projektów nadal funkcjonują lub mogą funkcjonować w przyszłości, po zakończeniu finansowania zewnętrznego.

2. Opis przebiegu badania oraz zastosowanych technik gromadzenia i analizy danych

2.1. Zastosowane metody i techniki badawcze

2.1.1. Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych została przeprowadzona w pierwszej fazie badania. W jej ramach Ewaluator szczegółowo rozpoznał i ustrukturyzował przedmiot badania. Ponadto dane i wnioski płynące z analizy danych zastanych były niezbędne do uzyskania odpowiedzi na większość z pytań ewaluacyjnych (najczęściej jako jedno z kilku źródeł danych).

2.1.2. Wywiady indywidualne (IDI) oraz diady z przedstawicielami jednostek zaangażowanych w realizację RPO WL 2014 - 2020

Wywiady indywidualne (IDI) oraz diady przeprowadzone zostały z przedstawicielami jednostek zaangażowanych w realizację RPO WL 2014 - 2020. W raporcie metodologicznym zaplanowano realizację wywiadów indywidualnych z 6 osobami⁴, ostatecznie przeprowadzono 3 IDI oraz dwie diady z czterema osobami⁵.

Przeprowadzono wywiady z przedstawicielami następujących instytucji:

- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego – dwa wywiady IDI;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Wydział Badań i Analiz – wywiad IDI;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Wydział Wdrażania RPO WL – wywiad z dwiema osobami, w formie diady;
- Urząd Miasta Lublin, Biuro Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – wywiad z dwiema osobami, w formie diady.

⁴ Zgodnie z Opisem przedmiotu zamówienia.

⁵ Zastosowanie takiej formuły realizacji wywiadu, jak diada, jest zasadne i wskazane w sytuacji, w której, aby uzyskać odpowiedzi na wszystkie pytania zawarte w scenariuszu wywiadu, moderator powinien przeprowadzić wywiad z więcej niż jednym respondentem, a z drugiej strony – dwóch lub kilku respondentów dysponuje informacjami, które są w stosunku do siebie komplementarne, wzajemnie powiązane.

W związku z trwającym stanem epidemii COVID-19 wywiady zostały przeprowadzone za pośrednictwem technik internetowych, tj. przy użyciu komputera i kamery (respondent i ankieter mogli się widzieć i swobodnie rozmawiać, jak w przypadku wywiadu twarzą w twarz).

2.1.3. Analiza kontrfaktyczna

W ramach badania ewaluacyjnego przeprowadzono analizę kontrfaktyczną, która miała na celu scharakteryzować pod względem trwałości mikroprzedsiębiorstwa utworzone przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 - 2020.

Porównano trwałość 687 losowo dobranych działalności gospodarczych założonych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 - 2020 w postaci dotacji lub instrumentu finansowego (grupa badana) z 687 działalnościami gospodarczymi założonymi bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 - 2020 dobranych metodą PSM spośród wszystkich działalności gospodarczych zarejestrowanych w CEIDG w okresie 2017-2020 (grupa kontrolna). Każda z firm z grupy badanej miała w założeniu znaleźć firmę „bliźniaczą” w grupie kontrolnej, możliwie najbardziej podobną pod kątem takich zmiennych jak: płeć przedsiębiorcy, data rozpoczęcia działalności gospodarczej, powiat, w którym znajduje się siedziba firmy, branża (kod PKD), w której działa firma. Zmienne te zostały dobrane do modelu regresji logistycznej zastosowanego w modelu analitycznym. Dzięki możliwości doboru grupy kontrolnej spośród kilkudziesięciu tysięcy firm (wszystkich zarejestrowanych w CEIDG w analizowanym okresie) jakość dopasowania grupy kontrolnej do grupy badanej jest bardzo wysoka.

Trwałość firm analizowano na dwa sposoby. Po pierwsze, sprawdzano status firmy w CEIDG (status działalności gospodarczej). Zmienna ta przyjmuje trzy wartości: aktywna, zawieszona, zakończona. Na potrzeby analizy kontrfaktycznej sprowadzono status do dwóch wartości: aktywna oraz nieaktywna (zawieszona lub zakończona). Po drugie, badano okres funkcjonowania firmy w dniach od rozpoczęcia działalności gospodarczej do momentu zawieszenia lub zakończenia działalności (w przypadku firm nieaktywnych) lub do momentu realizacji badania (w przypadku firm aktywnych).

2.1.4. Badania ilościowe z uczestnikami projektów oraz beneficjentami

Badanie ilościowe z uczestnikami projektów przeprowadzone zostało techniką CAWI i CATI. W pierwszej kolejności do respondentów dobranych do próby zostało wysłane zaproszenie do wypełnienia ankiety CAWI. W przypadku braku reakcji ze strony respondenta zaproszenie do wypełnienia ankiety zostało wysłane ponownie poprzez e-mail. Jeżeli respondent nadal nie odpowiedział na zaproszenie do udziału w badaniu, został z nim nawiązany kontakt drogą telefoniczną. Wielkość zakładanych i zrealizowanych prób badawczych oraz wielkość populacji w badaniu ilościowym z uczestnikami projektów została wskazana w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tabela 1. Wielkości prób badawczych w badaniu ilościowym uczestników projektów w podziale na Działania.

Nazwa Działania	Wielkość populacji	Wielkość zakładanej próby badawczej	Wielkość zrealizowanej próby badawczej
Działanie 9.1 Aktywizacja zawodowa	6654	57	78
Działanie 9.2 Aktywizacja zawodowa – projekty PUP	51999	171	283
Działanie 9.3 Rozwój przedsiębiorczości	7672	255	365
Działanie 9.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego	2215	227	387
Działanie 9.6 Rozwój przedsiębiorczości w ramach ZIT LOF	208	7	7
Działanie 9.7 Godzenie życia zawodowego i prywatnego w ramach ZIT LOF	151	16	38
Działanie 10.1 Usługi rozwojowe dla MŚP	8619	262	262
Działanie 10.2 Programy typu outplacement	3776	32	86
Działanie 10.3 Programy polityki zdrowotnej	64326	269	344
Działanie 10.4 Programy typu outplacement w ramach ZIT LOF	938	8	44
Razem	146558	1304	1894

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych o liczebności uczestników projektów, którzy skorzystali z poszczególnych form wsparcia w ramach interwencji.

Według takiej samej procedury badawczej przeprowadzono wywiady CAWI/ CATI z beneficjentami – przedstawicielami podmiotów, które realizowały projekty w ramach Działań objętych ewaluacją. Wielkość założonych i zrealizowanych prób badawczych oraz populacji została wskazana w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tabela 2. Wielkości prób badawczych w badaniu ilościowym beneficjentów w podziale na Działania.

Numer Działania	Wielkość populacji	Wielkość zakładanej próby badawczej	Wielkość zrealizowanej próby badawczej
9.1	102	51	56
9.2	126	63	65
9.3; 9.6	122	61	71
9.4; 9.7	97	49	50
10.1	6	3	3
10.2; 10.4	81	40	41
10.3	36	18	22
Razem	570	285	308

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych Beneficjentów realizujących projekty w ramach 9 i 10 OP RPO WL 2014 - 2020.

2.1.5. FGI on-line z uczestnikami projektów – osobami, które otrzymały wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej

Zrealizowany został jeden FGI on-line, do udziału, w którym zaproszono 8 osób.

Udział w FGI on-line wzięło ostatecznie 5 osób, w związku z czym z trzema osobami (spełniającymi pierwotnie założone kryteria udziału w FGI) przeprowadzono wywiady telefoniczne. Uczestnikom wywiadów telefonicznych został zadany taki sam zestaw pytań, jak uczestnikom FGI on-line, dodatkowo zostali oni poproszeni o skomentowanie wstępnych wniosków z FGI on-line.

W FGI online/ wywiadach telefonicznych wzięli udział zarówno uczestnicy projektów, którzy otrzymali bezzwrotną dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej, jak i uczestnicy, którzy skorzystali z instrumentów finansowych, co stanowiło istotne kryterium doboru uczestników do FGI on-line.

2.1.6. Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI) z uczestnikami projektów – rodzicami/opiekunami dzieci w wieku do lat 3

Zrealizowano 16 TDI. Zastosowany został celowy dobór próby w celu uzyskania tzw. reprezentatywności typologicznej. Próba respondentów została zróżnicowana pod względem zmiennych, które mogły mieć wpływ na ocenę wsparcia i efekty projektów:

- typ gminy, w której świadczona była usługa opieki nad dziećmi do lat 3,
- lokalizacja gminy, w której świadczona była usługa opieki nad dziećmi do lat 3.

2.1.7. Telefoniczne wywiady pogłębione z uczestnikami projektów – przedstawicielami MMŚP, którzy skorzystali z usług rozwojowych

Przeprowadzono 16 TDI. Zastosowano celowy dobór próby w celu uzyskania tzw. reprezentatywności typologicznej. Próba respondentów została zróżnicowana pod względem następujących zmiennych, które mogły mieć wpływ na efekty skorzystania z usług rozwojowych:

- miejsce zamieszkania uczestników projektów;
- wielkość przedsiębiorstwa, w którym zatrudnieni byli uczestnicy projektów w momencie udziału w projekcie;
- płeć uczestników projektów.

2.1.8. Warsztat ekspercki

Warsztat ekspercki został przeprowadzony w końcowym etapie realizacji badania ewaluacyjnego. Jego zasadniczym celem było doprecyzowanie rekomendacji z badania ewaluacyjnego, które zostały wcześniej wypracowane przez Ewaluatora. Każda z rekomendacji została zaakceptowana przez uczestników warsztatu, skorygowana w toku wywiadu albo odrzucona jako niezasadna bądź niemożliwa do wdrożenia. Przeprowadzony został 1 warsztat ekspercki z przedstawicielami Wykonawcy i Zamawiającego, w którym wzięło udział 8 osób. W związku z trwającym stanem epidemii, przeprowadzony został wywiad internetowy (za pośrednictwem aplikacji zoom.us).

2.1.9. Studia przypadku

W ramach realizacji badania zidentyfikowane i zaprezentowane zostały przykłady dobrych praktyk projektowych. Studia przypadku obejmują przykłady modelowego wsparcia udzielonego w ramach poszczególnych Działań 9 i 10 OP. O ich wskazanie Wykonawca zwrócił się do instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych działań.

2.2. Przebieg badania ewaluacyjnego

Badanie terenowe przeprowadzono w okresie od czerwca do lipca 2021 r. Jedynym utrudnieniem, na jakie napotkał Ewaluator, była niechęć części uczestników projektów do udziału w badaniu spowodowana tym, że nie pamiętali oni przebiegu projektu i nie chcieli oceniać jakości projektu czy poszczególnych form wsparcia, z których skorzystali w jego ramach. Z pewnością bardziej adekwatną metodą monitorowania jakości form wsparcia wdrażanych w ramach Programu jest kontrola bezpośrednia przebiegu projektu, a także dokonywanie przez beneficjentów ewaluacji prowadzonych działań/ projektów.

3. Wnioski z badania ewaluacyjnego

3.1. Wpływ wsparcia na poprawę sytuacji osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

W kolejnych podrozdziałach przedstawiono wyniki badania ewaluacyjnego. Zaprezentowano je w podziale na cele szczegółowe badania i przypisane do ich pytania ewaluacyjne.

W podrozdziale 3.1.1 i 3.1.2 zaprezentowano wnioski z badania odnoszące się do celu szczegółowego badania nr 1: Ocena wpływu wsparcia na rzecz osób pozostających bez pracy bezrobotnych i biernych zawodowo, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób starszych w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach. Interwencja w tym obszarze wdrażana jest w ramach **priorytetu inwestycyjnego 8i: Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników**. W ramach RPO WL 2014 - 2020 priorytet inwestycyjny został przełożony na Działanie 9.1 Aktywizacja zawodowa i Działanie 9.2 Aktywizacja zawodowa – projekty PUP. W ramach obu Działań możliwe do realizacji były podobne typy projektów/ formy wsparcia, z tym że wyłącznie w Działaniu 9.2 udzielane były bezzwrotne dotacje dla osób zainteresowanych rozpoczęciem prowadzenia własnej działalności gospodarczej⁶. W tabeli 6 zamieszczonej w Aneksie wskazano typy projektów, beneficjentów oraz grupy docelowe Działań, na które przełożono w ramach RPO WL 2014 - 2020 priorytet inwestycyjny 8i.

⁶ Omawiana forma wsparcia była możliwa do realizacji w ramach OP 9 RPO WL 2014 – 2020 od III kwartału 2018 roku w związku ze zmianami Programu w wyniku renegocjacji z Komisją Europejską.

3.1.1. Czy i w jakim stopniu udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy sytuacji (zaspokoilo potrzeby, rozwiązało problemy) osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (tj. osób starszych w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach) i zwiększyło poziom ich zatrudnienia? Jaka jest trwałość tej interwencji?

Według stanu na dzień 31.03.2021 r., wsparciem w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8i objętych zostało:

- 46946 osób o niskich kwalifikacjach (legitymujących się wykształceniem niższym niż podstawowym, podstawowym, gimnazjalnym lub ponadgimnazjalnym)⁷;
- 18475 osób długotrwale bezrobotnych (wśród nich zdecydowanie przeważały osoby w wieku 50 lat)⁸;
- 17611 osób w wieku 50 lat i więcej⁹;
- 3494 osoby z niepełnosprawnościami¹⁰;
- 19538 kobiet¹¹.

⁷ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

⁸ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

⁹ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

¹⁰ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

¹¹ Na podstawie analizy własnej dokonanej na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu. Wartość nie obejmuje osób, które skorzystały wyłącznie ze wsparcia w postaci dofinansowania do wynagrodzeń lub kosztów prowadzenia działalności gospodarczej.

Wsparcie dostępne w ramach Programu RPO WL 2014 – 2020 okazało się szczególnie odpowiednie w odniesieniu do osób w wieku 50 lat i więcej oraz osób o niskich kwalifikacjach, o czym świadczy fakt, że wartość wskaźników Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie oraz Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie obliczonych na podstawie formularzy uczestników/ wniosków o płatność znacznie przekracza wartości docelowe wskaźników dla roku 2023.

Programując wsparcie przyjęto założenie, iż około 20% alokacji z PI 8i przeznaczone zostanie na jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej w Działaniu 9.2. Według stanu na dzień 31.03.2021 r., **ze wsparcia w postaci bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej skorzystało 658 osób. Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej wyniosła 622¹²**. Omawiana forma wsparcia była możliwa do realizacji w ramach OP 9 RPO WL 2014 - 2020 od III kwartału 2018 roku w związku ze zmianami Programu w wyniku renegotjacji z Komisją Europejską¹³.

W tabelach 7 i 8 zamieszczonych w Aneksie 2 przedstawiono poziom osiągnięcia wszystkich wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8i według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

Skuteczność wsparcia mierzona m.in. poziomem osiągniętych wskaźników rezultatu jest w odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego 8i bardzo wysoka.

Po opuszczeniu Programu **pracowało, w tym prowadziło działalność gospodarczą na własny rachunek:**

¹² Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

¹³ Spośród naborów wchodzących w zakres ewaluacji bezzwrotne wsparcie dla osób zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej oferowane było w projektach realizowanych w ramach naborów: RPLU.09.02.00-IP.02-06-NB2/18, zakończony 31.10.2018 r., RPLU.09.02.00-IP.02-06-NB1/20, zakończony 10.03.2020 r., RPLU.09.02.00-IP.02-06-NB1/21, zakończony 12.02.2021 r.

- 10499 osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem (znacznie powyżej wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023)¹⁴;
- 1657 osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem (znacznie powyżej wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023)¹⁵.

Ponadto w momencie zakończenia udziału w projekcie **pracę lub działalność na własny rachunek podjęło/ podjęły**:

- 8836 osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem¹⁶;
- 8733 kobiety objęte wsparciem¹⁷;
- 3115 osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem¹⁸.

Po opuszczeniu Programu kwalifikacje uzyskało:

- 6419 osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem¹⁹;
- 2221 osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem (znacznie powyżej wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023)²⁰;
- 5981 osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem²¹;

¹⁴ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

¹⁵ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

¹⁶ Na podstawie analizy własnej dokonanej na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

¹⁷ Na podstawie analizy własnej dokonanej na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

¹⁸ Na podstawie analizy własnej dokonanej na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

¹⁹ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

²⁰ Na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

²¹ Na podstawie analizy własnej dokonanej na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

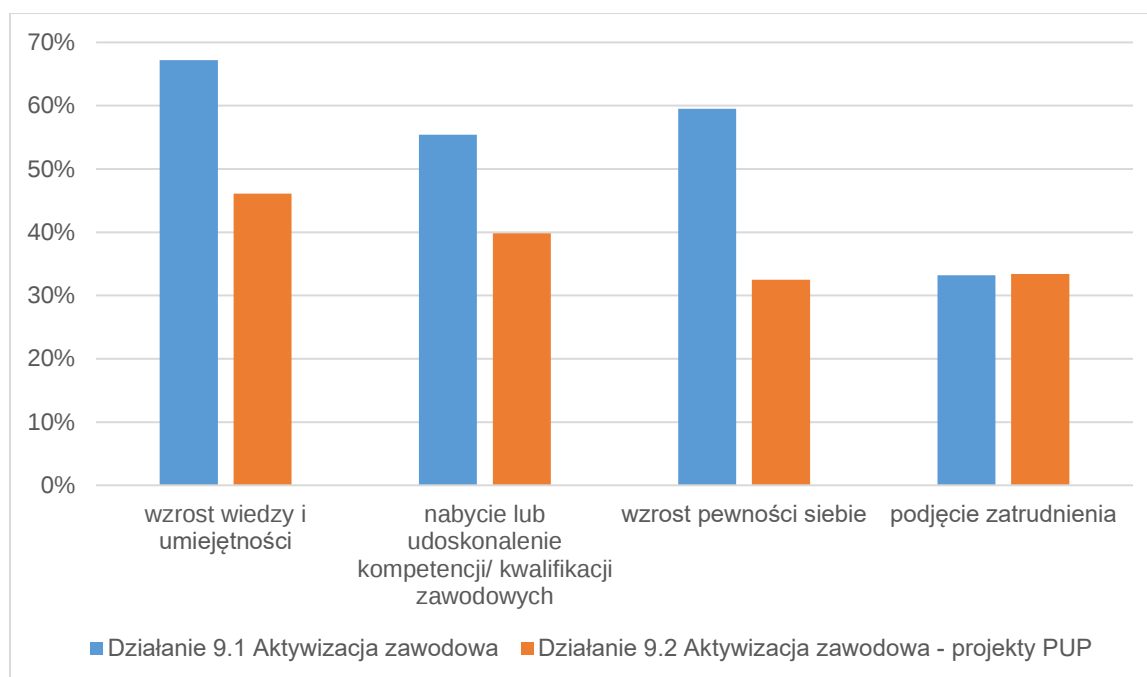
- 4246 kobiet objętych wsparciem²²;
- 2585 osób w wieku 50 lat i więcej²³.

Poszczególne formy wsparcia świadczone w ramach projektów: staże i praktyki zawodowe, poradnictwo zawodowe, kursy i szkolenia zawodowe charakteryzowały się dużą użytecznością – były odpowiednie w stosunku do **potrzeb większości uczestników**. Uczestnicy projektów zapytani o zmiany mające związek z życiem zawodowym, które w ich opinii nastąpiły w wyniku udziału w projekcie, wskazali przede wszystkim na: **wzrost wiedzy i umiejętności, nabycie lub udoskonalenie kompetencji/ kwalifikacji zawodowych oraz wzrost pewności siebie**. **Jedna trzecia uczestników projektów wskazała bezpośrednio podjęcie zatrudnienia jako korzyść z udziału w nim**. Niewielki odsetek uczestników projektów nie potrafił wskazać korzyści, jakie odniósł z udziału w projekcie lub też w swoim odczuciu nie odniósł żadnych korzyści mających związek z jego życiem zawodowym. Na wykresie 1 zaprezentowano najczęściej wskazywane przez uczestników efekty udziału w projektach.

²² Na podstawie analizy własnej dokonanej na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

²³ Na podstawie analizy własnej dokonanej na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu.

Wykres 1. Efekty udziału w projektach wskazywane najczęściej przez uczestników projektów realizowanych w ramach PI 8i.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego.

W opinii dwóch trzecich uczestników projektów, udział we wsparciu pozwolił im lepiej przygotować się do funkcjonowania na rynku pracy, w tym poszukiwania zatrudnienia lub jego kontynuowania.

Wsparcie udzielone uczestnikom projektów cechuje się dość znaczną trwałością w dłuższej perspektywie czasowej. Ewaluator podjął próbę oszacowania tej trwałości na bazie wyników z badania ilościowego. Spośród uczestników projektów zrealizowanych w ramach Działania 9.1, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, w momencie realizacji badania CAWI/CATI, pracowało zawodowo, w tym prowadziło własną działalność gospodarczą 37,5%. Więcej niż jedna czwarta osób, które wzięły udział w badaniu i skorzystały ze wsparcia w ramach Działania 9.1, nie pracowała zawodowo, jednak zatrudnienia poszukiwała (29,3%)²⁴. Spośród uczestników projektów zrealizowanych w ramach Działania 9.2, w momencie realizacji badania CAWI/CATI pracowało zawodowo, w tym prowadziło

²⁴ Pozostali uczestnicy badania ilościowego nie pracowali zawodowo i nie poszukiwali zatrudnienia, w momencie realizacji badania wskazali następujące odpowiedzi: „jestem na rencie lub emeryturze” (18,1%), „uczę się lub studiuję” (2,7%), „inna przyczyna” (12,4%).

własną działalność gospodarczą 71,3% osób (kolejnych 16,7% osób nie pracowało zawodowo, jednak zatrudnienia poszukiwało)²⁵.

Duży wpływ na sytuację zawodową osób, które zostały objęte wsparciem w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8i, mógł mieć stan epidemii COVID-19 wprowadzony na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. (Dz.U.2020.491). Około jedna czwarta uczestników projektów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym zadeklarowała, że właśnie w wyniku epidemii straciła pracę zawodową lub inne źródło utrzymania. Więcej, bo blisko połowa respondentów zadeklarowała, że w wyniku epidemii zmniejszyły się ich dochody.

Realizatorzy projektów zapytani o czynniki zewnętrzne, które w ich opinii mogą ograniczać wpływ zrealizowanych projektów na zwiększenie szans jego uczestników na uzyskanie stabilnego zatrudnienia wskazywali najczęściej: **zbyt małą liczbę ofert pracy w regionie, zwłaszcza lepiej płatnej**, a także **brak motywacji uczestników projektów do zmiany swojej sytuacji na rynku pracy, w tym podjęcia stałego zatrudnienia czy prowadzenia działalności gospodarczej**. Motywację uczestników projektów do zmiany swojej sytuacji na rynku pracy obniża w opinii Beneficjentów m.in. możliwość uzyskania środków finansowych pomimo braku zatrudnienia, w ramach świadczenia wychowawczego 500+ czy wsparcia z systemu pomocy społecznej. Ponadto blisko jedna trzecia respondentów wskazała w tym kontekście na taki czynnik, jak opieka nad dziećmi i/lub innymi niesamodzielnymi członkami rodziny i utrudniony dostęp do usług społecznych świadczonych przez takie instytucje, jak żłobki, przedszkola, ośrodki wsparcia dla osób starszych itd.

Na trwałość interwencji podjętej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8i można również spojrzeć poprzez pryzmat zmian, jakie wprowadziły podmioty realizujące projekty w związku z pełnieniem roli beneficjenta w ramach RPO WL 2014 – 2020. W tym kontekście należy zauważyć, że w związku z realizacją ponad połowy projektów, w przedsiębiorstwach/ instytucjach pełniących rolę

²⁵ Pozostali uczestnicy badania ilościowego nie pracowali zawodowo i nie poszukiwali zatrudnienia, w momencie realizacji badania wskazali następujące odpowiedzi: „uczę się lub studiuje” (1,5%), „pracuję w gospodarstwie rolnym” (1,2%), „jestem na rencie lub emeryturze” (1,0%), „inna przyczyna” (7,4%).

beneficjentów, zwiększona została liczba zatrudnionych pracowników (najczęściej do pracy zaangażowano dodatkowo 1 lub 2 osoby). Beneficjenci Działania 9.1, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, w odniesieniu do ponad połowy projektów zadeklarowali, że **w związku z ich realizacją zwiększona została liczba pracowników** (57,1%). W przypadku największej liczby projektów zatrudnione zostały 2 dodatkowe osoby (46,9% wskazań). W 18,8% przypadków zatrudniona została 1 osoba (w przypadku pozostałych projektów zatrudniono od 3 do 6 osób i więcej). Większość przedstawicieli Beneficjentów, którzy realizowali projekty w ramach Działania 9.2 zadeklarowała, że w sposobie działania podmiotów, jakie reprezentują, nie zostały wprowadzone zmiany w związku z pełnieniem roli beneficjenta w ramach RPO WL 2014 - 2020, co jest zrozumiałe biorąc pod uwagę, że beneficjentami w Działaniu 9.2 były powiatowe urzędy pracy, podmioty od lat funkcjonujące na rynku, posiadające ustaloną strukturę i sposób funkcjonowania. Niemniej należy zauważyć, że również te podmioty w związku z realizacją projektów zatrudniły nowych pracowników (wskazano tak w odniesieniu do 20% projektów): najczęściej 1 lub 2 osoby, choć zdarzyło się również, że zatrudnionych zostało 4 - 5 dodatkowych osób.

Wsparcie realizowane w ramach Pi 8i cechuje się bardzo dużą skutecznością, użytecznością, a także trwałością. Podejmowanie skutecznej interwencji ukierunkowanej na aktywizację zawodową osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, posiadających niskie kwalifikacje oraz osób z niepełnosprawnościami jest kluczowe z punktu widzenia potrzeb regionalnego rynku pracy, który charakteryzuje się stosunkowo wysokim bezrobociem oraz dużym udziałem osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych: osób starszych, w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz osób posiadających niskie kwalifikacje. Dodatkowym niezamierzonym efektem realizacji Programu było również zwiększenie liczby osób zatrudnionych w podmiotach pełniących funkcję beneficjentów (mogły tam rozwijać swoje kwalifikacje zawodowe w zakresie realizacji projektów, obsługi klientów, świadczenia wsparcia na rzecz osób poszukujących zatrudnienia itp.).

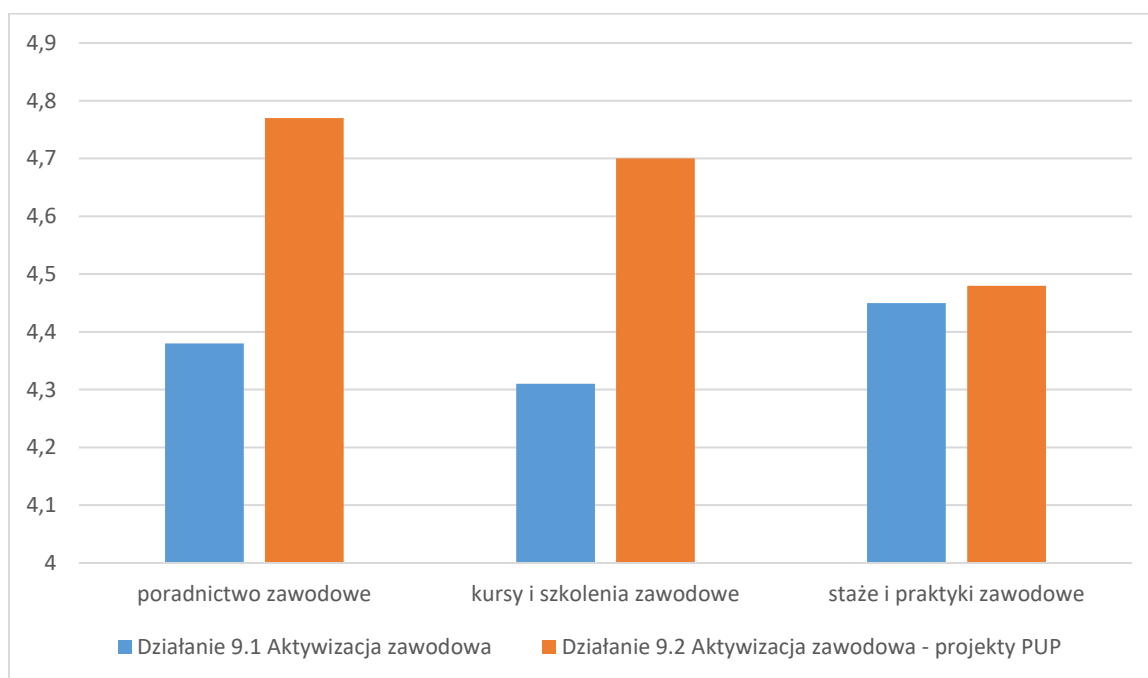
3.1.2. Jaka jest charakterystyka wsparcia otrzymywanego przez uczestników projektów (zainteresowanie poszczególnymi formami wsparcia, kompleksowość uzyskanej pomocy, jakość usług szkoleniowo-doradczych i innych otrzymanych w projekcie) w poszczególnych Działaniach objętych badaniem?

Uczestnicy projektów wysoko ocenili poszczególne usługi z jakich skorzystali w ramach projektów, przede wszystkim staże i praktyki zawodowe, ale również poradnictwo zawodowe oraz kursy i szkolenia zawodowe²⁶. Wysoka ocena staży i praktyk zawodowych wynika zapewne nie tylko z faktu, że usługi te zostały wykonane należycie, ale także z tego, że jest to ogólnie ceniona forma wsparcia przez osoby poszukujące zatrudnienia – jest wysoce użyteczna, gdyż stwarza możliwość nabycia praktycznych umiejętności zawodowych i doświadczenia, których posiadanie – jak wynika z wypowiedzi uczestników projektów – wydatnie zwiększa możliwość uzyskania pracy i jest pożądane przez pracodawców. Cele obu Działań realizowanych w ramach PI 8i są zbieżne, przy czym projekty w ramach Działania 9.2 realizowane były wyłącznie przez powiatowe urzędy pracy (w trybie pozakonkursowym), natomiast projekty w ramach Działania 9.1 realizowane były również przez beneficjentów innego typu, w tym podmioty prywatne oraz organizacje pozarządowe. Dało to podstawę do porównania jakości usług świadczonych w ramach obu Działań – **uczestnicy projektów realizowanych przez powiatowe urzędy pracy wyraźnie wyżej ocenili poradnictwo zawodowe oraz szkolenia i kursy zawodowe**, w których wzięli udział, natomiast staże i praktyki zawodowe

²⁶ Respondenci dokonywali oceny w pięciostopniowej skali. Oceniane były poszczególne aspekty usługi takie jak: kompetencje opiekuna stażu/praktyki zawodowej (doradcy zawodowego; osoby prowadzącej szkolenie lub kurs zawodowy), organizacja usługi – dogodność dojazdu do miejsca odbywania stażu/praktyki zawodowej (świadczenia usługi, ewentualnie łatwość skorzystania z usługi świadczonej on-line, za pośrednictwem komputera lub telefonu), odpowiednia długość i godziny odbywania stażu/praktyki zawodowej, dostosowanie programu staży lub praktyk zawodowych (zakresu poradnictwa zawodowego, tematyki szkolenia) do potrzeb i oczekiwań uczestników projektów, sposób organizacji stażu/praktyki zawodowej pozwalający na nabycie wiedzy i umiejętności poszukiwanych przez pracodawców, ewentualnie użyteczność otrzymanych materiałów szkoleniowych itd. Taki schemat pytania, uwzględniający wspomniane kryteria oceny, był w badaniu stosowany zazwyczaj przy ocenie tego typu form wsparcia.

zostały również ocenione wyżej przez uczestników projektów realizowanych w ramach Działania 9.2, przy czym w przypadku tej formy wsparcia różnica w ocenach była już znacznie mniej wyraźna. Mimo że wszystkie podmioty pełniące rolę beneficjentów musiały posiadać odpowiednie doświadczenia w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych, to wieloletnie doświadczenie pracowników zatrudnionych w powiatowych urzędach pracy przekłada się, jak wynika z badania, na wysoką jakość wsparcia świadczonego w ramach projektów. Na wykresie 2 zaprezentowano wyniki badania ilościowego w zakresie oceny wybranych usług szkoleniowo – doradczych świadczonych w PI 8i.

Wykres 2. Średnie oceny wybranych form wsparcia świadczonych w ramach PI 8i.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ilościowego.

Na skuteczność działań podejmowanych w tym obszarze przez powiatowe urzędy pracy, niewątpliwie wpływa fakt, że wiele z nich ma **bezpośredni kontakt z pracodawcami działającymi na lokalnych rynkach pracy**, co ułatwia sprawne wyszukiwanie firm chętnych do organizacji staży czy poszukujących pracowników. Modelowe rozwiązania w tym zakresie realizują PUP w Parczewie oraz PUP w Białej Podlaskiej, których projekty wskazane zostały, jako mogące pełnić rolę dobrych praktyk, głównie z uwagi na dużą skuteczność wynikającą z dobrej współpracy z pracodawcami.

Przykładami dobrych praktyk w zakresie realizacji interwencji w zakresie priorytetu inwestycyjnego 8i są projekty zrealizowane przez:

- PUP w Parczewie: projekt „Aktywizacja osób w wieku 30 lat i więcej pozostających bez pracy w powiecie parczewskim (VI)” zrealizowany w ramach Działania 9.2 Aktywizacja zawodowa – projekty PUP. Projekt wyróżnia się wysokim osiągnięciem założonych wskaźników oraz wyższym od zakładanego poziomem efektywności zatrudnieniowej. Do skuteczności działań przyczyniła się dobra współpraca PUP z lokalnymi pracodawcami;
- PUP w Białej Podlaskiej: projekt „Aktywizacja – Praca VI” zrealizowany w ramach Działania 9.2 Aktywizacja zawodowa – projekty PUP. Podobnie, jak w przypadku poprzedniego projektu, wyróżnia się on wysokim osiągnięciem założonych wskaźników oraz wyższym od zakładanego poziomem efektywności zatrudnieniowej. Do skuteczności działań przyczyniła się dobra współpraca PUP z lokalnymi pracodawcami.

Jako przykład dobrej praktyki, wskazany został również jeden z projektów realizowanych przez podmiot prywatny:

- projekt „Wykwalifikowana Kadra Lubelszczyzny” zrealizowany przez Centrum Szkoleń i Innowacji Sp. z o.o. w ramach Działania 9.1 Aktywizacja zawodowa.

Celem projektu było zwiększenie szans na zatrudnienie wśród 129 osób z grup defaworyzowanych na rynku pracy (tj. kobiet, osób w wieku 50 lat i więcej, osób z niepełnosprawnościami i osób długotrwale bezrobotnych) w wieku 30 lat i więcej zamieszkujących województwo lubelskie. Wskaźniki rezultatu beneficjent osiągnął na poziomie wyższym niż pierwotnie zakładał (7 osób z planowanych 5 podjęło pracę w sektorze pozarolniczym, 66 osób z założonych 46 podjęło pracę po opuszczeniu projektu, 127 osób z założonych 104 uzyskało kwalifikacje zawodowe). Również wskaźniki efektywności zatrudnieniowej dla poszczególnych grup zostały osiągnięte na poziomie ponad 100%.

Średnia ocena wsparcia dla osób zainteresowanych rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej dokonana w ramach badania ilościowego przez uczestników projektów realizowanych w ramach Działania 9.2 była raczej wysoka i

wyniosła 4,13 w pięciostopniowej skali²⁷. Najmocniejszą stroną wsparcia dla osób zainteresowanych rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej, co mocno podkreślali uczestnicy badania jakościowego (FGI on-line), stanowi obowiązek przestrzegania przez pracowników powiatowych urzędów pracy ustawowo określonych terminów, dzięki czemu osoby zainteresowane uzyskaniem dotacji, w stosunkowo krótkim czasie otrzymują decyzję w sprawie złożonego wniosku – jest to bardzo istotne dla osób zdeterminowanych, by rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, zwłaszcza gdy znajdują się one w wysoce niekomfortowej sytuacji związanej z nagłą utratą zatrudnienia i źródeł dochodu.

Bardzo wysoka była **średnia ocena szkoleń w zakresie przedsiębiorczości zorganizowanych w projektach realizowanych w ramach Działania 9.2 (wyniosła 4,81 w pięciostopniowej skali)²⁸.**

W opinii beneficjentów, potencjalni uczestnicy projektów byli zdecydowanie zainteresowani udziałem w projektach realizowanych w ramach interwencji, co świadczy o dużej użyteczności wsparcia oferowanego w ich ramach.

Katalog form wsparcia dedykowanych osobom bezrobotnym i biernym zawodowo, które mogły być wdrażane w ramach RPO WL 2014 - 2020 jest ściśle określony i obejmuje instrumenty i usługi rynku pracy wymienione w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z wyłączeniem robót

²⁷ Podobnie wysoko ocenione zostały poszczególne aspekty tej usługi takie jak: sposób, w jaki prowadzony był projekt unijny, czyli sprawność załatwiania wszelkich formalności związanych z udziałem w projekcie, dokonywanie przelewów środków finansowych, informowanie na temat istotnych aspektów związanych z udziałem w projekcie itp. oraz zakres wiedzy dotyczącej prowadzenia działalności gospodarczej pozyskanej w wyniku udziału w projekcie. Najniżej oceniono wysokość środków finansowych otrzymanych w ramach wsparcia.

²⁸ Podobnie wysoko ocenione zostały poszczególne aspekty tej usługi takie jak: dostosowanie programu szkolenia lub kursu zawodowego do potrzeb i oczekiwań uczestników projektów (4,81), kompetencje osoby/osób prowadzących szkolenie lub kurs zawodowy (4,81), umiejętność przekazania wiedzy przez osobę/osoby prowadzące szkolenie lub kurs zawodowy (4,81), a także lokalizacja – dogodność dojazdu do miejsca świadczenia usługi lub łatwość skorzystania z usługi świadczonej on-line, za pośrednictwem komputera lub telefonu (4,62). Najniżej oceniono użyteczność materiałów szkoleniowych otrzymanych w trakcie szkolenia z przedsiębiorczości (4,08).

publicznych. W opinii uczestników projektów, beneficjentów i przedstawicieli instytucji wdrażających wsparcie jest on wyczerpujący. Równocześnie uczestników projektów oraz beneficjentów poproszono o ocenę kompleksowości projektów, jakie realizowane były w ramach interwencji. W ich opinii nie zawierały one elementów, z których można byłoby zrezygnować bez istotnej szkody dla jakości wsparcia i uzyskanych efektów. Nie wskazano także na potrzebę uwzględnienia w ich ramach jakichś dodatkowych działań. Na tej podstawie **projekty realizowane w omawianym obszarze należy uznać za kompleksowe**. Równocześnie warto zauważyć, że uczestnicy badania wskazali w ramach odpowiedzi na pytanie otwarte czynniki, które wpływają na to, że skuteczność zarówno poszczególnych form wsparcia, jak i całego oddziaływania, jakiemu poddawany jest dany uczestnik projektu, wzrasta. W ich opinii **kluczowe jest, aby uczestnicy projektów poprzez udział w poszczególnych formach wsparcia przygotowywani byli do jak najlepszego wykonywania obowiązków zawodowych na konkretnych stanowiskach pracy, m.in. poprzez:**

- zadbanie o maksymalną spójność działań podejmowanych w ramach projektu tak, by szkolenie, w którym uczestniczy dana osoba było maksymalnie powiązane z obowiązkami wykonywanymi na stażu, a obie te formy wsparcia były odpowiednie w stosunku do wykształcenia, jakie posiada dana osoba (mało użyteczny będzie staż zrealizowany na stanowisku pracownika biurowego przez uczestnika posiadającego wykształcenie psychologiczne i chcącego w tym kierunku rozwijać swoją karierę zawodową);
- umożliwienie uczestnikom nabywania w trakcie projektu przede wszystkim praktycznych umiejętności zawodowych poprzez udział w kursach pozwalających na uzyskanie certyfikatu, ale też ogółem dzięki organizacji szkoleń i kursów, które będą zawierały w programie jak największą liczbę godzin zajęć praktycznych;
- umożliwienie uczestnikom projektów odbywania dodatkowych kursów powiązanych z zakresem obowiązków wykonywanych w ramach stażu (np. w zakresie obsługi programów komputerowych należących do pakietu MS Office czy wykorzystywanych w księgowości) oraz umożliwienie udziału w

dodatkowych kursach zawodowych w ramach wsparcia polegającego na dostosowaniu stanowiska pracy;

- zapewnienie uczestnikom projektu możliwości udziału w dużej liczbie kursów zawodowych, a także zadbanie o wysoką jakość szkoleń, w tym przede wszystkim jakość sprzętu komputerowego wykorzystywanego w ich trakcie.

Ponadto część beneficjentów, podobnie jak i uczestnicy projektów, podkreślali **konieczność dążenia do tego, aby udział uczestnika w projekcie kończył się możliwie jak najczęściej wymiernym rezultatem rozumianym jako podjęcie zatrudnienia, a w odniesieniu do aktualizacji kompetencji zawodowych – uzyskania formalnego potwierdzenia ich nabycia poprzez pozytywne zaliczenie egzaminu**, uzyskanie certyfikatu itd., do czego prowadzić powinno w ich opinii:

- świadczenie poradnictwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy w wymiarze adekwatnym do potrzeb danego uczestnika projektu;
- zwiększenie możliwości uzyskiwania przez uczestników projektów kwalifikacji, w tym poprzez wprowadzenie kwalifikowalności kosztów ponoszonych w związku z udziałem uczestników projektów w egzaminach poprawkowych.

Z kolei w opinii części beneficjentów **projekty dedykowane osobom bezrobotnym i biernym zawodowo uwzględniać powinny możliwość realizacji dodatkowych elementów, które nakierowane byłyby na niwelowanie najbardziej podstawowych deficytów, które utrudniają im wejście na rynek pracy, a także będą wzmacniały ich motywację, by w ogóle starać się o podjęcie zatrudnienia**. W tym kontekście wskazywano na zasadność uwzględniania w projektach wsparcia ukierunkowanego na:

- motywowanie uczestników projektu do aktywnego uczestniczenia w rynku pracy, w tym poprzez pomoc świadczoną przez psychologa, trenera pracy w wymiarze adekwatnym do potrzeb i trudności danej osoby, a także takie elementy, jak zasilek motywacyjny dla osób, które zdecydują się na podjęcie zatrudnienia czy możliwość podejmowania „próby pracy” bezpośrednio u pracodawców; pozytywny efekt odnieść mogłoby również zwiększenie wysokości stypendium stażowego, które w większym stopniu wynagradzałoby uczestnikom podejmowanie starania mającego na celu aktualizację i nabycie

kwalifikacji zawodowych poprzez udział w projekcie (w tym samym czasie nie mogą oni podjąć zatrudnienia i zwiększyć swoich dochodów). Ponadto w opinii części uczestników projektów wysokość stypendium bywa nieadekwatna w stosunku do zaangażowania i zakresu wykonywanych obowiązków w trakcie stażu i/lub na tyle niska, że nie pozwala im na pokrycie kosztów dojazdu do miejsca odbywania stażu – takie sytuacje z pewnością wpływają na obniżenie motywacji osób bezrobotnych do udziału w programach aktywizacyjnych.

- kształtowanie kompetencji społecznych i uniwersalnych umiejętności zawodowych w ramach takich form, jak trening umiejętności społecznych, warsztaty z komunikacji interpersonalnej i savoir-vivre, etyki zawodowej, szkolenia z zakresu TIK/ICT;
- opiekę mentorską nad uczestnikami projektów.

Dodatkowo część beneficjentów widziała potrzebę większej promocji działań podejmowanych w ramach Programu i szerszego rozpropagowania w społeczeństwie informacji nt. realizowanych projektów.

Podsumowując warto podkreślić, że poza wspomnianą dobrą współpracą z pracodawcami, większej skuteczności działań podejmowanych w ramach interwencji służyć może uwzględnianie sytuacji osób, które potrzebują bardziej intensywnego wsparcia, by móc skutecznie powrócić na rynek pracy, w tym kompleksowego oddziaływania obejmującego etap budowania gotowości do podjęcia zatrudnienia, etap nabywania zarówno specyficznych dla danego stanowiska pracy, jak też uniwersalnych umiejętności zawodowych, a także etap poszukiwania pracodawcy. Zasadne byłoby w związku z tym, by osoby najbardziej oddalone od rynku pracy obejmowane były opieką mentora – przewodnika w procesie powracania na rynek pracy, przy czym rolą takiej osoby powinno być diagnozowanie wszelkich problemów, jakie mogą utrudniać danej osobie podjęcie zatrudnienia i podejmowanie prób ich rozwiązania poprzez koordynowanie wsparcia udzielanego danej osobie bezrobotnej przez odpowiednich specjalistów, w tym psychologa czy pośrednika pracy, ale również w miarę dostępności, innych specjalistów, np. prawników (należy pamiętać, że przeszkody, jakich doświadczają osoby bezrobotne, niekiedy nie wynikają z niskiego poziomu ich kwalifikacji czy braku ofert pracy, a przyczyną niechęci do podjęcia zatrudnienia na legalnym rynku pracy bywa stosunkowo często posiadanie

przez nich zadłużenia i brak wiedzy oraz umiejętności, które pozwoliłyby rozwiązać trudną sytuację z tym związaną).

Mimo dużej skuteczności interwencji podejmowanej w ramach PI 8i, beneficjenci mogą i powinni dążyć do zwiększania jakości i efektywności działań realizowanych w ramach projektów, m.in. kierując się dobrymi praktykami w tym zakresie lub podejmując próbę uwzględnienia propozycji sformułowanych przez uczestników niniejszego badania ewaluacyjnego.

3.2. Czy i w jakim stopniu wsparcie dedykowane osobom pozostającym bez pracy zainteresowanym założeniem działalności, przyczyniło się do zwiększenia liczby trwałych nowych mikroprzedsiębiorstw? Która z form wsparcia – dotacja czy instrumenty zwrotne – okazała się bardziej skuteczna i efektywna?

Według stanu na dzień 31.03.2021 r., w ramach **Priorytetu inwestycyjnego 8iii: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw:**

- 6376 osób pozostających bez pracy otrzymało bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej;
- 31 osób pozostających bez pracy skorzystało z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej.

W ramach środków na podjęcie działalności gospodarczej udzielonych z EFS, według stanu na dzień 31.03.2021 r. utworzono 8324 miejsca pracy.

Ewaluator poszerzył zakres analizy dotyczącej trwałości mikroprzedsiębiorstw i dokonał porównania trwałości firm utworzonych w wyniku interwencji podjętej w ramach dwóch priorytetów inwestycyjnych: 8iii i 8i.

Według stanu na dzień 31.03.2021 r., **ze wsparcia w postaci bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej skorzystało w ramach Działania 9.2 658 osób.** Omawiana forma wsparcia była możliwa do realizacji w

ramach OP 9 RPO WL 2014 - 2020 od III kwartału 2018 roku w związku ze zmianami programu w wyniku renegotjacji z Komisją Europejską²⁹.

Poniżej przedstawiono wyniki wykonanej analizy.

Wsparcie dedykowane osobom pozostającym bez pracy zainteresowanym założeniem działalności przyczyniło się do zwiększenia liczby trwałych nowych mikroprzedsiębiorstw. Trwałość działalności gospodarczych powstałych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 jest taka sama, jak w przypadku działalności gospodarczych powstałych bez takiego wsparcia, przy czym interpretując ten wynik należy uwzględnić, że wsparcie w ramach omawianych Działań kierowane było do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach itd., które z tego tytułu wymagały dodatkowego wzmocnienia: w postaci przekazania środków finansowych, ale też wsparcia szkoleniowego czy doradczego. **W grupie kontrolnej (firmy powstałe bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 - 2020) znajduje się prawdopodobnie relatywnie więcej osób będących w dobrej sytuacji na rynku pracy w momencie zakładania firmy, dla których założenie działalności gospodarczej jest kolejnym krokiem w rozwoju kariery zawodowej, a nie stanowi sposobu wejścia na rynek pracy. W tym kontekście trwałość firm utworzonych w ramach RPO WL 2014 – 2020 ocenić należy w opinii Ewaluatora, jako umiarkowanie wysoką.**

Spośród 567 analizowanych firm działalność pomiędzy 365 dniem a 396 dniem (12 miesięcy + 1 miesiąc) od rozpoczęcia działalności gospodarczej zakończyło aż 106 firm (18,7% wszystkich). Na bardzo małą liczbę firm kończących działalność przed upływem 12 miesięcy od daty rozpoczęcia działalności gospodarczej (jedynie 3 firmy na 567), a równocześnie stosunkowo duży odsetek firm, które zakończyły działalność w 13 miesiącu od założenia, wpływ miała przyjęta w Programie zasada, iż uczestnik projektu zobowiązany jest do utrzymania działalności gospodarczej

²⁹ Spośród naborów wchodzących w zakres ewaluacji bezzwrotne wsparcie dla osób zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej oferowane było w projektach realizowanych w ramach naborów: RPLU.09.02.00-IP.02-06-NB2/18, zakończony 31.10.2018 r., RPLU.09.02.00-IP.02-06-NB1/20, zakończony 10.03.2020 r., RPLU.09.02.00-IP.02-06-NB1/21, zakończony 12.02.2021 r.

przez minimum 12 miesięcy, zaś w przeciwnym wypadku musi zwrócić koszt przyznanej dotacji. Równocześnie należy podkreślić, że **141 z 367 firm powstałych przy wsparciu Programu uwzględnionych w analizie przetrwało powyżej 36 miesięcy (38,4%).**

Najtrwalsze są działalności gospodarcze powstałe przy wsparciu w ramach Działania 9.2 (PI 8i), następnie w ramach Działania 9.6 (PI 8iii), zaś zdecydowanie najmniej trwałe – w ramach Działania 9.3 (PI 8iii). Porównania dokonano dla firm założonych w 2019 roku. Na trwałość prowadzonych firm istotnie wpływa wiek przedsiębiorców: im młodszy przedsiębiorcy, tym trwalsze działalności gospodarcze prowadzą. Na niższą trwałość firm zakładanych przez osoby starsze wpływ mogą mieć czynniki takie jak pogarszający się wraz z wiekiem stan zdrowia, czy też obniżająca się sprawność fizyczna, co może utrudniać aktywność zawodową lub ograniczać możliwość prowadzenia działalności gospodarczej (zwłaszcza w niektórych branżach, w których dobry stan zdrowia i kondycja fizyczna przedsiębiorcy stanowią o jego przewadze konkurencyjnej). Dodatkowo, w przypadku najstarszych przedsiębiorców, mogło dojść do sytuacji zakończenia działalności gospodarczej z powodu osiągnięcia wieku emerytalnego i otrzymania świadczenia emerytalnego. Nieco wyższy wiek uczestników projektów wspartych w ramach PI 8iii może wyjaśniać niższą trwałość prowadzonych przez nich firm, różnice w tym zakresie nie były jednak bardzo duże. Można przypuszczać, iż wyższa trwałość firm zakładanych przy wsparciu w ramach Działania 9.2 (PI 8i) wynika również z lepszej, w stosunku do Działania 9.3 (PI 8iii), diagnozy potencjalnych uczestników projektów prowadzonych przez powiatowe urzędy pracy. Instytucje te mają okazję lepiej poznać potrzeby i możliwości uczestników projektów (osoby bezrobotne mają często kontakt z PUP jeszcze zanim przystąpią do projektu), po drugie mają możliwość doboru uczestników projektów spośród relatywnie dużej grupy swoich klientów (np. poprzez promowanie projektu wyłącznie wśród tych bezrobotnych, którzy „dobrze rokują” jeśli chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej). Z kolei wyższą trwałość firm założonych w ramach Działania 9.6 w stosunku do Działania 9.3 (obu wdrażanych w ramach PI 8iii) wytłumaczyć można miejscem prowadzenia działalności gospodarczych założonych w ramach Działania 9.6 – jest to LOF, a więc najlepiej rozwinięty gospodarczo obszar województwa lubelskiego, co jest

czynnikiem sprzyjającym rozwojowi nowych mikroprzedsiębiorstw (m.in. poprzez dostęp do szerszego rynku konsumentów).

Również płeć przedsiębiorcy istotnie w sensie statystycznym, choć niezbyt silnie, wpływa na trwałość firm założonych przy wsparciu w ramach Programu.

Na niższą trwałość firm zakładanych przez kobiety wpływ może mieć większe obciążenie kobiet obowiązkami opiekuńczo – wychowawczymi w stosunku do członków rodzin, co niekiedy koliduje z możliwością skutecznego prowadzenia działalności gospodarczej (czy też aktywnością zawodową w ogóle).

Istotnie wyższą trwałością, w porównaniu z firmami powstałymi przy wsparciu dotacji, charakteryzują się firmy powstałe przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki). Chociaż pamiętać należy, iż z uwagi na bardzo małą liczbę udzielonych pożyczek do wyników tych analiz należy podchodzić z ostrożnością, warto rozważyć potencjalne przyczyny zróżnicowania w zakresie skuteczności obu form wsparcia. **Jeśli chodzi o czynniki społeczno - demograficzne, to zróżnicowanie trwałości firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji i tych powstałych przy wsparciu w postaci pożyczki wyjaśnić można jedynie faktem, iż wśród pożyczkobiorców dominowali mężczyźni, zaś wśród osób otrzymujących dotacje – kobiety, które generalnie, jeśli chodzi o wszystkie analizowane firmy powstałe przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 - 2020, prowadzą mniej trwale działalności gospodarcze.** Na fakt niższej trwałości firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji wpływ może mieć również, nieco paradoksalnie, wyższa atrakcyjność tej formy wsparcia z punktu widzenia uczestników projektów. Możliwość otrzymania dotacji, przy minimalnym ryzyku konieczności jej zwrotu (formalne utrzymanie działalności gospodarczej przez 12 miesięcy, co jest warunkiem tego, by uczestnik projektu nie musiał zwracać kosztów przyznanej dotacji, jest łatwe i nie wiąże się z dużym ryzykiem finansowym z uwagi na możliwość korzystania przez przedsiębiorcę z tzw. „małego ZUS”, czyli obniżonych stawek na ubezpieczenie społeczne odprowadzanych przez przedsiębiorcę przez pierwsze 24 miesiące prowadzenia działalności, a także wsparcia pomostowego w przypadku projektów realizowanych w PI 8iii), może skłaniać do podejmowania większego ryzyka w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej (podejmowania jej np. przez osoby nie w pełni przygotowane lub też

podejmowanie działalności w trudniejszych branżach), niż w przypadku pożyczkobiorców (którzy są w większym stopniu zmuszeni, by osiągnąć dochody z działalności gospodarczej na spłatę zaciągniętej pożyczki). Jak wspomniano, w przypadku PI 8iii, uczestnicy projektów mieli możliwość uzyskania wsparcia pomostowego w postaci finansowej, wypłacanego miesięcznie w kwocie nie większej niż równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę, przez okres od 6 do 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej). Mimo tej dodatkowej formy wsparcia, trwałość mikroprzedsiębiorstw utworzonych w ramach projektów realizowanych w PI 8iii była mniejsza niż w przypadku mikroprzedsiębiorstw utworzonych w ramach interwencji z PI 8i, w której wsparcie pomostowe nie było oferowane (potwierdza to hipotezę, że ogólnie większa atrakcyjność wsparcia, jakie mogą otrzymać osoby zainteresowane rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej, niekoniecznie przekłada się na wzrost trwałości mikroprzedsiębiorstwa).

Warto również zauważyć, że na kondycję ekonomiczną przedsiębiorstw, które zostały założone przy wsparciu Programu, duży wpływ mógł mieć stan epidemii COVID-19, który został wprowadzony na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. (Dz.U.2020.491). Ponad połowa uczestników projektów, którzy skorzystali ze wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej zadeklarowała, że w wyniku epidemii zmniejszyły się ich dochody (61,2%).

Choć trwałość firm utworzonych w ramach RPO WL 2014 – 2020 oceniona została przez Ewaluatora jako umiarkowanie wysoka, a uczestnicy projektów wysoko ocenili wsparcie otrzymane w ich ramach, warto podejmować działania, by trwałość działalności zakładanych przy wsparciu Programu była jak najwyższa. **Na podstawie wyników badania wskazać można czynniki sukcesu czy też propozycje zmian w sposobie realizacji projektów, które mogą wpłynąć na zwiększenie jakości wsparcia świadczonego w ramach projektów i przyczynić się do zwiększenia trwałości przedsiębiorstw.** Jako zasadne należy wskazać dążenie do:

- uwzględnienia w programie szkolenia w zakresie przedsiębiorczości większej liczby tematów związanych z finansowymi aspektami prowadzenia działalności gospodarczej (jak uczynić ją zyskową) oraz związanych z rozliczeniem

dotacji; ograniczony z kolei powinien zostać zakres tematów związanych z księgowością, gdyż – realnie rzecz biorąc - większość osób prowadzących działalność powierza sprawy księgowe wykwalifikowanym księgowym. Zauważalna jest też potrzeba, by szkolenia były sprofilowane pod kątem branż, w których działalność prowadzić będą uczestnicy projektów (gdy w danym szkoleniu biorą udział osoby rozpoczynające działalność w odmiennych branżach siłą rzeczy poruszane są zagadnienia bardziej ogólne);

- organizowania szkoleń w zakresie przedsiębiorczości w formie indywidualnych szkoleń branżowych/ specjalistycznych, związanych z kierunkiem działalności gospodarczej, którą planują prowadzić uczestnicy projektów;
- większej indywidualizacji wsparcia, w tym zapewnienie wsparcia specjalistycznego, doradztwa finansowego, prawnego (w zakresie RODO czy przygotowywania umów w związku z zatrudnianiem pracowników, przepisów BHP obowiązujących w danej branży, przepisów dotyczących ubezpieczeń, podatków, wymogów prawa budowlanego w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektów itp.), a także doradztwa w zakresie marketingu, w tym sposobów docierania do klientów, tworzenia planów i budżetów reklamowych itp.;
- umożliwienia uczestnikom projektów odbycia szkoleń zawodowych (w tym umożliwiających zdobycie uprawnień) przed założeniem działalności gospodarczej;
- dostosowywania kwoty dotacji do typu otwieranej działalności gospodarczej;
- ułatwienia osobom, które dobrze sobie radzą w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, możliwości otrzymania wsparcia finansowego na rozwój przedsiębiorstwa;
- zwiększenia dostępności wsparcia dla osób z wyższym wykształceniem, które mogłyby tworzyć wyspecjalizowane działalności gospodarcze.

W rozdziale 5 w Aneksie zamieszczono szczegółowe wyniki analizy kontrfaktycznej, na podstawie której Ewaluator sformułował przedstawione w tym rozdziale wnioski dotyczące trwałości mikroprzedsiębiorstw i porównał skuteczność zwrotnych i bezzwrotnych instrumentów finansowych.

Poniżej wskazano dobre praktyki zidentyfikowane w zakresie wdrażania priorytetu inwestycyjnego 8iii:

- **projekt „Twój pomysł - Twoja firma” zrealizowany przez Lubelską Szkołę Biznesu Sp. z o.o. Fundacji Rozwoju KUL w ramach Działania 9.3 Rozwój przedsiębiorczości.**

Celem projektu było utworzenie 98 nowych i trwałych miejsc pracy na terenie województwa lubelskiego poprzez wsparcie szkoleniowo-doradcze dla 90 osób oraz udzielenie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej i wsparcie pomostowe dla 81 osób pozostających bez pracy, w wieku 30 lat i więcej, zamieszkałych na terenie województwa lubelskiego. Projekt zakładał utworzenie dodatkowych miejsc pracy przez uczestników projektu w sektorach białej, srebrnej lub zielonej gospodarki. Zaplanowane rezultaty zostały osiągnięte niemal w 100%.

- **projekt „Szansa na własny biznes” zrealizowany przez "Netrix Group" Sp. z o.o. w ramach Działania 9.6 Rozwój przedsiębiorczości w ramach ZIT LOF.**

Celem głównym projektu był wzrost poziomu przedsiębiorczości na terenie Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (LOF) poprzez funkcjonowanie 40 działalności gospodarczych założonych przez 40 osób oraz powstanie min. 45 nowych miejsc pracy, w tym w sektorze białej lub srebrnej lub zielonej gospodarki. W ramach projektu realizowano następujące formy wsparcia: szkolenie, doradztwo, udzielenie bezzwrotnych dotacji oraz wsparcia pomostowego (finansowego i doradczego). Wskaźniki zaplanowane w projekcie zostały osiągnięte na zakładanym poziomie.

W tabeli 9 zamieszczonej w Aneksie zawarto szczegółowe dane dotyczące celów, typów projektów, beneficjentów i grup docelowych Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iii. W tabelach 10 i 11 zamieszczonych w Aneksie zawarto informacje dotyczące wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8iii według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

3.3. Czy udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub wejście na rynek pracy osobom (w szczególności kobietom), które w nim nie uczestniczyły ze względu na sprawowanie opieki nad dziećmi? Jaka jest trwałość interwencji? Ile nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 powstało/ powstanie dzięki wsparciu w ramach 9 osi priorytetowej RPO WL 2014 – 2020 (w podziale na gminy, powiaty i subregiony), w stosunku do miejsc istniejących w poszczególnych gminach, powiatach i subregionach?

Wsparcie udzielone rodzicom i opiekunom dzieci w wyniku interwencji podjętej w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv: Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę przyczynia się do umożliwienia im powrotu lub wejścia na rynek pracy. Według stanu na dzień 31.03.2021 r.,:

- **585 osób pozostających bez pracy, znalazło pracę lub poszukuje pracy po opuszczeniu Programu** (stopień realizacji wskaźnika na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność wyniósł 47,45%);
- **549 osób powróciło na rynek pracy** po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymało zatrudnienie po opuszczeniu Programu (stopień realizacji wskaźnika na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność wyniósł 67,88%).

Z badania ilościowego wynika, że większość rodziców/ opiekunów dzieci była rzeczywiście zainteresowana podjęciem/ kontynuowaniem zatrudnienia i skorzystała z możliwości zapewnienia dziecku opieki w żłobku/ klubie dziecięcym po to, by móc pracować. **Użyteczność omawianej formy wsparcia należy ocenić bardzo wysoko.** Blisko jedna trzecia rodziców/ opiekunów miała, przynajmniej teoretycznie, możliwość zapewnienia opieki dziecku w innym miejscu, w związku z czym zadeklarowali, że w sytuacji braku możliwości skorzystania z miejsca w placówce utworzonej w ramach projektu unijnego, dziecko uczęszczałoby do innego żłobka lub klubu dziecięcego (32,7%). Równocześnie jedna czwarta respondentów wskazała, że gdyby dziecko nie mogło korzystać z miejsca opieki w żłobku lub klubie dziecięcym, które zostało utworzone w ramach projektu unijnego, jeden z rodziców/ opiekunów zrezygnowałby z pracy zawodowej i zajął się opieką nad dzieckiem, np. wziął urlop

wychowawczy (26,5%), a kolejnych 14,9% respondentów zadeklarowało, że w takiej sytuacji, jeden z rodziców/ opiekunów znacząco ograniczyłby pracę zawodową.

Duża jest również trwałość podjętej interwencji. Spośród uczestników projektów zrealizowanych w ramach Priorytetu 8iv, w momencie realizacji badania CAWI/CATI:

- **pracowało zawodowo, w tym prowadziło własną działalność gospodarczą 73,2% osób;**
- 9,6% osób było na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym;
- 7,3% osób nie pracowało zawodowo i szukało pracy;
- 3,9% osób uczyło się lub studiowało;
- 2,4% osób pracowało w gospodarstwie rolnym;
- 3,5% osób było w innej sytuacji, w tym na rencie lub emeryturze.

Rodzice/ opiekunowie dzieci do lat 3, którzy wzięli udział w programach aktywizacji zawodowej realizowanych w typie projektu 2 bardzo wysoko ocenili jakość poszczególnych form wsparcia, z których skorzystali: staży, praktyk zawodowych, kursów/ szkoleń zawodowych oraz poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy. W badaniu ilościowym wzięło udział jedynie 12 uczestników projektów tego typu, jednak również w opinii uczestników wywiadów indywidualnych, programy te były użyteczne – w przypadku tych osób doprowadziły do podjęcia zatrudnienia³⁰. Także niektórzy beneficjenci podkreślali, że programy aktywizacji zawodowej dla rodziców realizowane w formie staży, szkoleń, IPD są potrzebne i mogą skutecznie przyczyniać się do aktywizacji zawodowej rodziców.

Według stanu na dzień 31.03.2021 r., w wyniku interwencji podjętej w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv: Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę utworzono 1890 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, w tym:

³⁰ Realizacja typu projektu 2 możliwa była do realizacji w ramach projektów składanych w odpowiedzi na jeden nabór wniosków.

- w subregionie lubelskim – 1101 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3;
- w subregionie puławskim – 358 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3;
- w subregionie chełmsko-zamojskim – 238 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3;
- w subregionie bialskim – 193 miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.

Aby określić wpływ interwencji na zwiększenie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 zestawiono liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 utworzonych w ramach Programu z liczbą tego typu miejsc funkcjonujących w regionie w 2016 r. (a zatem przez rozpoczęciem realizacji Programu). **Ogółem, w porównaniu z rokiem 2016 r., w wyniku interwencji z EFS, liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 zwiększyła się o ponad połowę (56,8%). Stosunkowo najwięcej miejsc opieki nad dziećmi przybyło w subregionie puławskim (wzrost o 68,6%) i bialskim (wzrost o 64,1%). Docelowo w ramach Programu, utworzonych zostanie 3048 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, zatem w sumie liczba miejsc opieki nad dziećmi wzrośnie niemal o 100% (dokładnie 91,6%).** W tabeli 3 zamieszczonej poniżej przedstawiono wskazane dane.

Tabela 3. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 utworzonych przy wsparciu Programu w stosunku do liczby miejsc funkcjonujących w subregionach w 2016 r.

Subregion	Liczba miejsc funkcjonujących w regionie w 2016 r.	Liczba miejsc utworzonych przy wsparciu Programu (dane aktualne na dzień 31.03.2021 r.)	Przyrost
lubelski	1853	1101	59,4%
puławski	522	358	68,6%
chełmsko-zamojski	651	238	36,6%
bialski	301	193	64,1%
Razem	3327	1890	56,8%

Źródło: analiza własna na podstawie danych dotyczących stopnia realizacji wskaźników uzyskanych od Zamawiającego oraz danych GUS.

Na podstawie dostępnych danych Ewaluator dokonał analizy przestrzennego rozmieszczenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, które zostały zaplanowane do

utworzenia w ramach Programu³¹. Zgodnie z danymi aktualnymi na 31.03.2021 r., beneficjenci planowali utworzyć 3383 miejsca opieki nad dziećmi do lat 3, w tym:

- **w subregionie lubelskim** docelowo utworzonych zostanie 1875 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, miejsca tworzone są zarówno na obszarze powiatu grodzkiego Lublin, jak też w powiecie ziemskim lubelskim i w pozostałych powiatach ziemskich: lubartowskim, łęczyńskim i świdnickim;
- **w subregionie puławskim** docelowo utworzonych ma zostać 675 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Subregion ten obejmuje 6 powiatów ziemskich, przy czym projekty w ramach Programu realizowane są na obszarze czterech z nich: puławskiego, łukowskiego, kraśnickiego i ryckiego. Żaden projekt, który przewidywałby utworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, nie jest realizowany na obszarze powiatów janowskiego i opolskiego;
- **w subregionie chełmsko - zamojskim** docelowo utworzonych ma zostać 461 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Miejsca tworzone są zarówno na obszarze powiatów grodzkich Chełm i Zamość, jak i powiatów ziemskich: biłgorajskiego, tomaszowskiego i krasnostawskiego. Żaden projekt, który przewidywałby utworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, nie jest realizowany na obszarze powiatu hrubieszowskiego (miejsca nie są również tworzone na obszarze powiatu ziemskiego chełmskiego i powiatu ziemskiego zamojskiego);
- **w subregionie bialskim** docelowo utworzonych ma zostać 372 miejsca opieki nad dziećmi do lat 3. Miejsca tworzone są zarówno na obszarze powiatu grodzkiego Biała Podlaska, jak też w powiecie ziemskim bialskim i w pozostałych powiatach ziemskich: radzyńskim, parczewskim i włodawskim.

W tabeli 4 przedstawiono wyniki analizy przeprowadzonej w tym zakresie.

³¹ Na podstawie dostępnych danych nie zawsze można było precyzyjnie określić liczbę miejsc, które zostały już utworzone w placówkach funkcjonujących na obszarze poszczególnych gmin i powiatów, w związku z tym zdecydowano się na dokonanie analizy przy uwzględnieniu danych dotyczących miejsc, które były planowane utworzenia w ramach Programu.

Tabela 4. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, które zostaną utworzone docelowo w ramach Programu w podziale na subregiony, powiaty i gminy.

Subregion	Powiat	Liczba miejsc docelowo	Liczba miejsc docelowo w podziale na gminy
bialski	grodzki Biała Podlaska	215	gmina Biała Podlaska, n=215
bialski	parczewski	70	Jabłoń, n=50; Parczew, n=20
bialski	ziemski bialski	47	Konstantynów, n=24; Łomazy, n=23
bialski	radzyński	25	Radzyń Podlaski, n=25
bialski	włodawski	15	Włodawa, n=15
chełmsko - zamojski	grodzki Zamość	187	Zamość, n=187
chełmsko - zamojski	grodzki Chełm	149	Chełm, n=149
chełmsko - zamojski	biłgorajski	43	Biłgoraj, n=30; Józefów, n=13
chełmsko - zamojski	tomaszowski	41	Tomaszów Lubelski, n=41
chełmsko - zamojski	krasnostawski	41	Krasnystaw, n=41
lubelski	Lublin	1101	Lublin, n=1101
lubelski	ziemski lubelski	240	Głusk, n=76; Wólka, n=50; Niedrzewica Duża, n=30; Jastków, n=30; Konopnica, n=23; Jabłonna, n=15; Niemce, n=8; Garbów, n=8
lubelski	lubartowski	209	Lubartów, n=209
lubelski	świdnicki	201	Świdnik, n=150; Piaski, n=35; Trawniki, n=16
lubelski	łęczyński	124	Łęczna, n=124
puławski	puławski	381	Puławy, n=161; Puławy – gm. wiejska, n=12; Nałęczów, n=100; Żyrzyn, n=65; Kazimierz Dolny, n=28; Końskowola, n=15
puławski	łukowski	135	Łuków, n=75; Łuków – gm. wiejska, n=60
puławski	kraśnicki	94	Kraśnik, n=94; Stróża, n=15

Subregion	Powiat	Liczba miejsc docelowo	Liczba miejsc docelowo w podziale na gminy
puławski	rycki	65	Ryki, n=65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego.

Miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 zaplanowane do realizacji w ramach Programu tworzone będą na obszarze całego województwa i będą stosunkowo równomiernie rozłożone. Zidentyfikowano powiaty, na obszarze których, nie jest przewidziana realizacja projektu zakładającego utworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, są to: powiat janowski, opolski i hrubieszowski. Na podstawie dostępnych danych i wyników badania Ewaluator nie jest w stanie wskazać jednoznacznie przyczyn tej sytuacji, choć zważywszy, że na terenie tych powiatów funkcjonują placówki zapewniające opiekę nad dziećmi do lat 3, można założyć, że w wystarczającym stopniu odpowiadają one na zapotrzebowanie rodziców i opiekunów dzieci do lat 3 w tym zakresie³².

Nowe miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 utworzone w ramach projektów, których realizatorzy wzięli udział w badaniu ilościowym, powstały w większości na terenie gmin miejskich (52,7%) oraz na obszarze miast zlokalizowanych w gminie miejsko-wiejskiej (25,5%). Jedna piąta miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 powstała na obszarze gmin wiejskich (21,8%).

Według stanu na dzień 31.03.2021 r., **placówki, w których utworzone zostały nowe miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w ramach RPO WL 2014 - 2020, gotowe były do świadczenia 90% wszystkich miejsc utworzonych w ramach projektów, a 83% miejsc utworzonych w ramach projektów było faktycznie zajętych przez dzieci.** Na podstawie tych danych **trwałość miejsc opieki nad**

³² W Hrubieszowie funkcjonują 2 żłobki oferujące miejsca dla 45 dzieci. Na obszarze powiatu opolskiego działają 3 żłobki oferujące wsparcie dla 120 dzieci. W Janowie Lubelskim działa placówka oferująca miejsca dla 35 dzieci. Dane na podstawie Rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej [dostęp 28.07.2021 r.]

dziećmi do lat 3 utworzonych w ramach RPO WL 2014 - 2020 ocenić należy jako wysoką³³.

Beneficjenci zapytani o przyczyny sytuacji, w której nie wszystkie miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 utworzone w ramach projektów były zajęte na dzień realizacji badania, wskazywali najczęściej:

- brak zainteresowania rodziców korzystaniem z miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 związany z epidemią koronawirusa;
- brak zainteresowania rodziców korzystaniem z miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 nie związany z epidemią koronawirusa;
- zbyt wysokie dla rodziców koszty, które muszą ponieść za opiekę nad dzieckiem po zakończeniu udziału w projekcie.

Średnia ocena miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 była bardzo wysoka w poszczególnych aspektach. Najwyżej respondenci ocenili godziny otwarcia żłobka lub klubu dziecięcego (3,68 w 4-stopniowej skali), a najniżej choć również wysoko liczbę dzieci przypadających na jednego opiekuna (3,43). Równocześnie należy podkreślić, że **zjawiskiem zauważalnym (choć nie powszechnym) jest wzrost opłat ponoszonych przez rodziców w momencie zakończenia realizacji projektu unijnego – 13,8% rodziców wskazało, że opłaty wzrosły.** Równocześnie pewna część rodziców wskazała **zbyt wysokie opłaty za opiekę nad dzieckiem po zakończeniu projektu unijnego jako powód, dla którego nie korzysta już ono z miejsca opieki utworzonego w ramach projektu (15,8%).** W kontekście dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 należy zatem pamiętać, że może być on utrudniony nie tylko z uwagi na niedobór tego typu miejsc opieki, ale też barierę finansową związaną z tym, że koszty utrzymania miejsca opieki w prywatnych żłobkach/ klubach dziecięcych są wysokie (w tym zbyt wysokie dla części rodziców), a miejsc w publicznych placówkach żłobkowych (w których opłaty są niższe) jest zbyt mało.

³³ Wnioski zostały oparte o wyniki badania ilościowego z beneficjentami Działania 9.4 i 9.7 (analizy zostały dokonane na próbie badawczej). Prezentowane dane uzyskano w odniesieniu do 47 projektów dofinansowanych w ramach Programu.

Projekty realizowane w ramach PI 8iv należy ocenić jako kompleksowe: ani uczestnicy projektów, ani beneficjenci nie wskazali znaczących elementów, o które powinny zostać uzupełnione. Tym niemniej warto wskazać dwa rozwiązania, które przyczynić mogłyby się do zwiększenia skuteczności wsparcia związanego ze sposobem organizacji wsparcia: uczestnicy projektów postulowali wydłużenie czasu trwania projektów (w niektórych przypadkach rodzice mogli korzystać ze wsparcia w postaci miejsca opieki nad dzieckiem tylko przez 12 miesięcy, w tym czasie mogą nie zdołać znaleźć odpowiedniego miejsca pracy) oraz dopasowanie czasu trwania projektów do terminów rekrutacji do placówek przedszkolnych (w sytuacji, gdy wsparcie w ramach projektu trwało np. do grudnia, a do przedszkola dziecko mogło zacząć chodzić od września, w okresie między tymi miesiącami rodzic/ opiekun mógł mieć ponownie problem z zapewnieniem opieki dziecku, zwłaszcza jeśli, co się mogło zdarzyć, po zakończeniu realizacji projektu w żłobku/ klubie dziecięcym znacząco wrosły opłaty).

Poniżej wskazano projekty, które mogą stanowić przykłady modelowego wsparcia realizowanego w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv: Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę:

- **projekt „Żłobek „Aniołek” w Turce – wsparcie opiekunów powracających na rynek pracy poprzez tworzenie opieki dla dzieci do lat 3 w formie opieki o profilu integracyjnym” realizowany przez Centra Edukacji Aniołek Spółka cywilna Barbara Malczak, Anna Skrzypek – Woźniacka w ramach Działania 9.4 Godzenie życia prywatnego i zawodowego.**

Głównym celem projektu jest zwiększenie dostępu do opieki nad 50 dziećmi do lat 3 i poprawienie szans na zatrudnienie osób, które pełnią funkcje opiekuńcze poprzez utworzenie nowych miejsc opieki w formie opieki o profilu integracyjnym, w tym dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Żłobek oferuje indywidualne podejście do każdego dziecka, organizowane są regularne, dodatkowe konsultacje z logopedą, pediatrą, ortopedą, dietetykiem i innymi specjalistami w

zależności od potrzeb dzieci/opiekunów oraz zajęcia dla dzieci zdrowych i z niepełnosprawnością.

- **projekt „Pierwsze kroki ze STONOGĄ” zrealizowany przez Spółdzielnię Socjalną „Stonoga” w ramach Działania 9.4 Godzenie życia prywatnego i zawodowego.**

Celem projektu było zwiększenie szans na zdobycie/utrzymanie zatrudnienia przez 15 mieszkańców gminy Kraśnik, będących rodzicami sprawującymi opiekę nad dziećmi do lat 3, dzięki utworzeniu i utrzymaniu 15 miejsc opieki nad dziećmi w formie żłobka. Projekt zrealizowany został w partnerstwie przez podmiot ekonomii społecznej (spółdzielnia socjalna) wraz z jednostką samorządu terytorialnego (Gmina Kraśnik).

- **projekt „Czas na żłobek!!!” zrealizowany przez PHU Aneta Roslan w ramach Działania 9.7 Godzenie życia prywatnego i zawodowego w ramach ZIT LOF.**

Projekt zakładał utworzenie 3 sal pobytu dziennego, zakup wyposażenia, prowadzenie zajęć dodatkowych, dostosowanie otoczenia żłobka do potrzeb dzieci, zapewnienie wysokiego standardu opieki nad dziećmi przez okres co najmniej 13 miesięcy. Żłobek został przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami (brak barier architektonicznych). W ramach utworzonych miejsc, a także wydłużonych godzin funkcjonowania żłobka (od 7.00 do 17.00) na rynek pracy mogli powrócić lub wejść rodzice dzieci, których brak aktywności zawodowej determinowało wychowanie dziecka. W ramach działań projektowych zaplanowano zajęcia dodatkowe prowadzone przez wyspecjalizowaną kadrę, tj. język angielski, logopedię, rytmikę.

W tabeli 20 zamieszczonej w Aneksie zawarto szczegółowe dane dotyczące celów, typów projektów, beneficjentów i grup docelowych Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iv. W tabelach 21 i 22 zamieszczonych w Aneksie zawarto informacje dotyczące wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8iv według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

4. Ocena wsparcia ukierunkowanego na wsparcie pracowników sektora MŚP.

W podrozdziałach 4.1 i 4.2 przedstawiono odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 4: Ocena wsparcia mającego na celu podnoszenie kompetencji/ kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych (w szczególności szkoleń i doradztwa), w tym ocena wpływu działań outplacementowych na zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

4.1. Czy dzięki wsparciu ukierunkowanemu na podnoszenie kompetencji/kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych zwiększyła się dostępność do usług rozwojowych dla MŚP?

Dzięki wsparciu ukierunkowanemu na podnoszenie kompetencji/ kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych **znacząco zwiększyła się dostępność do usług rozwojowych dla MŚP**. Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku interwencji podjętej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v:

- usługami rozwojowymi w programie objęte zostały 3982 mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa;
- 2960 mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw zrealizowało swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie;
- 8402 osoby uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu.

Mocną stroną wsparcia oferowanego w ramach interwencji jest brak konieczności ponoszenia większych kosztów przez przedstawicieli MŚP.

Wydatnie zwiększa to zainteresowanie przedsiębiorców udziałem w formach wsparcia ukierunkowanych na podnoszenie kwalifikacji zawodowych własnych i pracowników firm – tak wynika z opinii pozyskanych od uczestników wywiadów pogłębianych. Wniosek ten potwierdza również badanie ewaluacyjne dotyczące BUR

i podmiotowego finansowania usług rozwojowych³⁴. Nie wynika to najprawdopodobniej z braku chęci przedsiębiorców do podnoszenia kwalifikacji, a raczej z rzeczywiście ograniczonych zasobów finansowych, jakie mniejsze firmy mogą przeznaczyć na inwestycje w tym zakresie. Możliwość skorzystania z bezpłatnych form wsparcia dostępnych w BUR ułatwia przedsiębiorcom podjęcie decyzji o udziale w szkoleniu i zwiększa zakres wyboru w sytuacji ograniczonych zasobów finansowych.

Stan epidemii miał według uczestników projektów znaczny wpływ na zasoby finansowe, jakie mieli/ mają do dyspozycji przedstawiciele przedsiębiorstw – niemal połowa z nich zadeklarowała, że w okresie epidemii zmniejszyły się zyski firmy (49,1%). Może to dodatkowo obniżać skłonność firm do przeznaczania środków finansowych na doskonalenie kwalifikacji i stanowi argument na rzecz kontynuowania tego typu interwencji w przyszłej perspektywie finansowej.

Uczestnicy projektów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, a także w wywiadach indywidualnych, pozytywnie ocenili poszczególne aspekty usług rozwojowych, w których wzięli udział w ramach projektów – były to przede wszystkim szkolenia, w dużo mniejszym zakresie poradnictwo indywidualne i wsparcie polegające na analizie potrzeb szkoleniowych. Udział w projektach realizowanych w ramach interwencji umożliwił większości uczestników zdobycie lub aktualizację posiadanych: wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, np. w zakresie obsługi klientów czy zarządzania projektami. Równocześnie wartość wskaźnika NPS³⁵ ogółem dla wszystkich badanych uczestników projektu wyniosła

³⁴ Znaczna część osób, które skorzystały z dofinansowanych usług rozwojowych, nie sięgnęłaby po nie, gdyby nie były one dofinansowane – bez dofinansowania, z usług nie skorzystałoby 43% pracowników przedsiębiorstw (17% zaznaczyło odpowiedź nie wiem/trudno powiedzieć). Najczęściej podawaną przyczyną jest brak środków finansowych (65%), 1/4 respondentów jako przyczynę wskazała, że skorzystanie z usługi nie było dla nich na tyle ważne, żeby wydawać na nią własne pieniądze. Zob. Ewaluacja „Wpływ Bazy Usług Rozwojowych na jakość i rynek usług rozwojowych oraz ocena podmiotowych systemów finansowania – etap II” Raport Końcowy, Danae Sp. z o.o., Warszawa 2020 r.

³⁵ Metodologia NPS bazuje na jednym pytaniu kwestionariuszowym „W skali od 0 do 10, na ile prawdopodobne jest, że polecisz markę (produkt, usługę) X swoim znajomym?” (lub podobnym). Na

38,8, co świadczy o przeciętnie wysokiej satysfakcji uczestników projektu. 55,7% respondentów zdecydowanie poleciłoby znajomej/znajomemu skorzystanie ze wsparcia w ramach tego typu projektu. Duża była grupa osób nastawionych neutralnie.

Uczestnicy projektów, którzy wzięli udział w badaniu ewaluacyjnym, wskazali zasadność wprowadzenia następujących rozwiązań w projektach realizowanych w ramach Programu:

- uproszczenie kwalifikacji (lub w ogóle rezygnacja z rekrutacji) do projektu w sytuacji, gdy szkolenie jest podzielone na kilka modułów, a projekt nie mógł objąć całego szkolenia ze względu na próg finansowy;
- zwiększenia limitów dofinansowania tak, aby przedsiębiorcy mogli korzystać z szerszych, bardziej kompleksowych programów szkoleniowych;
- zwiększenia dostępności w BUR szkoleń zogniskowanych na prowadzenie zajęć praktycznych i aktywizujących kursantów;
- uproszczenia systemu obsługi BUR.

Poniżej wskazano projekt, który może stanowić przykład dobrej praktyki w zakresie wdrażania wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji/kwalifikacji pracowników sektora MŚP w ramach podmiotowego finansowania usług rozwojowych.

- **projekt „Wsparcie rozwojowe przedsiębiorstw – podregion puławski” realizowany przez Instytut Rozwoju i Innowacji EURO-KONSULT Sp. z o.o. w ramach Działania 10.1 Usługi rozwojowe dla MŚP.**

podstawie odpowiedzi na to pytanie klasyfikuje się respondenta do jednej z trzech grup: tzw. „Detraktorów” (respondenci wskazujący odpowiedzi od „0” do „6”), „Neutralnych” (respondenci wskazujących odpowiedzi „7” i „8”) oraz „promotorów” (respondenci wskazujący odpowiedzi „9” i „10”). Wartość wskaźnika NPS oblicza się odejmując od udziału procentowego „Promotorów” udział procentowy „Detraktorów” w całej próbie badawczej, zob.:

<http://www.tnsglobal.pl/coslychac/2016/04/06/nps>

[-wskaznik-godny-polecenia/](#) ; https://pl.wikipedia.org/wiki/Net_Promoter_Score

Celem projektu jest wzrost konkurencyjności 990 przedsiębiorstw sektora MŚP z obszaru podregionu puławskiego województwa lubelskiego. Realizowane formy wsparcia, tj. analiza potrzeb rozwojowych, szkolenia lub doradztwo, pozwolą na nabycie, potwierdzenie lub wzrost wiedzy, umiejętności lub kompetencji społecznych 1980 pracowników sektora MŚP. Stan osiągnięcia założonych wskaźników jest wysoki.

4.2. Czy w kontekście zrealizowanych działań outplacementowych zwiększyła się zdolność adaptacyjna pracowników zwolnionych, zagrożonych zwolnieniem lub przewidzianych do zwolnienia i w jakim zakresie? Czy podjęte działania były skuteczne? Jaka jest ich trwałość?

Skuteczność działań podjętych w ramach interwencji była bardzo wysoka.

Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku interwencji podjętej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v:

- wsparciem w programie objętych zostało 5851 pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy;
- 2947 osób po opuszczeniu programu podjęło pracę lub kontynuowało zatrudnienie (91,58% wartości docelowej wskaźnika dla roku 2023).

Realizacja działań outplacementowych przyczynia się do zwiększenia się zdolności adaptacyjnej pracowników zwolnionych, zagrożonych zwolnieniem lub przewidzianym do zwolnienia – **dzięki podjętej interwencji nie doszło do dezaktywizacji zawodowej osób objętych wsparciem**. Duży wpływ na sytuację zawodową uczestników projektów (już po opuszczeniu Programu) miała epidemia COVID-19: blisko połowa uczestników programów outplacementowych, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym zadeklarowała, że w wyniku epidemii zmniejszyły się ich dochody (46,1%), a jedna czwarta, że straciła w wyniku epidemii pracę zawodową lub inne źródło utrzymania (25,6%). Ostatecznie jednak spośród uczestników projektów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, w momencie realizacji badania CAWI/CATI:

- ponad połowa pracowała zawodowo (59,8%);

- pewien odsetek respondentów prowadził własną działalność gospodarczą (4,1%);
- nie pracowało zawodowo, lecz szukało pracy 18,6% respondentów;
- pozostałe osoby znajdowały się w innej sytuacji na rynku pracy, w tym: uczyły się/ studiowały (6,0%), pracowały w gospodarstwie rolnym (3,4%), były na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym (2,5%), przebywały na rencie lub emeryturze (1,2%). Pojedyncze osoby wskazały, że nie pracują zawodowo i nie szukają pracy (1,2%).

Na podstawie tych danych można stwierdzić, że **trwałość interwencji podejmowanej w tym obszarze jest wysoka.**

Uczestnicy projektów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, bardzo wysoko ocenili jakość poszczególnych form wsparcia świadczonych w ramach programów outplacementowych: poradnictwa psychologicznego, poradnictwa zawodowego; a także staży / praktyk zawodowych i szkoleń / kursów zawodowych. Jedna piąta uczestników projektów wskazała rozwiązania, które przyczynią się do zwiększenia skuteczności wsparcia udzielanego w ramach projektu. Propozycje były zogniskowane wokół dwóch obszarów i zbieżne z postulatami uczestników wsparcia, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach PI 8i:

- stwarzanie uczestnikom projektów większej szansy na nabycie umiejętności praktycznych oraz osiągnięcie na tyle wysokiego poziomu umiejętności zawodowych, by mogli oni rzeczywiście podjąć pracę na danym stanowisku (pracodawcy zatrudniając osobę, oczekują od niej dużej samodzielności w zakresie wykonywania powierzonych zadań);
- dążenie do zapewnienia uczestnikom projektów wsparcia jak najbardziej kompleksowego i mocno ukierunkowanego na pozyskanie zatrudnienia po zakończeniu udziału w projekcie, w tym nawiązanie współpracy z pracodawcami, u których uczestnicy projektów mogliby odbywać praktyki zawodowe lub uzyskać zatrudnienie.

Poniżej wskazano projekty, które zostały wytypowane do roli dobrych praktyk w zakresie realizacji wsparcia dedykowanego pracownikom zwolnionym, zagrożonym zwolnieniem lub przewidzianych do zwolnienia:

- **projekt „Na drodze do zatrudnienia” zrealizowany przez Grupę Cargo sp. z o.o. spółkę komandytową w ramach Działania 10.2 Usługi rozwojowe dla MŚP.**

Głównym celem projektu był wzrost aktywności zawodowej na rynku pracy 164 osób, zwolnionych, zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia z przyczyn dotyczących zakładu pracy z terenu województwa lubelskiego. W ramach projektu otrzymali oni kompleksowe wsparcie dostosowane do potrzeb obejmujące wsparcie identyfikacyjno-doradcze, wsparcie szkoleniowe oraz staże zawodowe. Założone wskaźniki osiągnięte zostały w wysokim stopniu.

- **projekt „Aktywność - Mobilność – Funkcjonalność” zrealizowany przez Fundację „Zielony Słoń” w ramach Działania 10.4 Programy typu outplacement w ramach ZIT LOF.**

Celem projektu był wzrost aktywności zawodowej na rynku pracy osób z terenu Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu lub pracowników przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem poprzez zastosowanie zindywidualizowanych instrumentów lub usług aktywizacji zawodowo-edukacyjnej. Projekt był skierowany do grupy 30 osób z terenu LOF i realizowany na terenie gmin województwa lubelskiego wchodzących w skład LOF.

W ramach projektu realizowane było wsparcie identyfikacyjno-doradcze, szkoleniowe oraz staże zawodowe i pośrednictwo pracy. Dzięki udziałowi w projekcie uczestnicy uzyskali kwalifikacje w zawodzie, na który istnieje popyt na lokalnym rynku pracy oraz zdobędą doświadczenie zawodowe u pracodawców. Wskaźniki zostały osiągnięte na założonym poziomie.

W tabeli 23 zamieszczonej w Aneksie zawarto szczegółowe dane dotyczące celów, typów projektów, beneficjentów i grup docelowych Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v. W tabelach 24 i 25 zamieszczonych w Aneksie zawarto

informacje dotyczące wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8v według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

5. Czy i w jakim stopniu udzielone wsparcie zwiększyło poziom uczestnictwa osób w wieku aktywności zawodowej w programach zdrowotnych? Czy udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub pozostanie na rynku pracy osobom, które skorzystały z programów zdrowotnych?

W rozdziale 5 przedstawiono odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne przypisane do celu szczegółowego badania nr 5: Ocena wpływu programów zdrowotnych na zwiększenie dostępności do świadczeń, poprawę sytuacji zdrowotnej regionu oraz przeciwdziałanie bierności zawodowej powodowanej stanem zdrowia. Interwencja w tym obszarze wdrażana jest w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi: Aktywne i zdrowe starzenie się. W ramach RPO WL 2014 – 2020 Priorytet ten został przełożony na Działanie 10.3 Programy polityki zdrowotnej. W tabeli 26 zamieszczonej w Aneksie wskazano bardziej szczegółowo typy projektów, beneficjentów oraz grupy docelowe Działań, na które w ramach RPO WL 2014 – 2020 przełożono Priorytet inwestycyjny 8vi. W tabelach 27 i 28 zamieszczonych w Aneksie zawarto informacje dotyczące wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8vi według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

Interwencja podjęta w ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi: Aktywne i zdrowe starzenie się w bardzo dużym stopniu przyczyniła się do zwiększenia poziomu uczestnictwa osób w wieku aktywności zawodowej w programach zdrowotnych. Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku podjętej interwencji:

- programem zdrowotnym objęte zostały 82604 osoby;
- 49776 osób dzięki interwencji zgłosiło się na badanie profilaktyczne;
- 263 osoby zostały objęte programem zdrowotnym ukierunkowanym na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy.

Udzielone wsparcie umożliwiło powrót lub pozostanie na rynku pracy osobom, które skorzystały z programów zdrowotnych. Według danych aktualnych na dzień 31.03.2021 r., w wyniku podjętej interwencji:

- 262 osoby podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie po opuszczeniu programu (104,86% docelowego wskaźnika dla 2023 r.).

Interwencja cechuje się dość dużą trwałością – większość osób objętych wsparciem, które wzięły udział w badaniu ilościowym, była aktywna zawodowo w momencie jego realizacji, w tym:

- 54,9% osób pracowało zawodowo;
- 17,7% osób było na rencie lub emeryturze;
- 11,5% osób pracowało w gospodarstwie rolnym;
- 10% osób było na rencie lub emeryturze;
- 7,5% osób nie pracowało zawodowo i szukało pracy;
- 4,5% osób prowadziło własną działalność gospodarczą;
- 1,6% osób nie pracowało zawodowo i nie szukało pracy;
- 1,2% osób przebywało na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym.

Ponad dwie trzecie uczestników projektów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, zadeklarowało, że w wyniku skorzystania ze wsparcia w Programie zwiększyło się ich zainteresowanie udziałem w kolejnych programach zdrowotnych (77,8%). W dalszej perspektywie realizacja programów może zatem przyczynić się do wzrostu popularności udziału w badaniach profilaktycznych jako takich, co jest efektem pozytywnym, gdyż odsetek Polaków, którzy biorą udział w tego typu badaniach, jest zbyt niski (udział w różnych programach profilaktycznych zwiększa szansę na uniknięcie groźnej choroby)³⁶.

³⁶ Raport z badania: Badanie postaw wobec zachowań zdrowotnych w zakresie profilaktyki nowotworowej wśród mieszkańców Polski ze szczególnym uwzględnieniem postaw Polek wobec raka szyjki macicy i raka piersi, badanie zostało przeprowadzone przez Kantar Millward Brown na zlecenie

Średnia ocena programów zdrowotnych zrealizowanych w ramach projektów była wysoka i wyniosła 4,65 w pięciostopniowej skali. W opinii jednej piątej uczestników projektów, powinny one uwzględniać dodatkowe elementy, które wpłynęłyby na wyższą jakość wsparcia, którą uzyskiwali uczestnicy (20,9%).

Propozycje zmian ogniskowały się wokół dwóch obszarów:

- zapewnienia w ramach programu profilaktycznego możliwości skorzystania z bardziej szczegółowej diagnostyki oraz indywidualnej konsultacji lekarskiej (szczególnie w sytuacji, gdy wynik badania przesiewowego/ diagnostycznego okazał się pozytywny lub trudny do określenia; projekt powinien zapewniać możliwość skorzystania z pełnej diagnostyki w sytuacji, gdy wynik badania wstępnego okazał się pozytywny);
- zapewnienia dostępu do leczenia w sytuacji, gdy u uczestnika programu zdiagnozowano chorobę, przy czym minimum określone przez uczestników projektów to zapewnienie kontaktu z lekarzem w celu omówienia wyników badania i udzielenia wskazówek, co do dalszego leczenia.

Jako przykład dobrej praktyki realizowanej w ramach badania PI 8vi. Wskazano projekt **„Przeciwno boreliozie” zrealizowany przez Centrum Medyczne Sanitas sp. z o.o. w ramach Działania 10.3 Programy polityki zdrowotnej.**

Celem głównym projektu było zmniejszenie ryzyka zachorowania na boreliozę, zwiększenie skuteczności wykrywania zakażeń boreliozą, zwiększenie wiedzy i świadomości na temat zagrożeń zdrowotnych związanych z chorobami przenoszonymi przez kleszcze, wykonanie badań diagnostycznych w kierunku boreliozy oraz wykrycie chorób we wczesnym ich stadium i rozpoczęcie leczenia.

Projekt skierowany był do 6000 osób zamieszkałych na terenie województwa lubelskiego w wieku aktywności zawodowej (osoby w wieku 15 lat i więcej, pracujące albo pozostające bez zatrudnienia, ale poszukujące pracy i zainteresowane jej podjęciem) kwalifikujących się do objęcia programem zdrowotnym. Projekt cieszył się

Ministerstwa Zdrowia – Biura Prasy i Promocji, Warszawa, 23 czerwca 2017 r., badanie zostało zrealizowane metodą CATI (wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo) w populacji dorosłych Polaków (na próbie 1062 osób), źródło:

file:///C:/Users/elast/Downloads/KMB_Ministerstwo%20Zdrowia_Raport_23.06.2017_.pdf

dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców regionu. Założone wskaźniki zostały osiągnięte w wysokim stopniu

6. Jaka jest skala występowania projektów partnerskich w podziale na rodzaje partnerów (partnerstwa między podmiotami publicznymi, między podmiotami prywatnymi, partnerstwa mieszane podmiotów publicznych z prywatnymi, itp.)? Jakie podmioty najczęściej występują w roli liderów partnerstwa? Co decyduje o składzie partnerstwa? Czy możliwe jest wyodrębnienie pewnych rodzajów partnerstw?

W okresie objętym ewaluacją, w ramach Osi 9 i 10 w partnerstwie realizowano 211 projektów. **Najczęściej występowały partnerstwa między podmiotami prywatnymi, nieco rzadziej partnerstwa mieszane podmiotów prywatnych i społecznych.**

Najbardziej aktywne zarówno w roli beneficjenta, jak i partnera były w przypadku projektów realizowanych w partnerstwie podmioty reprezentujące sektor prywatny (podmioty prywatne wystąpiły w roli beneficjenta w 136 przypadkach, a w roli partnera w 92 przypadkach). **Równocześnie należy podkreślić dużą aktywność podmiotów należących do sektora społecznego** (w 82 przypadkach pełniły one rolę Partnera, a w 63 przypadkach rolę Beneficjenta).

Jedna trzecia projektów prowadzonych przez Beneficjentów, którzy wzięli udział w badaniu ilościowym, realizowana była w partnerstwie (34,4%). **Najczęstszą przyczyną zawierania partnerstwa było dążenie do zwiększenia jakości wsparcia udzielanego w ramach projektu (53,8%).** Poza tym wskazywano na takie motywy, jak: **umożliwienie łatwiejszego dotarcia do grupy docelowej projektu (29,2%), a także brak potencjału niezbędnego do realizacji projektu, np. doświadczenia w realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych kadry, która mogłaby się zająć realizacją projektu (24,5%) oraz** wymaganie lub premiowanie realizacji projektów w partnerstwie przez instytucję organizującą nabór wniosków (20,8%).

7. Wpływ interwencji na zachowania migracyjne uczestników projektów

Realizacja Programu może mieć wpływ na zachowania migracyjne uczestników projektów. **Największy pozytywny wpływ na zwiększenie chęci uczestników projektów do pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej w województwie lubelskim, uwzględniając deklaracje samych uczestników, miało skorzystanie z interwencji w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iii: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.** W przypadku interwencji ukierunkowanej na aktywizację zawodową osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, wpływ ten był umiarkowany, a w przypadku uczestników innych typów projektów – mały.

Zdecydowana większość uczestników badania w momencie jego realizacji zamieszkiwała na obszarze województwa lubelskiego, niewielki odsetek zamieszkiwał poza obszarem województwa, a jeszcze mniejszy – za granicą, również niewielki odsetek badanych w momencie realizacji badania rozważał osiedlenie się na stałe lub na dłuższy czas za granicą. Nie oznacza to, że żaden z uczestników projektów nie wyemigrował z terenu Lubelszczyzny: dwie osoby, z którymi Ewaluator miał kontakt w ramach realizacji badania, mimo objęcia wsparciem, wyemigrowały z regionu – jedna z tych osób zdecydowała się na prowadzenie działalności gospodarczej poza województwem lubelskim, w rodzinnych stronach, a decyzje o wyjeździe wiązała z trudnościami finansowymi wynikającymi z trwającej epidemii COVID – 19, druga osoba zdecydowała się na wyjazd za granicę, gdyż wsparcie, jakie otrzymała w ramach Programu nie doprowadziło jej do skutecznego podjęcia zatrudnienia (mimo przeszkolenia zawodowego uczestnik nie czuł się na tyle „pewnie”, by szukać pracy zgodnie z uzyskanymi kompetencjami, jako powód wskazał brak praktycznego doświadczenia w zakresie jego wykonywania).

Interwencja tego typu, jak wdrażana w ramach Programu RPO WL 2014 – 2020, może wpływać na decyzje o pozostaniu i podjęciu zatrudnienia w województwie lubelskim, zwłaszcza w odniesieniu do osób pozostających bez pracy, jednak zaoferowane im wsparcie musi być na tyle kompleksowe i dopasowane do ich potrzeb, by skutecznie doprowadzić ich do podjęcia zatrudnienia/ prowadzenia

działalności w województwie lubelskim – możliwość podjęcia pracy na miejscu, w regionie, może stanowić istotny punkt zaczepienia i wpłynąć na decyzję uczestnika projektu dotyczącą zamieszkiwania i prowadzenia działalności w województwie lubelskim (z innych form wsparcia takich, jak szkolenia, miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 czy programy zdrowotne, uczestnicy projektów będą mogli skorzystać niezależnie od miejsca zamieszkania, choć należy dbać o ich dostępność, raczej nie będą służyły uczestnikom projektów, jako argument, aby nie opuścić regionu).

Jak wynika z wywiadów przeprowadzonych w ramach badania, możliwość otrzymania wsparcia w postaci dotacji lub pożyczki może zachęcić do osiedlenia się w regionie dawnych mieszkańców powracających z emigracji za granicą. By tak się stało, instytucje udzielające wsparcia (w tym powiatowe urzędy pracy) powinny starać się o odpowiednie rozpropagowanie informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia tego typu.

Dane statystyczne wskazują nie tylko na malejący trend w liczbie ludności Lubelszczyzny, lecz także depopulację rozumianą jako trwałe zmniejszanie się liczby mieszkańców danego obszaru w warunkach pokoju. W związku z tym zasadne jest podejmowanie w ramach interwencji finansowanej ze środków unijnych działań ukierunkowanych na zmniejszenie liczby ludności migrującej z regionu w poszukiwaniu zatrudnienia, m.in. właśnie poprzez wspieranie samozatrudnienia.

Poniżej zaprezentowano najważniejsze dane obrazujące sytuację demograficzną w regionie:

1. W latach 2002 - 2020 liczba mieszkańców województwa lubelskiego zmalała o 4,6% i przewiduje się utrzymanie tego trendu; średni wiek mieszkańców wynosi 42,4 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski:

 - 59,7% mieszkańców lubelskiego jest w wieku produkcyjnym, 17,6% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,8% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym;
 - województwo lubelskie ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -3 729; odpowiada to przyrostowi naturalnemu -1,77 na 1000 mieszkańców lubelskiego;
 - w 2019 roku zarejestrowano 22047 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 28542 wymeldowania, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla

lubelskiego -6 495; w tym samym roku 792 osoby zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 328 wymeldowań za granicę – daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 464³⁷.

2. W przypadku województwa lubelskiego można mówić nie tylko o negatywnych trendach demograficznych, lecz również o depopulacji. Wyludnianie się występuje przede wszystkim na obszarach peryferyjnych, przy czym z biegiem czasu rozumienie peryferii się rozszerza: w pierwszej fazie dotyczyło obszarów wiejskich oddalonych od miast o przynajmniej średniej wielkości, głównie najmniejszych wsi (do 200 mieszkańców), ostatnie dekady są okresem wyludniania się oprócz terenów wiejskich również miast małych i średnich. **Zmniejszająca się liczba ludności pociąga za sobą liczne skutki społeczne, ale też gospodarcze, w tym dodatkowo utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej na terenach wyludniających się**, m.in. z uwagi na fakt, że na skutek zmian struktury ludności, na danym obszarze rośnie procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym o niższych dochodach i niższej skłonności do wydatków i powoduje kurczenie się potencjalnych rynków zbytu dla wytwarzanych w ramach działalności produktów i usług (z drugiej strony, zmniejszający się popyt na lokale mieszkalne obniża możliwość uzyskania kredytu hipotecznego i zmniejsza możliwości inwestycyjne przedsiębiorców)³⁸. **By móc skutecznie działać w takich warunkach, osoby rozpoczynające prowadzenie działalności gospodarczej powinny zostać odpowiednio do tego przygotowane:**
- w latach 1998 – 2018 liczba ludności w województwie lubelskim zmniejszyła się o przynajmniej 5% (podobnie w wojewódzkim opolskim, łódzkim, śląskim, świętokrzyskim)³⁹.

³⁷ Źródło: opracowano na podstawie danych GUS, 31.12.2020 r.

³⁸ Szukalski P., Depopulacja – wybrane konsekwencje dla lokalnej polityki społecznej, „Polityka Społeczna” nr 10/2019.

³⁹ Szukalski P., Zmiany liczby ludności województw w latach 1998 – 2018, „Demografia i Gerontologia Społeczna. Biuletyn Informacyjny”, nr 1, dspace.uni.lodz.pl [dostęp 20.07.2021 r.]

8. Które z dostępnych typów operacji objętych badaniem cieszyły się największą skutecznością, efektywnością, użytecznością, trwałością i zainteresowaniem w odniesieniu do poszczególnych kategorii grup docelowych, biorąc pod uwagę potrzeby lubelskiego rynku pracy i wpływ na zatrudnienie? Gdzie skuteczność, efektywność, użyteczność i trwałość były najmniejsze? Z czego to wynikało?

Interwencja podjęta w ramach 9 i 10 Osi Priorytetowej RPO WL 2014 – 2020 w analizowanym okresie miała szeroki i zróżnicowany charakter. Program przewidywał możliwość uzyskania dedykowanego wsparcia przez osoby posiadające różny status na rynku pracy i różne potrzeby: osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, osoby posiadające raczej stabilną sytuację zawodową zainteresowane rozwojem kwalifikacji zawodowych lub kwalifikujące się do objęcia wsparciem w ramach programów zdrowotnych, rodziców i opiekunów dzieci do lat 3, które miały konkretną potrzebę związaną z zapewnieniem opieki nad dzieckiem w czasie, gdy one będą pracować oraz osoby zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej. Pomimo pewnych niuansów, wszystkie wdrażane w ramach Programu typy operacji charakteryzowały się dużą skutecznością i użytecznością i zostały zarekomendowane do kontynuowania w kolejnej perspektywie finansowej – realizacja wszystkich tych typów operacji jest wręcz konieczna do tego, by stymulować zatrudnienie i przeciwdziałać negatywnym tendencjom występującym na regionalnym rynku pracy (przy wprowadzeniu koniecznych korekt w zakresie wdrażania interwencji, które zostały już zresztą zaplanowane, a zakładają m.in. ograniczenie dotyczące możliwości udzielania dotacji wyłącznie przez powiatowe urzędy pracy).

9. Jakie są największe problemy i trudności w realizacji projektów w ramach RPO WL 2014 - 2020 dotyczące zatrudnienia na rynku pracy, wraz ze wskazaniem ich przyczyn i koniecznych do podjęcia środków zaradczych (także w okresie pandemii COVID-19)?

Bardzo dużym utrudnieniem dla beneficjentów są rezygnacje osób z udziału w projekcie w trakcie jego trwania. Problem ten występuje szczególnie mocno w grupie osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Powoduje on perturbacje związane z koniecznością dokonywania zmian z projekcie, ale przede

wszystkim przełożyć się może na opóźnienie realizacji poszczególnych działań, co wtórnie spowodować może odejście kolejnych osób, które nie będą chciały lub mogły czekać na uzyskanie wsparcia – w rezultacie beneficjent zmuszony jest włożyć bardzo dużo pracy w rekrutowanie uczestników projektów, a pozostali uczestnicy projektów zmuszeni są czekać na uruchomienie jakiejś formy wsparcia (np. szkolenia), co wydatnie obniża skuteczność wsparcia udzielonego w ramach projektu. Trudno stwierdzić czy omawiany problem nasili się z jakichś przyczyn w tej lub kolejnej perspektywie finansowej. Można założyć, że tylko częściowo jest on związany z epidemią, a w większej mierze wynika ze specyficznej sytuacji osób obejmowanych wsparciem, które obciążone wieloma obowiązkami, w tym również koniecznością pozyskiwania środków finansowych w celu zaspokojenia potrzeb swoich i swoich rodzin, dość łatwo rezygnują z udziału w projekcie, gdy otrzymają możliwość podjęcia jakiejś pracy, zarobienia dodatkowych pieniędzy lub muszą zająć się obowiązkami rodzinnymi czy pracą w gospodarstwie rolnym). Środkiem zaradczym po jaki sięgają beneficjenci jest zmiana harmonogramu realizacji projektu, a także – możliwe w związku z epidemią – wydłużenie okresu realizacji projektu (takie postępowanie pozwala beneficjentowi dokończyć realizację projektu i zrealizować założone cele, choć może wywołać uzasadnione niezadowolenia osób zmuszonych do oczekiwania na jakieś działanie).

10. Czy efekty podobne do uzyskanych w projektach z obszaru zatrudnienia na rynku pracy można było osiągnąć bez wsparcia środków z RPO WL 2014-2020 lub przy niższych nakładach?

W opinii realizatorów Programu, uczestników projektów, a także przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu, **efektów podobnych do uzyskanych nie można było uzyskać bez wsparcia środków unijnych lub przy zaangażowaniu mniejszych środków finansowych**. Dzięki dofinansowaniu zewnętrznemu duża grupa osób pozostających bez pracy skorzystała ze wsparcia w postaci instrumentów rynku pracy, a także uzyskała bezzwrotne (i w mniejszym stopniu zwrotne) wsparcie dla osób zainteresowanych rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej. Realizacja Programu umożliwiła również wsparcie dużej grupy pracowników firm z sektora MŚP w procesie przystosowywania się do wymogów i zmian zachodzących na rynku pracy. Ponadto bardzo duża grupa osób w

wieku aktywności zawodowej mogła wziąć udział w programach zdrowotnych, w tym przede wszystkim skorzystać z badań profilaktycznych finansowanych w ramach Programu.

Dzięki podjęciu interwencji w ramach Programu, we wspieranie osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy zaangażował się szereg podmiotów prywatnych oraz społecznych, a powiatowe urzędy pracy powołane do realizacji wsparcia na rzecz tych grup, mogły objąć działaniami większą liczbę osób. Realizacja projektów w ramach Programu umożliwiła wielu podmiotom prywatnym i społecznym funkcjonującym w regionie zwiększenie zakresu i skali realizowanych przez nie działań. Duża część z nich zwiększyła w związku z pełnieniem roli beneficjenta poziom zatrudnienia, co można sklasyfikować jako dodatkowy, niemierzalny efekt realizacji działań w ramach Programu.

Możliwość pozyskania środków finansowych z RPO WL 2014 – 2020 jest szczególnie istotna w przypadku projektów zakładających tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Są to inwestycje kosztochłonne, gdyż obejmują zakupy środków trwałych i remonty oraz dostosowanie pomieszczeń do pełnienia funkcji miejsc opieki nad dziećmi, które z kolei są rygorystycznie wyznaczone przepisami prawa.

11. W jakim stopniu wsparcie w ramach EFS odpowiada na zdiagnozowane problemy zawarte w Zaleceniach Rady dla Polski (Country Specific Recommendations) i Country Report dla Polski na poziomie regionalnym?

Zalecenia Rady Europejskiej są elementem procedury, w ramach której koordynuje się politykę gospodarczą i budżetową w UE. Interwencja wdrażana w ramach 9 i 10 Osi Priorytetowej RPO WL 2014 – 2020 przyczynia się bezpośrednio i w znacznym stopniu do realizacji następujących Zaleceń Rady UE dla Polski sformułowanych w latach 2015 - 2020:

- Podjęcie działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, w szczególności w odniesieniu do kobiet, osób o niskich kwalifikacjach i osób

starszych, w tym przez wspieranie odpowiednich umiejętności i usunięcie przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia⁴⁰;

- Podjęcie działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, w tym przez poprawę dostępu do opieki nad dziećmi i do opieki długoterminowej oraz w celu likwidacji utrzymujących się przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia. Wspieranie wysokiej jakości kształcenia i umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych⁴¹.

12. Jaki jest poziom komplementarności EFS i EFRR w ramach badanych form wsparcia?

Oprócz projektów realizowanych w ramach 9 i 10 Osi Priorytetowej RPO WL 2014 – 2020, w zakres przedmiotowy badania weszły także projekty realizowane w ramach 13 Osi Priorytetowej *Infrastruktura społeczna* w ramach Działania 13.2 Infrastruktura usług społecznych⁴². W ramach Działania 13.2 przeprowadzono dwa nabory, z czego tylko jeden dotyczył wsparcia projektów dotyczących budowy, rozbudowy, przebudowy, adaptacji, remontu, modernizacji i wyposażenia infrastruktury usług opieki nad dziećmi do lat 3, w tym żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych – w wyniku tego naboru podpisano 3 umowy o dofinansowanie projektów. O komplementarności EFS i EFRR możemy mówić jedynie w odniesieniu do tej jednej formy wsparcia/ typu projektu, jaką są przedsięwzięcia zwiększające

⁴⁰ Zalecenia Rady UE dla Polski na lata 2027/2028 przyjęte przez Radę Ecofin 11 lipca 2017 r., Zalecenia Rady z dnia 11 lipca 2017 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2017 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2017 r., s. 4.

⁴¹ Zalecenia Rady UE dla Polski na lata 2019/2020 przyjęte przez Radę Ecofin 9 lipca 2019 r., Zalecenia Rady z dnia 9 lipca 2019 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2019 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r., s. 6.

⁴² Ibidem, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020, 23 lipca 2021 r., s. 321.

dostęp do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w formie: a) żłobków, b) klubów dziecięcych, c) usług dziennych opiekunów, d) usług niani.

Komplementarność to stan powstały na skutek podejmowanych, uzupełniających się wzajemnie działań/projektów, które są skierowane na osiągnięcie wspólnego lub takiego samego celu⁴³. W ramach badania zidentyfikowano dwa komplementarne projekty:

- **Projekt pod nazwą „Miejsce dla Malucha” (RPLU.09.04.00-06-0002/17) realizowany przez Miasto Zamość/ Żłobek Miejski w Zamościu, jest komplementarny z projektem Modernizacja Żłobka Miejskiego w Zamościu (RPLU.13.02.00-06- 0007/15) realizowanym przez Miasto Zamość.**

W przypadku tych projektów, projekt dofinansowany z EFS w ramach Programu RPO WL 2014 – 2020 wykorzystuje rezultaty projektu dofinansowanego z EFRR;

13. Które z dostępnych typów operacji powinny, a które nie powinny być kontynuowane w przyszłej perspektywie finansowej (i w jakim zakresie), biorąc pod uwagę faktyczne i planowane efekty wsparcia oraz potrzeby lubelskiego rynku pracy?

Pogarszająca się sytuacja na rynku pracy przejawiająca się przede wszystkim we wzroście stopy bezrobocia, a także możliwy wpływ utrzymującej się epidemii COVID-19 na dalszy wzrost liczby osób pozostających bez pracy, pozwala rekomendować kontynuowanie w przyszłej perspektywie finansowej działań ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, których wciąż znaczna liczba zarejestrowana jest w lubelskich urzędach pracy oraz osób w wieku 45 – 54 lat, które, jak pokazują dane, ulegają dość silnie dezaktywacji zawodowej (co z pewnością ma związek z trwającą epidemią COVID-19, a także może nasilać się w roku 2021). Możliwie szybka i skuteczna interwencja podejmowana powinna być w stosunku do bezrobotnych osób w wieku 35 – 44 lata, których odsetek wśród osób bezrobotnych również wzrasta –

⁴³ Definicja wypracowana na forum Grupy roboczej ds. koordynacji i komplementarności przy Komitecie Koordynacyjnym NSRO 2007-2013, i ujęta w opracowaniu „Komplementarność interwencji z funduszy Unii Europejskiej w ramach NSRO 2007-2013”.

skuteczna interwencja dofinansowana ze środków zewnętrznych powinna doprowadzić do ich możliwie jak najszybszego powrotu na rynek pracy. Pilną kwestią jest również poszukiwanie i tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością, których w regionie jest drastycznie mało. Wsparcie powinno być kontynuowane w dotychczasowym zakresie i przy wykorzystaniu form wsparcia/ typów operacji wdrażanych w ramach Programu RPO WL 2014 – 2020, gdyż jak wynika z badania, realizowane działania cechują się dużą skutecznością. Poniżej przedstawiono najważniejsze miary statystyczne pokazujące sytuację na regionalnym rynku pracy w tym zakresie:

1. W końcu grudnia 2020 r. w województwie lubelskim zaobserwowano pogorszenie sytuacji na rynku pracy. W ujęciu rocznym zanotowano zwiększenie się ogólnej liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz wzrost stopy bezrobocia. **W porównaniu z grudniem 2019 r. liczba bezrobotnych zwiększyła się w województwie lubelskim o 10,3%.** Stopa bezrobocia wyniosła 8,2% i wzrosła o 0,7 p. proc. w stosunku do grudnia 2019 roku (w Polsce stopa bezrobocia wzrosła o 1,0 p. proc. w stosunku do grudnia 2019 r. i wyniosła 6,2%):
 - zmniejszyła się liczebność nowych bezrobotnych, zdecydowana większość z nich to osoby rejestrujące się po raz kolejny (80,6%);
 - **osoby pozostające bez pracy dłużej niż 1 rok nadal stanowiły znaczącą część bezrobotnych rejestrowanych** (45,8% wszystkich bezrobotnych, na wsi – 47,1%; w grupie osób pozostających bez pracy dłużej niż rok, 27,0% bezrobotnych pozostawało bez pracy dłużej niż 24 miesiące); w województwie lubelskim wyższy niż w kraju (o 6,1 p. proc.) był udział osób pozostających bez pracy 1 rok i więcej;
 - osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2020 r. stanowiły 85,2% ogółu bezrobotnych (przed rokiem 86,0%), wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne;
 - w porównaniu z analogicznym okresem 2019 r. **w największym stopniu zwiększyła się liczba bezrobotnych w wieku 35–44 lata (o 12,2%) oraz w grupie wiekowej 45–54 lata (o 12,0%);**

- udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi wyniósł 54,4% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (w kraju udział ten wyniósł 44,8%);
 - kobiety stanowiły 50,6% wszystkich bezrobotnych w województwie lubelskim (w kraju udział kobiet wśród bezrobotnych wyniósł 53,7%);
 - osoby bezrobotne w województwie lubelskim mają najczęściej wykształcenie policealne i średnie zawodowe, nieco rzadziej zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i poniżej;
 - w końcu grudnia 2020 r. zarejestrowane były 3002 osoby z niepełnosprawnością (3,9% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych). W porównaniu z grudniem 2019 r. liczba bezrobotnych z niepełnosprawnością zmniejszyła się o 13,0%. **Dla osób niepełnosprawnych przygotowano 32 oferty pracy, co oznacza, że na 1 wolne miejsce pracy przypadało 94 osoby z niepełnosprawnością** (w kraju – 28 osób);
 - Osoby z najdłuższym stażem zawodowym były najmniej zagrożone bezrobociem⁴⁴.
2. Mimo zwiększającej się liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych, w województwie lubelskim zidentyfikować można zawody deficytowe, czyli takie, w których pracodawcom trudno jest znaleźć kandydatów do pracy. Zgodnie z wynikami badania Barometr zawodów do najczęściej występujących zawodów deficytowych w województwie lubelskim należą: kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, kierowcy autobusów, pielęgniarki i położne, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, spawacze, nauczyciele przedmiotów zawodowych, mechanicy pojazdów samochodowych⁴⁵.
3. Wpływ epidemii COVID-19 na wojewódzki rynek pracy.

Wyniki badania przeprowadzonego w tym zakresie przez WUP w Lublinie jasno pokazują, że epidemia najbardziej wpłynęła na spadek liczby firm, a co za tym idzie

⁴⁴ Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim, Urząd Statystyczny w Lublinie, 26.02.2021 r.

⁴⁵ Źródło: Barometr Zawodów 2021 r., Raport podsumowujący badanie w województwie lubelskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Kraków 2020 r.

redukcję zatrudnienia w branżach takich jak: krajowa i zagraniczna turystyka zorganizowana (75%), hotelarstwo i gastronomia, w tym catering (45%), sport, rekreacja, rozrywka, w tym kina, kluby, siłownie, baseny, parki tematyczne i rekreacji, sale zabaw (45%), transport osób (45%), usługi marketingowe, reklamowe, PR, obsługa wydarzeń, koncertów, fotografika, drukarnie (35%), handel detaliczny i hurtowy/sprzedaż (35%) oraz usługi kosmetyczne i fryzjerskie (35%). Na przeciwnym biegunie, czyli tam, gdzie branże skorzystały na epidemii i liczba pracowników może się zwiększyć są: usługi pocztowe i kurierskie (25%), ochrona zdrowia, rehabilitacja, ośrodki opiekuńcze (15%), przemysł farmaceutyczny, chemiczny i dóbr użytkowych (12,5%), usługi zdalnej obsługi klienta – *call center* (12,5%)⁴⁶.

Uczestnikami projektów realizowanych w ramach Programu RPO WL wdrażanego w kolejnej perspektywie finansowej powinni być pracownicy/ potencjalni pracownicy we wszystkich branżach, o których była mowa w punkcie 2 i 3. Projekty powinny przewidywać nabywanie i doskonalenie kwalifikacji zawodowych wymaganych od pracowników w zawodach deficytowych, w sektorach, które będą odbudowywały się po okresie epidemii, a także w sektorach, które w ostatnim czasie się rozwinęły lub rozwiną się w związku z rosnącym zapotrzebowaniem na określone usługi.

4. Skala zwolnień grupowych znacząco zwiększyła się w okresie marzec 2020 – marzec 2021 r. w wyniku działań podejmowanych przez pracodawców dotkniętych kryzysem spowodowanym epidemią COVID-19.

- w okresie styczeń-luty 2021 r. zgłoszono do zwolnienia 74 osoby (zwolniono 1 osobę). W analogicznym okresie 2020 r. (przypadającym na czas przed wystąpieniem epidemii COVID-19) zgłoszono do zwolnienia tylko 3 osoby (zwolniono 8). W całym 2020 r. zgłoszono do zwolnienia 2365 osób

⁴⁶ Sytuacja rynku pracy województwa lubelskiego w ujęciu branżowym w okresie epidemii COVID – 19, Raport z badania ilościowego, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Lublin 2020 r. Celem badania było ustalenie wpływu pandemii na zatrudnienie w poszczególnych branżach gospodarki w województwie w najbliższej perspektywie czasowej. Przedsięwzięcie zrealizowano z wykorzystaniem ankiety elektronicznej i było podzielone na dwie ścieżki badawcze – I. PUP (20); II. Agencje zatrudnienia (19).

(zwolniono 169 osób). Dla porównania w 2019 r. zgłoszono do zwolnienia 420 osób (zwolniono 393 osoby). Zakłady, które dokonały zwolnień w 2020 r. na terenie województwa lubelskiego należały do następujących sekcji: działalność finansowa i ubezpieczeniowa, przetwórstwo przemysłowe, handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją⁴⁷.

- **w 2020 r. dynamicznie wzrosła w województwie lubelskim liczba osób bezrobotnych, którzy utracili zatrudnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy:** według stanu na dzień 31.12.2020 r. wynosiła ona 2760 osób, czyli o 24,5% więcej niż w 2019 r. (choć mniej o 26,3% w porównaniu z rokiem 2018 r.). W całym 2020 r. do ewidencji urzędów pracy napłynęły 3683 osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Liczba ta była znacznie wyższa niż w latach 2017-2019. W stosunku do ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, osoby z omawianej grupy stanowili 3,6% w 2020 r., a 3,2% w 2019 r., jednak wielkość ich napływu w odniesieniu do ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w 2020 r. (4,3%) była wyższa niż w latach poprzednich.

Dane wskazujące na dynamiczny wzrost skali zwolnień grupowych oraz liczby osób bezrobotnych, które utraciły zatrudnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w połączeniu z wynikami badania ewaluacyjnego, które wskazują na dużą skuteczność i użyteczność działań podejmowanych w ramach programów typu outplacement realizowanych w ramach RPO WL 2014 – 2020, wskazują na potrzebę kontynuowania realizacji działań tego typu w kolejnej perspektywie finansowej.

5. Na 1000 osób z województwa lubelskiego przypada 10,9 zgonów – jest to wartość porównywalna do wartości średniej dla Polski. W 2019 roku 43,4% zgonów w lubelskim spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną kolejnych 22,8% zgonów były nowotwory⁴⁸. Jak wynika z ogólnopolskich badań, choć wiedza Polaków na temat potrzeb i sposobów dbania swoje zdrowie jest dość duża, to **istnieje potrzeba promowania**

⁴⁷ Wpływ pandemii na rynek pracy województwa lubelskiego, WUP w Lublinie, kwiecień 2021 r., s. 12.

⁴⁸ Źródło: opracowano na podstawie danych GUS, 31.12.2020 r.

badan profilaktycznych jako sposobu zapobiegania groźnym chorobom

(świadomość, że są potrzebne, towarzyszy częściej lepiej wykształconym mieszkańcom dużych miast i znacznie częściej kobietom niż mężczyznom, równocześnie w praktyce wykonywane są one dość rzadko, a samo pojęcie „profilaktyka” wywołuje ciągle szereg negatywnych konotacji). Same programy profilaktyczne realizowane powinny być z zachowaniem profesjonalizmu, z dbałością o zapewnienie uczestnikom poczucia bezpieczeństwa i intymności⁴⁹.

Biorąc pod uwagę konieczność kontynuowania zmagania z chorobami cywilizacyjnymi, które odpowiedzialne są za znaczny odsetek zgonów również na obszarze województwa lubelskiego, a także uwzględniając wyniki badania ewaluacyjnego wskazujące na dużą skuteczność i zakres oddziaływania interwencji podejmowanej w tym zakresie w ramach RPO WL 2014-2020 (mierzone zwłaszcza liczbą uczestników projektów, którzy zostali objęci wsparciem), rekomendowane jest kontynuowanie realizacji programów zdrowotnych, w tym profilaktycznych, w ramach RPO WL 2021 - 2027. W okresie epidemii COVID-19 mieszkańcy regionu mogli powstrzymać się od korzystania z usług służby zdrowia, w tym zwłaszcza odkładać na późniejszy okres badania profilaktyczne. Realizacja programów zdrowotnych finansowanych z funduszy unijnych w ramach RPO WL 2021 – 2027 może pozwolić na zaspokojenie zwiększonego w wyniku epidemii zapotrzebowania na usługi medyczne obejmujące wykonywanie badań profilaktycznych, przesiewowych oraz diagnostycznych. Na podstawie danych dotyczących najczęstszych przyczyn zgonów wskazać można na potrzebę realizacji programów ukierunkowanych przede wszystkim na profilaktykę i wczesną diagnostykę chorób układu krążenia i chorób nowotworowych.

Interwencja polegająca na dofinansowaniu tworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 stanowi bardzo skuteczne narzędzie aktywizacji zawodowej rodziców/ opiekunów małych dzieci, w tym osób chcących powrócić do pracy po przerwie związanej z urodzeniem dziecka. Utworzone w ramach projektów miejsca opieki nad dziećmi do

⁴⁹ Badanie postaw wobec zachowań zdrowotnych w zakresie profilaktyki nowotworowej wśród mieszkańców Polski ze szczególnym uwzględnieniem postaw Polek wobec raka szyjki macicy i raka piersi. Raport z badania przeprowadzonego przez Kantar Millward Brown na zlecenie Ministerstwa Zdrowia – Biura Prasy i Promocji, Warszawa, 23 czerwca 2017 r.

lat 3 cechowały się dużą trwałością. Wdrażanie interwencji tego typu, jak w ramach PI 8iv powinno być kontynuowane w kolejnej perspektywie finansowej, równocześnie prowadzone działania ukierunkowane powinny być na wspieranie rodziców/ opiekunów rzeczywiście zainteresowanych powrotem na rynek pracy i zakładać realizację dodatkowych form wsparcia użytecznych z punktu widzenia uczestników projektów, którzy tego typu wsparcia potrzebują (tj. poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, szkoleń i kursów zawodowych, staży i praktyk zawodowych, zwrotu pracodawcom kosztów doszkolenia osoby powracającej do pracy po przerwie związanej z urodzeniem lub opieką nad dzieckiem). Realizując projekty tego typu należy uwzględnić fakt, że koszty ponoszone przez rodziców/ opiekunów w związku z uczęszczaniem przez dziecko do żłobków/ klubów dziecięcych mogą być dla części z nich zbyt wysokie, co może znacząco ograniczyć ich szanse na podjęcie zatrudnienia, w tym powrót na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowywaniem dziecka.

Z przeprowadzonego badania wynika, że wszystkie typy operacji, które były wdrażane w ramach 9 i 10 OP RPO WL 2014 – 2020 powinny być kontynuowane w przyszłej perspektywie finansowej, w tym sensie, że działania, które zakładają, powinny być w dalszym ciągu realizowane na obszarze województwa lubelskiego, gdyż zwiększają dostęp mieszkańców regionu do zatrudnienia lub jego kontynuacji i przyczyniają się do zwiększenia liczby trwałych miejsc pracy w województwie, a także mogą przeciwdziałać negatywnym trendom obserwowanym na regionalnym rynku pracy takim, jak depopulacja oraz przedwczesne opuszczanie rynku pracy spowodowane pogarszającym się stanem zdrowia. Równocześnie, opracowując tabelę rekomendacji, Ewaluator – w porozumieniu z Zamawiającym – ograniczył się do obszarów, które w kolejnej perspektywie finansowej, zgodnie z przygotowywanymi zasadami wdrażania działań dofinansowanych z funduszy unijnych, będą wdrażane z poziomu regionalnego.

14. Najważniejsze wnioski i rekomendacje.

W tabeli 5 zamieszczonej poniżej zaprezentowano rekomendacje sformułowane przez Ewaluatora na podstawie wyników i wniosków z badania.

Tabela 5. Rekomendacje.

Lp.	Wniosek wynikający z badania (nr strony w raporcie)	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji
1.	Interwencja podejmowana w ramach priorytetu inwestycyjnego 8i charakteryzuje się dużą skutecznością i użytecznością. Kierowanie wsparcia do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych jest również trafne z punktu widzenia sytuacji na tym rynku w województwie lubelskim (charakteryzuje się ona wyższą od krajowej stopą bezrobocia oraz wyższym udziałem osób pozostających bez pracy 1 rok i więcej). Poza osobami długotrwale bezrobotnymi, wsparciem obejmowane	1. Należy kontynuować realizację działań nakierowanych na aktywizację zawodową grup osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na regionalnym rynku pracy, w tym w szczególności osób długotrwale bezrobotnych oraz osób w wieku 50+. Formy wsparcia wdrażane w ramach interwencji uwzględniać powinny sytuacje, w których jakaś grupa uczestników projektów potrzebować	IZ	Zastosowane powinny zostać typy projektów/ formy wsparcia wdrażane w perspektywie finansowej 2014 – 2020.	Perspektywa finansowa 2021 – 2027 (I kwartał 2022 r.)	programowa, operacyjna

powinny być również osoby w wieku 50+ (w odniesieniu do tych osób należy zauważyć, że sytuacja epidemii COVID-19, z jaką mamy do czynienia w kraju może dodatkowo wpływać na przyspieszenie decyzji podejmowanej przez osoby w tej grupie wieku o przejściu na emeryturę/ wycofaniu się z życia zawodowego czy zaprzestanie prób poszukiwania zatrudnienia, stąd zaoferowanie osobom z tej grupy dodatkowego wsparcia jest tym bardziej zasadne). Jak wynika z badania grupy docelowe obejmowane wsparciem w ramach tego Priorytetu inwestycyjnego w sposób szczególnie mocny doświadczyły skutków epidemii COVID – 19 (znacznie częściej niż przedstawiciele innych grup docelowych deklarowali, że na skutek trwającej epidemii utracili pracę i/lub zmniejszyły się ich dochody); s. 36 – 51.	będzie dodatkowej motywacji do udziału w projekcie i/lub pewnego rodzaju przewodnictwa/ towarzyszenia im w procesie przygotowywania się do podjęcia zatrudnienia – osoby te obejmowane powinny być dodatkowym wsparciem, np. opieką mentora.				
--	---	--	--	--	--

2.	Interwencja podejmowana w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v: Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian cechuje się dużą skutecznością i użytecznością, a także trafnością. Dodatkowo, stan epidemii miał duży wpływ na zasoby finansowe, jakie mieli/ mają do dyspozycji przedstawiciele przedsiębiorstw – niemal połowa z nich zadeklarowała, że w okresie epidemii zmniejszyły się zyski firmy. W sposób bezpośredni obniżać to może skłonność firm do przeznaczania środków finansowych na doskonalenie kwalifikacji pracowników w najbliższej przyszłości, przy czym sama skłonność do ponoszenia kosztów tego typu działań była ograniczona już przed wystąpieniem epidemii; s. 67 – 73.	2. Należy w dalszym ciągu udostępniać przedsiębiorstwom prowadzącym działalność na obszarze województwa lubelskiego możliwość korzystania z częściowo dofinansowanych usług rozwojowych (zarówno szkoleń, doradztwa, jak też usług polegających na analizie usług rozwojowych). 3. Należy kontynuować realizację programów outplacementowych ukierunkowanych na wspieranie przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne oraz ich pracowników w procesie dostosowywania się do zmian gospodarczych obejmujących takie formy wsparcia, jak: poradnictwo	IZ	Zastosowane powinny zostać typy projektów/ formy wsparcia wdrażane w perspektywie finansowej 2014 – 2020.	Perspektywa finansowa 2021 – 2027 (I kwartał 2022 r.)	Programowa, operacyjna
----	--	--	----	--	--	-------------------------------

		psychologiczne i zawodowe, staże i praktyki zawodowe oraz szkolenia i kursy zawodowe.				
3.	Interwencja wdrażana w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi charakteryzuje się dużą skutecznością. Średnia ocena programów zdrowotnych zrealizowanych w ramach projektów była wysoka, równocześnie na podstawie wniosków z badania rekomendowane są zmiany prowadzące do rozszerzenia zakresu realizowanych programów profilaktycznych; s. 73 - 76.	4. Realizacja na obszarze województwa lubelskiego krajowych i regionalnych programów zdrowotnych, w tym programów realizowanych we współpracy z pracodawcami powinna być kontynuowana. Programy profilaktyczne powinny być kompleksowe, tzn. uczestnicy projektów powinni mieć możliwość skorzystania w ramach programu z pełnej diagnostyki a także z indywidualnej konsultacji lekarskiej.	IZ	Zastosowane powinny zostać typy projektów/ formy wsparcia wdrażane w perspektywie finansowej 2014 – 2020.	Perspektywa finansowa 2021 – 2027 (I kwartał 2022 r.)	Programowa, operacyjna

Źródło: opracowanie własne na podstawie wniosków z badania.

Aneks. Dodatkowe tabele i opisy wyników badania

1. Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8i.

W tabeli poniżej przedstawiono cele, typy projektów, beneficjentów i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach PI 8i.

Tabela 6. Cele, typy projektów, beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8i.

Numer i nazwa Działania	Cele Działania	Typy projektów możliwe do realizacji w ramach Działania i objęte zakresem badania ewaluacyjnego	Beneficjenci	Grupy docelowe
9.1 Aktywizacja zawodowa	Wsparcie w ramach Działania ukierunkowane jest na: - skuteczną aktywizację zawodową ułatwiającą osobom z grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy wejście lub powrót na rynek pracy, - reorientację zawodową osób odchodzących z rolnictwa w celu podejmowania przez nich zatrudnienia poza rolnictwem.	1/ Programy aktywizacji zawodowej obejmujące jedną lub kilka z następujących form wsparcia: a) poradnictwo zawodowe, b) pośrednictwo pracy, c) staże i/lub praktyki zawodowe, d) szkolenia (w tym szkolenia połączone z praktyką zawodową u pracodawcy), e) subsydiowane zatrudnienie, refundacja wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, f) wsparcie adaptacyjne pracownika, który uzyskał zatrudnienie w ramach zatrudnienia subsydiowanego, dla osoby odbywającej staż lub praktykę zawodową obejmujące np. doradztwo, szkolenia oraz wsparcie indywidualnego opiekuna,	1/ Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, w szczególności urzędy pracy. 2/Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w szczególności organizacje pozarządowe, partnerzy społeczno-gospodarczy, niepubliczne agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe posiadające wpis do RIS prowadzonych przez wojewódzkie urzędy pracy, instytucje dialogu społecznego, instytucje partnerstwa lokalnego. 3/ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub	1/ Osoby w wieku 30 lat i więcej bezrobotne oraz bierne zawodowo z terenu woj. lubelskiego, należące do wyznaczonych grup. 2/ Osoby w wieku 30 lat i więcej: imigranci (w tym osoby pochodzenia polskiego), reemigranci, osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, tzw. ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych oraz pracujący w ramach umów cywilno-prawnych, których miesięczne zarobki nie przekraczają wysokości minimalnego wynagrodzenia w miesiącu poprzedzającym dzień przystąpienia do projektu.

Numer i nazwa Działania	Cele Działania	Typy projektów możliwe do realizacji w ramach Działania i objęte zakresem badania ewaluacyjnego	Beneficjenci	Grupy docelowe
		w przypadku osób z niepełnosprawnością finansowanie pracy asystenta osoby z niepełnosprawnością oraz doposażenie stanowiska pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnością, g) pokrycie kosztów dojazdu do pracy, h) zapewnienie środków na zasiedlenie.	oświatową na podstawie przepisów odrębnych. 4/ Pracodawcy.	
9.2 Aktywizacja zawodowa – projekty PUP	Cele Działania są zbieżne z celami Działania 9.1.	1/ Instrumenty i usługi rynku pracy, wymienione w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z wyłączeniem robót publicznych.	1/ Powiatowe Urzędy Pracy/ Miejski Urząd Pracy z terenu województwa lubelskiego.	1/ Osoby w wieku 30 lat i więcej zarejestrowane w PUP/MUP jako osoby bezrobotne należące do wyznaczonych grup. 2/ Rolnicy i członkowie ich rodzin w wieku 30 lat i więcej zarejestrowani w PUP/ MUP jako osoby bezrobotne należące co wyznaczonych grup.

Źródło: Ibidem, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020, 23 lipca 2021 r.

2. Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do PI 8i.

W tabeli poniżej przedstawiono poziom osiągnięcia wszystkich wskaźników produktu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8i według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

Tabela 7. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w odniesieniu do PI 8i.

Nazwa wskaźnika	Działanie	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/ wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność
Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	38930	33342	85,65
Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	21228	18475	87,03
Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	1053	907	86,13
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	3959	3494	88,25
Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	9323	17611	188,90
Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	28989	46946	161,94

Nazwa wskaźnika	Działanie	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/ wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność
Liczba osób odchodzących z rolnictwa objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	1920	1887	98,28
Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	9.2	879	658	74,86
Liczba osób objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19	9.2	6960	29021	421,19
Wartość wydatków kwalifikowalnych przeznaczonych na działania związane z pandemią COVID-19	9.2	21994172,9	30779895,49	147,60

Źródło: na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

W tabeli poniżej przedstawiono poziom osiągnięcia wszystkich wskaźników rezultatu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8i według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

Tabela 8. Poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego 8i.

Nazwa wskaźnika	Działanie	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%)
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu, dla wskaźnika produktu: Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	45%	20375	135,8
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu, dla wskaźnika produktu: Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	28%	10499	202,96
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu, dla wskaźnika produktu: Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	9.1	30%	352	129,36
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu, dla wskaźnika produktu: Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	19%	1657	249,60
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu dla wskaźnika produktu Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	32%	10458	98,02
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu dla wskaźnika produktu Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	9.1	32%	799	275,29

Nazwa wskaźnika	Działanie	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%)
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu dla wskaźnika produktu: Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	32%	6419	108,58
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu dla wskaźnika produktu: Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	9.1, 9.2	27%	2221	235,43
Liczba osób pracujących w sektorze pozarolniczym po opuszczeniu programu	9.1, 9.2	22%	1075	258,95
Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	9.2	1054	622	59,01

Źródło: na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

3. Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8iii.

W tabeli poniżej wskazano typy projektów, beneficjentów oraz grupy docelowe Działań, na które w ramach RPO WL 2014 – 2020 przełożono Priorytet inwestycyjny 8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Tabela 9. Cele, typy projektów, Beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iii.

Numer i nazwa Działania	Cele Działania	Typy projektów możliwe do realizacji w ramach Działania	Beneficjenci	Grupy docelowe
9.3 Rozwój przedsiębiorczości oraz 9.6 Rozwój przedsiębiorczości w ramach ZIT LOF	Wsparcie w ramach Działań ukierunkowane jest na: • rozwój przedsiębiorczości, • zwiększenie przeżywalności nowopowstałych przedsiębiorstw, • maksymalne wykorzystanie zasobów ludzkich tkwiących w rolnictwie poprzez reorientację zawodową tych osób w kierunku podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej, • zwiększenie liczby nowych miejsc pracy w nowoutworzonych mikroprzedsiębiorstwach w regionie.	1/ Bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej obejmujące: a) usługi szkoleniowe (indywidualne i grupowe) umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej, b) przyznanie bezzwrotnego wsparcia finansowego (dotacji) na rozpoczęcie działalności gospodarczej, c) wsparcie pomostowe w postaci pomocy finansowej. 2/ Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej obejmujące przyznanie środków finansowych na rozpoczęcie działalności gospodarczej w postaci instrumentów finansowych.	1/ W przypadku form wsparcia: bezzwrotnego wsparcia finansowego (dotacji), szkoleń w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej: a) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, w szczególności urzędy pracy, b) osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, c) osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych, 2/ W przypadku instrumentów finansowych: Bank Gospodarstwa Krajowego jako Menadżer Funduszu Funduszy.	1/ Osoby fizyczne w wieku 30 lat i więcej z terenu woj. lubelskiego, zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej należące do określonych grup.

Źródło: Ibidem, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020, 23 lipca 2021 r.

4. Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do PI 8iii.

W tabeli poniżej przedstawiono poziom osiągnięcia wszystkich wskaźników produktu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8iii według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

Tabela 10. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/ wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność
Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	7259	6376	87,84
Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	44	31	70,45
Liczba osób pracujących, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej	189	122	64,55
Liczba osób pracujących, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	4	1	25,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

W tabeli poniżej przedstawiono poziom osiągnięcia wskaźnika rezultatu założonego w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8iii (według stanu na dzień 31.03.2021 r.) oraz wartość tego wskaźnika założonego do realizacji do końca realizacji Programu.

Tabela 11. Poziom wskaźnika rezultatu osiągniętego na dzień 31.03.2021 r. w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/ wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność
Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	9051	8324	91,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

5. Szczegółowe wyniki badania w odniesieniu do trwałości mikroprzedsiębiorstw utworzonych w ramach Programu.

a. Porównanie trwałości mikroprzedsiębiorstw utworzonych w ramach poszczególnych Działań.

Wsparcie dedykowane osobom pozostającym bez pracy zainteresowanym założeniem działalności gospodarczej dostępne było w ramach Działania 9.2, 9.3 i 9.6 RPO WL 2014 - 2020. W okresie objętym ewaluacją, bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej otrzymało:

- 6376 osób w ramach Działania 9.3 i 9.6 RPO WL (uwzględniono osoby pozostające bez pracy);
- 658 osób uczestniczących w projektach realizowanych w ramach Działania 9.2 RPO WL (były to wyłącznie osoby bezrobotne i bierne zawodowo); omawiana forma wsparcia była możliwa do realizacji w ramach OP 9 RPO WL 2014 – 2020 od III kwartału 2018 roku⁵⁰.

Na podstawie wyników analizy kontrfaktycznej stwierdzono, że:

1. Wsparcie dedykowane osobom pozostającym bez pracy zainteresowanym założeniem działalności przyczyniło się do zwiększenia

⁵⁰ W związku ze zmianami Programu w wyniku renegotiacji z Komisją Europejską.

liczby trwałych nowych mikroprzedsiębiorstw. Trwałość działalności gospodarczych powstałych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 jest taka sama jak w przypadku działalności gospodarczych powstałych bez takiego wsparcia.

Interpretując ten wynik należy uwzględnić, że wsparcie w ramach omawianych Działań kierowane było do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach itd., które z tego tytułu wymagały dodatkowego wzmocnienia: w postaci przekazania środków finansowych, ale też wsparcia szkoleniowego czy doradczego.

Analiza statystyczna (porównanie rozkładów ww. zmiennych dla grupy badanej i dla grupy kontrolnej i różnic pomiędzy nimi przy pomocy testu nieparametrycznego U Manna - Whitneya) wykazała, iż nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy o równości rang w grupach (zarówno średnia liczby dni funkcjonowania jak i rozkład firm ze względu na status: aktywna/nieaktywna **nie różnią się istotnie** w grupie badanej i w grupie kontrolnej, choć wyniki w grupie kontrolnej są nieznacznie lepsze). **Oznacza to, że trwałość działalności gospodarczych powstałych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 jest taka sama jak w przypadku działalności gospodarczych powstałych bez takiego wsparcia.**

Tabela 12. Status firm z grupy badanej i grupy kontrolnej w momencie realizacji badania.

Grupa firm	Liczba aktywnych	Odsetek aktywnych	Liczba nieaktywnych	Odsetek nieaktywnych
Grupa badana (firmy założone przy wsparciu w postaci dotacji lub pożyczki w ramach RPO WL 2014 - 2020)	411	59,8%	276	40,2%
Grupa kontrolna (firmy założone bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 – 2020)	428	62,3%	259	37,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG.

Tabela 13. Średni okres funkcjonowania firm z grupy badanej i z grupy kontrolnej w poszczególnych kohortach rocznych (latach, w których zarejestrowano firmy).

Rok	Grupa firm	Liczba analizowanych firm	Średni okres funkcjonowania firmy w dniach ⁵¹
2017 r.	Razem	434	913,80
2017 r.	Grupa badana (firmy założone przy wsparciu w postaci dotacji lub pożyczki w ramach RPO WL 2014 – 2020)	213	841,46
2017 r.	Grupa kontrolna (firmy założone bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 - 2020)	221	983,52
2018 r.	Razem	399	797,95
2018 r.	Grupa badana (firmy założone przy wsparciu w postaci dotacji lub pożyczki w ramach RPO WL 2014 – 2020)	200	780,50
2018 r.	Grupa kontrolna (firmy założone bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 – 2020)	199	815,48
2019 r.	Razem	155	650,92
2019 r.	Grupa badana (firmy założone przy wsparciu w postaci dotacji lub pożyczki w ramach RPO WL 2014 – 2020)	68	687,19
2019 r.	Grupa kontrolna (firmy założone bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 – 2020)	87	622,56
2020 r.	Razem	346	324,77
2020 r.	Grupa badana (firmy założone przy wsparciu w postaci dotacji lub pożyczki w ramach RPO WL 2014 – 2020)	198	331,26
2020 r.	Grupa kontrolna (firmy założone bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 - 2020)	148	316,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG.

⁵¹ W przypadku grupy badanej średni okres funkcjonowania firmy w dniach obejmuje także 365 dni, a więc obligatoryjny czas funkcjonowania firm utworzonych przy wsparciu w postaci dotacji w ramach RPO WL 2014-2020.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na określenie, jaka część firm założonych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 zakończyła działalność przed upływem 12 miesięcy. Spośród łącznie 687 firm z grupy badanej (założonych przy wsparciu w postaci dotacji lub pożyczki w ramach RPO WL 2014 – 2020) 120 to firmy założone krócej niż 12 miesięcy przed dokonaniem pomiaru trwałości firm w oparciu o dane z CEIDG, zaś 567 to te, które zostały założone co najmniej 12 miesięcy przed dokonaniem pomiaru. W analizie uwzględniono jedynie te 567 firm. Spośród nich 46 to firmy wsparte w ramach Działania 9.2; 508 – w ramach Działania 9.3; 13 – w ramach Działania 9.6. 540 firm powstało przy wsparciu w postaci dotacji, zaś 27 przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki). 213 firm powstało w 2017 r.; 200 w 2018 r.; 68 w 2019 r.; 86 w 2020 r. **Jedynie 3 firmy na 567 (0,5%)**

wszystkich zakończyły działalność przed upływem 12 miesięcy. Spośród tych trzech firm, wszystkie powstały przy wsparciu w ramach projektów (trzy różne projekty) realizowanych w ramach Działania 9.3, z czego dwie przy wsparciu w postaci dotacji, natomiast jedna przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki). Analizowane działalności gospodarcze zostały zakończone po odpowiednio 147 dniach (firma założona przy wsparciu w postaci pożyczki) oraz 212 i 248 dniach od dnia rozpoczęcia działalności. Firmy te powstawały w roku 2017, 2019 (firma powstała przy wsparciu w postaci pożyczki) oraz 2020.

Na tak małą liczbę firm kończących działalność przed upływem 12 miesięcy od daty rozpoczęcia działalności gospodarczej wpływ miała przyjęta w Programie zasada, iż uczestnik projektu zobowiązany jest do utrzymania działalności gospodarczej przez minimum 12 miesięcy, zaś w przeciwnym wypadku musi zwrócić koszt przyznanej dotacji. Można założyć, iż działalność przed upływem 12 miesięcy zakończyło w praktyce więcej firm, jednak formalnie działalność zakończyły one po upływie 12 miesięcy, właśnie po to, by nie być zobowiązanym do zwrotu przyznanej dotacji.

Spośród 567 analizowanych firm działalność pomiędzy 365 dniem a 396 dniem (12 miesięcy + 1 miesiąc) od rozpoczęcia działalności gospodarczej zakończyło aż 106 firm (18,7% wszystkich). Spośród tych firm dwie to firmy założone przy wsparciu w projektach realizowanych w ramach Działania 9.2, 103 – w ramach Działania 9.3, a 1 – w ramach Działania 9.6. 105 spośród tych firm to działalności powstałe przy wsparciu w postaci dotacji, a jedna przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki). 48 firm zostało założonych w 2017 r.; 51 – w

2018 r.; 2 – w 2019 r.; 5 – w 2020 r. W tabeli zamieszczonej poniżej znajduje się podsumowanie struktury firm analizowanych i struktury tych spośród nich, które zakończyły działalność przed upływem 13 miesięcy.

Tabela 14. Porównanie struktury firm analizowanych powstałych co najmniej 12 miesięcy przed dokonaniem pomiaru trwałości i struktury firm, które zakończyły działalność przed upływem 13 miesięcy od daty jej rozpoczęcia.

Informacja na temat Działania, typu wsparcia i roku rozpoczęcia działalności	Liczba wszystkich analizowanych firm powstałych co najmniej 12 miesięcy przed dokonaniem pomiaru	Odsetek wszystkich analizowanych firm powstałych co najmniej 12 miesięcy przed dokonaniem pomiaru	Liczba firm, które zakończyły działalność przed upływem 13 miesięcy od daty jej rozpoczęcia	Odsetek firm, które zakończyły działalność przed upływem 13 miesięcy od daty jej rozpoczęcia
Działanie 9.2	46	8,1%	2	1,8%
Działanie 9.3	508	89,6%	106	97,2%
Działanie 9.6	13	2,3%	1	0,9%
Dotacja	540	95,2%	107	98,2%
Pożyczka	27	4,8%	2	1,8%
2017 r.	213	37,6%	49	45,0%
2018 r.	200	35,3%	51	46,8%
2019 r.	68	12,0%	3	2,8%
2020 r.	86	15,2%	6	5,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG.

Na podstawie analizy danych zawartych w powyżej tabeli stwierdzić można, iż **problem wczesnego zamykania działalności gospodarczych dotyczy silniej Działania 9.3 oraz firm wspartych za pomocą dotacji**. Co interesujące, problem ten silniej dotyczy firm powstałych w latach 2017 i 2018 (a więc w okresie dynamicznego wzrostu gospodarczego w Polsce, w tym także w województwie lubelskim) niż tych powstałych w 2019 i 2020 r. (a więc tych, które mogły odczuć skutki epidemii COVID-19 w pierwszych 13 miesiącach działalności i z tego powodu przedwcześnie zakończyć działalność). Należy również zwrócić uwagę, iż w grupie firm utworzonych w 2017 r. są wyłącznie firmy utworzone przy wsparciu w ramach

Działania 9.3, zaś w grupie firm utworzonych w 2018 r. firmy utworzone w ramach Działania 9.3 zdecydowanie dominują (w ramach Działania 9.2 i 9.6 w 2018 r. przyznano dotacje niewielkiej liczbie osób). **Oznacza to, iż obserwowany efekt relatywnie niskiej trwałości firm utworzonych w 2017 r. i 2018 r. (w czasie hossy gospodarczej) wynika bezpośrednio z faktu, iż są to firmy utworzone w ramach Działania 9.3, w ramach którego utworzono znacznie mniej trwale działalności gospodarcze niż w ramach Działania 9.2 i Działania 9.6.** Należy dodatkowo zwrócić uwagę na fakt, iż w ramach Działania 9.3 i Działania 9.6 osoby, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej mogły i w zdecydowanej większości korzystały ze wsparcia pomostowego w postaci finansowej, wypłacanej miesięcznie w kwocie nie większej niż równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę, przez okres od 6 do 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej). Wsparcie tego typu nie było dostępne w ramach Działania 9.2, a jednak to Działanie 9.2 charakteryzuje się wyższą trwałością założonych działalności gospodarczych. Wyjaśnienie tego stanu rzeczy znajduje się w ostatniej części niniejszego rozdziału.

Przeprowadzona analiza pozwoliła także na określenie, jaka część firm założonych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 funkcjonuje dłużej niż 36 miesięcy. W analizie uwzględniono jedynie te działalności gospodarcze, które zostały zarejestrowane w CEIDG 36 miesięcy i wcześniej przed dokonaniem pomiaru trwałości firm w oparciu o dane z CEIDG. Takich firm w badanej próbie było 367, z czego wszystkie to firmy powstałe w ramach Działania 9.3, w tym 366 powstałych przy wsparciu w postaci dotacji, a tylko jedna przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego. Firmy te rozpoczęły działalność w 2017 r. (213 firm) lub w 2018 r. (154 firmy). **Powyżej 36 miesięcy przetrwało 141 z nich (38,4%).** Powyżej 36 miesięcy przetrwało nieznacznie więcej firm założonych w 2017 r. (39,9%) niż tych założonych w 2018 r. (36,4%). Jedyna analizowana firma powstała przy wsparciu w postaci pożyczki nie przetrwała 36 miesięcy, jednakże na tej podstawie nie można wyciągnąć wniosku o niewystarczającą trwałości firm powstałych przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki).

2. Najtrwalsze są działalności gospodarcze powstałe przy wsparciu w ramach Działania 9.2, następnie w ramach Działania 9.6, zaś zdecydowanie najmniej trwale – w ramach Działania 9.3.

Przeprowadzona analiza statystyczna pozwoliła również na **porównanie trwałości firm założonych przy wsparciu w ramach poszczególnych Działań RPO WL 2014 – 2020**. Porównania dokonano dla lat 2018, 2019 i 2020, natomiast pominięto rok 2017 z uwagi na brak porównywalnych danych dla tego roku. Analiza statystyczna wykazała, iż **istnieje statystycznie istotny związek między trwałością działalności a Działaniem RPO WL 2014 – 2020, w ramach którego udzielono wsparcia**.

Tabela 15. Status firm powstałych przy wsparciu w ramach Działania 9.2, Działania 9.3 oraz Działania 9.6 w latach 2018-2020 w momencie realizacji badania (dotyczy wyłącznie firm powstałych w latach 2018, 2019 i 2020).

Działanie	Liczba aktywnych	Odsetek aktywnych	Liczba nieaktywnych	Odsetek nieaktywnych
Działanie 9.2	71	95,9%	3	4,1%
Działanie 9.3	246	64,9%	133	35,1%
Działanie 9.6	12	92,3%	1	7,7%
Razem	329	70,6%	137	29,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG

Na zróżnicowanie trwałości firm utworzonych w ramach poszczególnych Działań mógł mieć potencjalnie wpływ nierównomierny rozkład firm utworzonych w poszczególnych latach (2018, 2019 i 2020) przy wsparciu w ramach poszczególnych Działań (9.2, 9.3, 9.6). W związku z powyższym porównano trwałość firm założonych przy wsparciu w ramach poszczególnych Działań osobno dla każdego z lat.

Statystycznie istotną zależność pomiędzy Działaniem, w ramach którego wsparte zostały nowopowstające firmy, a ich trwałością zaobserwować można w przypadku 2018 r. i 2019 r., natomiast w przypadku 2020 r. taka zależność nie występuje. Ze względu na nierównowagę w liczbie firm powstałych w ramach poszczególnych Działań w 2018 r. uwzględnionych w analizie (jedynie dwie firmy powstałe w ramach Działania 9.2) najwłaściwsze jest dokonanie porównania dla 2019 r. **Wyraźnie widać, iż trwalsze są firmy powstałe przy wsparciu w ramach Działania 9.2 i 9.6,**

zaś firmy powstałe w ramach Działania 9.3 są najmniej trwałe. Zaprezentowany wcześniej wniosek jest zatem trafny.

Tabela 16. Status firm powstałych przy wsparciu w ramach Działania 9.2 RPO WL, Działania 9.3 oraz Działania 9.6 w latach 2018-2020 w momencie realizacji badania, w podziale na lata, w których firmy rozpoczęły działalność (2018 i 2019).

Rok, w którym firmy zaczęły działalność	Działanie	Liczba aktywnych	Odsetek aktywnych	Liczba nieaktywnych	Odsetek nieaktywnych
2018	Działanie 9.2	2	100,0%	0	0,0%
2018	Działanie 9.3	74	38,5%	118	61,5%
2018	Działanie 9.6	5	83,3%	1	16,7%
2018	Razem	81	40,5%	119	59,5%
2019	Działanie 9.2	27	96,4%	1	3,6%
2019	Działanie 9.3	22	66,7%	11	33,3%
2019	Działanie 9.6	7	100,0%	0	0,0%
2019	Razem	56	82,4%	12	17,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG.

Różnica w zakresie trwałości firm utworzonych w ramach poszczególnych Działań widoczna jest także dla roku 2019 (rok rozpoczęcia działalności) jeśli weźmiemy pod uwagę średnią liczbę dni funkcjonowania firmy od momentu rozpoczęcia działalności do momentu jej zakończenia lub do momentu pomiaru trwałości. Dla Działania 9.2 wynosi ona 746 dni, dla Działania 9.3 – 637 dni, zaś dla Działania 9.6 – 690 dni. Dla wszystkich analizowanych firm powstałych w 2019 r. średnia wynosi 687 dni. Dla pozostałych lat różnice nie są istotne statystycznie. **Dane te potwierdzają wniosek o niższej trwałości firm powstałych przy wsparciu w ramach Działania 9.3.**

Na niższą trwałość firm powstałych przy wsparciu w ramach Działania 9.3 wpływ może mieć odmienna charakterystyka uczestników projektów w ramach tego Działania w stosunku do Działania 9.2 i Działania 9.6. Poniżej przedstawiono wyniki porównania struktury uczestników projektów uwzględnionych w analizowanej wcześniej grupie badanej w podziale na Działania.

Jeśli chodzi o status osoby na rynku pracy w momencie przystąpienia do projektu, to w przypadku Działania 9.2 wszyscy uczestnicy projektów byli osobami bezrobotnymi zarejestrowanymi w ewidencji urzędów pracy (do udziału w projektach realizowanych przez powiatowe urzędy pracy zakwalifikowane mogły być wyłącznie takie osoby), zaś w przypadku Działania 9.3, 27,6% to osoby bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy, 53,2% - osoby zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy, 16,4% - osoby bierne zawodowo, a 2,8% - osoby pracujące. W przypadku Działania 9.6 jest to odpowiednio 53,8%, 23,1%, 23,1% oraz 0,0%. W kontekście tych danych **nie można stwierdzić, by zróżnicowanie statusu na rynku pracy w momencie przystąpienia do projektu wyjaśniało niższą trwałość firm utworzonych w ramach Działania 9.3.**

Statystycznie istotne różnice widoczne są w zakresie wieku w momencie przystąpienia do projektu. W przypadku Działania 9.2 średni wiek uczestników projektów to 38 lat, w przypadku Działania 9.3 – 42 lata, zaś w przypadku działania 9.6 – 41 lat. Jak wykazano na następnych stronach tego rozdziału, **wiek przedsiębiorców istotnie wpływa na trwałość prowadzonych przez nich firm (im młodsi przedsiębiorcy, tym trwalsze działalności gospodarcze prowadzą).**

Struktura uczestników projektów w ramach poszczególnych Działań nie różni się istotnie, jeśli chodzi o płeć, subregion (miejsce zarejestrowania działalności gospodarczej), miejsce zamieszkania uczestników projektów (obszar wg stopnia urbanizacji DEGURBA), niepełnosprawności uczestników projektów.

Podsumowując, jeśli chodzi o zróżnicowanie społeczno-demograficzne uczestników poszczególnych Działań, **jedynie nieco wyższy wiek uczestników projektów wspartych w ramach Działania 9.3 może wyjaśniać niższą trwałość prowadzonych przez nich firm.** Różnice w średnim wieku uczestników projektów w Działaniu 9.3 w stosunku do Działania 9.2 i Działania 9.6 nie są jednak tak duże, by wytłumaczyć tym czynnikiem tak wysokie zróżnicowanie w trwałości firm wspartych w ramach poszczególnych Działań. Można przypuszczać, iż wyższa trwałość firm zakładanych przy wsparciu w ramach Działania 9.2 wynika również z lepszej (w stosunku do Działania 9.3) diagnozy potencjalnych uczestników projektów prowadzonych przez powiatowe urzędy pracy. Instytucje te, mają okazję lepiej poznać potrzeby i możliwości uczestników projektów (osoby bezrobotne mają często

kontakt z PUP jeszcze zanim przystąpią do projektu), po drugie mają możliwość doboru uczestników projektów spośród relatywnie dużej grupy swoich klientów (np. poprzez promowanie projektu wyłącznie wśród tych bezrobotnych, którzy „dobrze rokuja” jeśli chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej). Po trzecie, powiatowe urzędy pracy mogą być bardziej zmotywowane do osiągnięcia pozytywnych rezultatów projektów (w tym w zakresie trwałości założonych działalności gospodarczych), gdyż te efekty tożsame są z celami statutowymi PUP (redukcja bezrobocia, rozwój lokalnych rynków pracy itd.). Z kolei wyższą trwałość firm założonych w ramach Działania 9.6 w stosunku do Działania 9.3 wytłumaczyć można miejscem prowadzenia działalności gospodarczych założonych w ramach Działania 9.6 – jest to LOF, a więc najlepiej rozwinięty gospodarczo obszar województwa lubelskiego, co jest czynnikiem sprzyjającym rozwojowi nowych mikroprzedsiębiorstw (m.in. poprzez dostęp do szerszego rynku konsumentów).

Jak wspomniano wcześniej trwałość firm utworzonych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 nie odbiega istotnie od firm powstałych bez wsparcia. Należy zauważyć, iż **Program w tym zakresie adresowany był przede wszystkim do osób, które w momencie przystąpienia do projektu były oddalone od rynku pracy, zaś w grupie kontrolnej (firmy powstałe bez wsparcia w ramach RPO WL 2014 – 2020) znajduje się prawdopodobnie relatywnie więcej osób będących w dobrej sytuacji na rynku pracy w momencie zakładania firmy**, dla których założenie działalności gospodarczej jest kolejnym krokiem w rozwoju kariery zawodowej, a nie stanowi instrumentu wejścia na rynek pracy. W tym kontekście trwałość firm utworzonych w ramach RPO WL 2014 – 2020 ocenić należy, w opinii Ewaluatora, jako umiarkowanie wysoką. Tym niemniej dążyć należy do zapewnienia jak najwyższej trwałości firm utworzonych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020. W związku z powyższym dokonano **analizy różnych czynników, które mogą mieć wpływ na trwałość działalności gospodarczych utworzonych przy wsparciu w ramach Programu.**

- **płeć przedsiębiorcy**

Zaobserwowano statystycznie istotną różnicę pomiędzy płcią, a trwałością działalności gospodarczej, choć różnice w zakresie trwałości nie są szczególnie duże. W momencie pomiaru aktywnych było 56,3% (222/394)

działalności gospodarczych założonych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 przez kobiety i 64,5% (189/293) założonych przez mężczyzn. Zależność ta była istotna statystycznie ogółem oraz dla następujących lat, w których założono firmy: 2017 (aktywnych było 27,4% firm założonych przez kobiety i 43,8% firm założonych przez mężczyzn) oraz 2020 (aktywnych było 94,6% firm założonych przez kobiety i 100,0% firm założonych przez mężczyzn).

Nie występuje natomiast statystycznie istotna różnica, jeśli chodzi o trwałość wszystkich analizowanych firm kobiet i mężczyzn mierzoną liczbą dni funkcjonowania firmy od momentu rozpoczęcia działalności do momentu jej zakończenia lub do momentu pomiaru. Taka zależność występuje jedynie dla 2017 r. – w przypadku firm założonych przez kobiety średni czas ich funkcjonowania wyniósł 773 dni, natomiast w przypadku mężczyzn – 925 dni.

Podsumowując, **pleć przedsiębiorcy istotnie w sensie statystycznym, choć niezbyt silnie wpływa na trwałość firm założonych przy wsparciu w ramach Programu.** Na niższą trwałość firm zakładanych przez kobiety wpływ może mieć większe obciążenie kobiet obowiązkami opiekuńczo – wychowawczymi w stosunku do członków rodzin, co niekiedy koliduje z możliwością skutecznego prowadzenia działalności gospodarczej (czy też aktywnością zawodową w ogóle).

- **wiek przedsiębiorcy**

Zaobserwowano statystycznie istotną różnicę pomiędzy wiekiem, a trwałością działalności gospodarczych zakładanych przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 - 2020. W przypadku firm nieaktywnych w momencie pomiaru średnia wieku przedsiębiorcy w momencie przystąpienia do projektu to 44 lata, zaś w przypadku firm aktywnych - 40 lat. Zależność pomiędzy wiekiem a trwałością firmy jest obserwowana ogółem oraz dla lat założenia działalności gospodarczych: 2017, 2018 i 2020. **W każdym przypadku osoby młodsze prowadzą trwalsze przedsiębiorstwa** – obserwowana zależność jest więc jednoznaczna.

Tabela 17. Średnia wieku przedsiębiorcy w momencie przystąpienia do projektu (w latach) w podziale na firmy aktywne i nieaktywne w momencie realizacji pomiaru w podziale na lata, w których firmy rozpoczęły działalność (2017, 2018 i 2020).

Rok, w którym firmy zaczęły działalność	Status firmy w momencie pomiaru	Liczba	Średnia wieku przedsiębiorcy w momencie przystąpienia do projektu (w latach)
2017 r.	nieaktywny	139	44,65
2017 r.	aktywny	74	40,41
2018 r.	nieaktywny	119	44,02
2018 r.	aktywny	81	39,94
2020 r.	nieaktywny	6	49,50
2020 r.	aktywny	192	40,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG

Powyższe wnioski potwierdza także analiza korelacji r-Pearsona pomiędzy wiekiem w momencie przystąpienia do projektu, a liczbą dni funkcjonowania firmy od rozpoczęcia działalności do jej zakończenia lub do momentu pomiaru. Dla wszystkich analizowanych firm korelacja jest ujemna (im wyższy wiek przedsiębiorcy, tym krótszy czas prowadzenia działalności gospodarczej) i bardzo słaba (-0,1 w skali od -1,0 do 1,0), natomiast dla roku 2017 wynosi -0,24, a dla roku 2018 -0,23. Są to więc korelacje silniejsze, ale nadal raczej słabe. W przypadku pozostałych lat rozpoczęcia działalności gospodarczej korelacja nie jest istotna statystycznie.

Na niższą trwałość firm zakładanych przez osoby starsze wpływ mogą mieć czynniki takie jak pogarszający się wraz z wiekiem stan zdrowia, czy też obniżająca się sprawność fizyczna, co utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej (zwłaszcza w niektórych branżach, w których dobry stan zdrowia i kondycja fizyczna przedsiębiorcy stanowią o jego przewadze konkurencyjnej) czy też aktywność zawodową w ogóle. Dodatkowo, w przypadku najstarszych przedsiębiorców, mogło dojść do sytuacji zakończenia działalności gospodarczej z powodu osiągnięcia wieku emerytalnego i otrzymania świadczenia emerytalnego.

- **wykształcenie przedsiębiorcy**

Przeprowadzona analiza statystyczna wykazała, iż – jeśli chodzi o wszystkie analizowane firmy – **nie ma statystycznie istotnej zależności pomiędzy wykształceniem uczestników projektów w momencie przystąpienia do projektu, a trwałością założonych przez nich działalności gospodarczych**. Taka zależność obserwowana jest tylko w przypadku firm założonych w 2018 r. Uwzględniając jedynie wykształcenie ponadgimnazjalne, policealne oraz wyższe (dla pozostałych poziomów wykształcenia liczebności w próbie są zbyt małe), stwierdzić można, iż najniższą trwałością charakteryzują się firmy założone przez osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym, zaś wyższą trwałością - firmy założone przez osoby z wykształceniem policealnym i wyższym. Szczegółowe dane zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 18. Status działalności gospodarczych założonych przez uczestników projektów w ramach RPO WL 2014 – 2020 w 2018 r. w podziale na wykształcenie w momencie przystąpienia do projektu.

Wykształcenie uczestników w momencie przystąpienia do projektu	Liczba aktywnych	Odsetek aktywnych	Liczba nieaktywnych	Odsetek nieaktywnych	Liczba ogółem	Odsetek ogółem
ponadgimnazjalne (ISCED 3)	32	32,7%	66	67,3%	98	100,0%
policealne (ISCED 4)	10	55,6%	8	44,4%	18	100,0%
wyższe (ISCED 5-8)	37	50,0%	37	50,0%	74	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG

Przeprowadzona analiza wykazała brak statystycznie istotnej zależności pomiędzy wykształceniem uczestników projektów a trwałością firm mierzoną liczbą dni działania firmy od momentu rozpoczęcia do momentu zakończenia działalności lub do momentu pomiaru (ogółem i dla poszczególnych lat, w których rozpoczęto prowadzenie działalności gospodarczej).

Podsumowując, jedynie w nieznacznym stopniu wykształcenie przedsiębiorcy determinuje trwałość prowadzonej przez niego firmy. Większą trwałością charakteryzują się firmy prowadzone przez osoby z wykształceniem policealnym lub wyższym, które – jak można przypuszczać – mają wyższe kompetencje związane nie tylko z zakresem prowadzonej działalności gospodarczej (branżą), ile przede wszystkim kompetencje niezbędne do zarządzania firmą (np. umiejętności sprzedażowe, negocjacyjne, związane z prowadzeniem księgowości itd.).

- **subregion, w którym zarejestrowano działalność gospodarczą**

Przeprowadzona analiza statystyczna wykazała, iż **nie ma statystycznie istotnej zależności pomiędzy subregionem, w którym założono działalności gospodarcze, a ich trwałością** (ani ogółem dla analizowanych firm, ani dla poszczególnych lat, w których rozpoczęto działalność gospodarczą). Wniosek ten potwierdza zarówno analiza trwałości w rozumieniu określenia odsetka firm aktywnych i nieaktywnych, jak i analiza liczby dni funkcjonowania firm założonych przez uczestników projektów od momentu rozpoczęcia do momentu zakończenia działalności gospodarczej lub do momentu pomiaru.

- **branża, w której działa firma**

Na podstawie kodu PKD zawartego we wpisie do CEIDG określono branże, w których działają firmy uwzględnione w analizie. Zdecydowano się na wyodrębnienie pięciu branż: przemysł, budownictwo, transport i gospodarka magazynowa, usługi, handel i naprawy⁵². Przeprowadzona analiza statystyczna wykazała, iż **nie ma statystycznie istotnej zależności pomiędzy branżą, w której działają firmy założone przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020, a ich trwałością** (ani ogółem dla analizowanych firm, ani dla poszczególnych lat, w których rozpoczęto działalność gospodarczą). Wniosek ten potwierdza zarówno analiza trwałości w rozumieniu określenia odsetka firm aktywnych i nieaktywnych, jak i analiza liczby dni funkcjonowania firm założonych przez uczestników projektów od momentu rozpoczęcia do momentu zakończenia działalności gospodarczej lub do momentu pomiaru.

Jak z kolei wynika z badania ilościowego, **na kondycję ekonomiczną przedsiębiorstw, które zostały założone przy wsparciu Programu, duży wpływ miał stan epidemii COVID-19**, który został wprowadzony na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. (Dz.U.2020.491). **Ponad połowa respondentów zadeklarowała, że w wyniku epidemii zmniejszyły się ich dochody (61,2%)**. Pewien odsetek respondentów

⁵² Zbyt szczegółowe zdefiniowanie branż (np. na poziomie sekcji PKD 2007) sprawiłoby, iż w tak zdefiniowanych branżach działalność prowadziłoby zbyt mało analizowanych firm, by można było wyciągnąć na tej podstawie uprawnione metodologicznie wnioski.

zadeklarował, że stracił w wyniku epidemii pracę zawodową lub inne źródło utrzymania (13,2%). W opinii Beneficjentów, **wpływ zrealizowanych projektów na zwiększenie szans jego uczestników na uzyskanie stabilnego zatrudnienia, w tym również poprzez utworzenie trwałego mikroprzedsiębiorstwa, ograniczać mogą przede wszystkim zbyt duże obciążenia finansowe związane z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej, nieadekwatne w stosunku do ewentualnych zysków** (66,2% wskazań).

Zdecydowana większość uczestników projektów, w momencie realizacji badania ilościowego nadal prowadziła działalność gospodarczą założoną przy wsparciu Programu (87,8% wskazań). Jedynie w 4,3% przypadków działalność gospodarcza prowadzona przez uczestników projektów została zawieszona, a w 5,8% przypadków zakończona. Wśród przyczyn zakończenia/ zawieszenia działalności gospodarczej rozpoczętej na skutek otrzymania dotacji z projektu unijnego uczestnicy projektów wskazali następujące przyczyny:

- mniejszą od zakładanej zyskowność działalności gospodarczej (w tym zyski nie pozwalały pokryć wydatków);
- stan zdrowia, który nie pozwolił im na prowadzenie działalności gospodarczej;
- otrzymanie oferty pracy u innego pracodawcy;
- konieczność skupienia się na wykonywaniu obowiązków rodzinnych (w tym np. opiece nad dzieckiem).

Na trwałość interwencji podjętej w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iii można również spojrzeć poprzez pryzmat zmian, jakie wprowadziły podmioty realizujące projekty w związku z pełnieniem roli Beneficjenta w ramach RPO WL 2014 – 2020. Najczęściej w związku z realizacją projektów zatrudnili oni dodatkowych pracowników (53,2% wskazań), z reguły jedną osobę, ewentualnie dwie, choć w pojedynczych przypadkach zatrudnionych zostało od 3 do 6 i więcej osób. Stosunkowo często wskazywano również na taki efekt, jak podniesienie kompetencji zatrudnionych pracowników, np. w zakresie obsługi klientów, zarządzania projektami (59,6% wskazań).

b. Porównanie skuteczności form wsparcia: dotacji i instrumentów zwrotnych.

Na podstawie wyników analizy kontrfaktycznej stwierdzono, że:

1. Istotnie wyższą trwałością w porównaniu z firmami powstałymi przy wsparciu dotacji charakteryzują się firmy powstałe przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki).

Przeprowadzona analiza statystyczna pozwoliła również na **porównanie trwałości firm założonych przy wsparciu w postaci dotacji oraz instrumentu finansowego (pożyczki)**. Porównania dokonano dla lat 2018, 2019 i 2020, natomiast pominięto rok 2017 z uwagi na brak porównywalnych danych dla tego roku (pierwsze nabory wniosków na projekty oferujące wsparcie w postaci instrumentów zwrotnych odbyły się później w stosunku do naborów wniosków na formy wsparcia, w ramach których oferowano dotacje). Analiza statystyczna wykazała, iż **istnieje statystycznie istotny związek między trwałością działalności a rodzajem wsparcia – istotnie wyższą trwałością charakteryzują się firmy powstałe przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki)**.

Tabela 19. Status firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji i przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki) w momencie realizacji badania.

Rok	Instrument	Liczba aktywnych	Odsetek aktywnych	Liczba nieaktywnych	Odsetek nieaktywnych
2018 r.	Dotacja	77	39,9%	116	60,1%
2018 r.	Pożyczka	4	66,7%	2	33,3%
2019 r.	Dotacja	40	85,1%	7	14,9%
2019 r.	Pożyczka	13	86,7%	2	13,3%
2020 r.	Dotacja	182	96,8%	6	3,2%
2020 r.	Pożyczka	10	100,0%	0	0,0%
Razem	Dotacja	299	69,9%	129	30,1%
Razem	Pożyczka	27	87,1%	4	12,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CEIDG.

Chociaż pamiętać należy, iż z uwagi na bardzo małą liczbę udzielonych pożyczek do wyników tych analiz należy podchodzić z ostrożnością, warto rozważyć potencjalne przyczyny zróżnicowania w zakresie skuteczności obu form wsparcia.

Na wyższą trwałość firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji wpływ może mieć odmienna charakterystyka osób, które skorzystały z jednej bądź drugiej formy wsparcia. Porównano strukturę uczestników projektów uwzględnionych w analizowanej wcześniej grupie badanej – tych, którzy otrzymali dotację i tych, którzy otrzymali wsparcie w postaci instrumentu finansowego (pożyczki).

Wśród uczestników projektów, którzy otrzymali pożyczki istotnie wyższy niż w przypadku uczestników projektów, którzy otrzymali dotacje, jest udział mężczyzn – 41,3% w przypadku dotacji i aż 64,5% w przypadku pożyczek.

Przypomnieć należy, iż firmy założone przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 – 2020 prowadzone przez mężczyzn są trwalsze niż te prowadzone przez kobiety.

Wśród pożyczkobiorców istotnie wyższy jest udział uczestników projektów z subregionu chełmsko-zamojskiego (aż 64,5%, zaś w przypadku dotacji jedynie 29,7%), jednak, jak wykazano wcześniej, subregion nie wpływa istotnie na trwałość działalności gospodarczych.

Struktura wykształcenia, miejsca zamieszkania – obszar wg stopnia urbanizacji (DEGURBA), status osoby na rynku pracy w chwili przystąpienia do projektu, struktura pod względem niepełnosprawności oraz średnia wieku w przypadku pożyczkobiorców nie różni się istotnie od struktury tych zmiennych w przypadku osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Podsumowując, **jeśli chodzi o czynniki społeczno - demograficzne, to zróżnicowanie trwałości firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji i tych powstałych przy wsparciu w postaci pożyczki wyjaśnić można jedynie faktem, iż wśród pożyczkobiorców dominowali mężczyźni, zaś wśród osób otrzymujących dotacje – kobiety, które generalnie, jeśli chodzi o wszystkie analizowane firmy powstałe przy wsparciu w ramach RPO WL 2014 - 2020, prowadzą mniej trwale działalności gospodarcze.**

6. Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8iv.

W tabeli poniżej wskazano typy projektów, Beneficjentów oraz grupy docelowe Działań, na które w ramach RPO WL 2014 – 2020 przełożono Priorytet inwestycyjny 8iv. Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.

Tabela 20. Cele, typy projektów, Beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iv.

Numer i nazwa Działania	Cele Działania	Typy projektów możliwe do realizacji w ramach Działania	Beneficjenci	Grupy docelowe
9.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz 9.7 Godzenie życia zawodowego i prywatnego w ramach ZIT LOF	Wsparcie w ramach Działań ukierunkowane jest na: • zwiększenie szans na utrzymanie pracy osobom, którym utrudnia to sytuacja rodzinna wynikająca z opieki nad dzieckiem do lat 3, • umożliwienie grupom docelowym nabycia, podwyższenia kwalifikacji zawodowych i zdobycie doświadczenia zawodowego, co zwiększy ich szanse na powrót na rynek pracy, • zwiększenie aktywności zawodowej kobiet, które wracają na rynek pracy po przerwie w związku z macierzyństwem.	1/ Przedsięwzięcia zwiększające dostęp do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w formie: a) żłobków, b) klubów dziecięcych, c) usług dziennych opiekunów, d) usług niani. 2/ Programy aktywizacji zawodowej obejmujące jedną lub kilka z następujących form wsparcia: a) poradnictwo zawodowe lub/i pośrednictwo pracy, b) staże i praktyki zawodowe, c) szkolenia (...), d) wsparcie adaptacyjne osoby odbywającej staż, praktykę zawodową.	1/ Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne. 2/ Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. 3/ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową (...). 4/ Organizacje pozarządowe.	1/ Rodzice i pełnoprawni opiekunowie dzieci do lat 3 z terenu woj. lubelskiego, o ile mieszczą się w katalogu osób wskazanym w Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020.

Źródło: Ibidem, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020, 23 lipca 2021 r.

7. Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Działań wdrażanych w ramach PI 8iv.

W tabeli poniżej przedstawiono poziom osiągnięcia wskaźników produktu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8iv według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do realizacji do końca realizacji Programu.

Tabela 21. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. realizowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iv.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/wniosków o płatność
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	3048	1890	62,01
Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	3324	2549	76,68
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie	1928	1011	52,44
Liczba osób pozostających bez pracy opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	1396	1541	110,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

W tabeli poniżej przedstawiono poziom osiągnięcia wskaźników rezultatu założonych w odniesieniu do Priorytetu inwestycyjnego 8iv według stanu na dzień 31.03.2021 r. oraz wartości wskaźników założone do osiągnięcia do końca realizacji Programu.

Tabela 22. Poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. realizowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iv.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/wniosków o płatność
Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie po opuszczeniu programu	80%	549	67,88
Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	80%	585	47,45

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

8. Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8v.

W tabeli poniżej wskazano typy projektów, Beneficjentów oraz grupy docelowe Działań, na które w ramach RPO WL 2014 – 2020 przełożono Priorytet inwestycyjny 8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Tabela 23. Cele, typy projektów, beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v.

Numer i nazwa Działania	Cele Działania	Typy projektów możliwe do realizacji w ramach Działania	Beneficjenci	Grupy docelowe
10.1 Usługi rozwojowe dla MMŚP	Działanie ma na celu: poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw sektora MMŚP oraz przystosowanie pracodawców i pracowników do koniecznych zmian związanych z globalnymi trendami, np. upowszechnianiem nowoczesnych technologii, starzeniem się społeczeństwa i innymi kwestiami demograficznymi.	1/ Usługi rozwojowe adekwatne do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm sektora MMŚP, w tym m. in.: a) analiza potrzeb rozwojowych, b) szkolenia, c) doradztwo.	1/ Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne. 2/ Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w szczególności organizacje pozarządowe, partnerzy społeczno-gospodarczy. 3/ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych.	1/ Przedsiębiorcy sektora MMŚP prowadzący działalność gospodarczą na terenie województwa lubelskiego oraz ich pracownicy. 2/ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenie województwa lubelskiego.
10.2 Programy typu outplacement	Działania mają na celu: wsparcie przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne oraz ich	1/ Programy typu outplacement obejmujące: a) doradztwo zawodowe, b) poradnictwo psychologiczne,	1/ Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,	1/ Pracownicy zagrożeni zwolnieniem, pracownicy

Numer i nazwa Działania	Cele Działania	Typy projektów możliwe do realizacji w ramach Działania	Beneficjenci	Grupy docelowe
oraz 10.4 Programy typu outplacement w ramach ZIT LOF	pracowników w procesie dostosowywanie się do zmian gospodarczych.	c) pośrednictwo pracy, d) szkolenia, kursy, studia podyplomowe, e) staże, f) subsydiowanie zatrudnienia (wyłącznie w projektach PUP), g) sfinansowanie kosztów dojazdu do miejsca zatrudnienia lub dodatek relokacyjny na pokrycie kosztów zamieszkania związanych z podjęciem zatrudnienia, h) wsparcie finansowe na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, w formie bezzwrotnej, które może być uzupełnione o wsparcie pomostowe w postaci pomocy finansowej.	w szczególności urzędy pracy. 2/ Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w szczególności organizacje pozarządowe, partnerzy społeczno-gospodarczy. 3/ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych.	przewidziani do zwolnienia lub osoby zwolnione z przyczyn nie dotyczących pracownika z terenu woj. lubelskiego, 2/ Pracownicy dużych przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne z terenu woj. lubelskiego.

Źródło: Ibidem, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020, 23 lipca 2021 r.

9. Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Działań wdrażanych w ramach PI 8v.

W tabeli zamieszczonej poniżej wskazano poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w Priorytecie inwestycyjnym 8v oraz wartości docelowe wskaźników dla roku 2023.

Tabela 24. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w Priorytecie inwestycyjnym 8v.

Nazwa wskaźnika	Działania realizujące wskaźniki programowe	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/ wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie	10.1, 10.2, 10.4	17393	12046	69,26
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	10.1, 10.2, 10.4	3279	2422	73,86
Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	10.1	5121	3982	77,76
Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	10.2, 10.4	6204	5851	94,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

W tabeli zamieszczonej poniżej wskazano poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w Priorytecie inwestycyjnym 8v oraz wartości docelowe wskaźników dla roku 2023.

Tabela 25. Poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. realizowanych w Priorytecie inwestycyjnym 8v.

Nazwa wskaźnika	Działania realizujące wskaźniki programowe	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/wniosków o płatność
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	10.1	90%	8402	77,50
Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	10.1	85%	2960	87,45
Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	10.2, 10.4	55%	2947	91,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

10. Opis Działań wdrażanych w ramach PI 8vi.

W tabeli poniżej wskazano typy projektów, Beneficjentów oraz grupy docelowe Działań, na które w ramach RPO WL 2014 – 2020 przełożono Priorytet inwestycyjny 8vi. Aktywne i zdrowe starzenie się.

Tabela 26. Cele, typy projektów, Beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi.

Numer i nazwa Działania	Cele Działania	Typy projektów możliwe do realizacji w ramach Działania	Beneficjenci	Grupy docelowe
10.3 Programy polityki zdrowotnej	Działanie ma na celu: oddziaływanie na rynek pracy poprzez przeciwdziałanie dezaktywacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych (przeciwdziałanie bierności zawodowej powodowanej stanem zdrowia poprzez profilaktykę, diagnostykę i rehabilitację).	1/ Realizacja programów zdrowotnych opracowanych na poziomie krajowym: a) programy profilaktyczne w zakresie nowotworów: rak szyjki macicy, piersi i jelita grubego. 2/ Opracowanie i realizacja regionalnych programów zdrowotnych: a) regionalne programy zdrowotne (w tym tworzone i realizowane we współpracy z pracodawcą) obejmujące także działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne, b) programy zdrowotne ukierunkowane na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy (w tym działania szkoleniowe).	1/ Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne. 2/ Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w szczególności organizacje pozarządowe, organizacje non-profit, PES posiadające doświadczenie w zakresie działań profilaktycznych. 3/ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych. 4/ Podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą lub ich podmioty tworzące. 5/ Pracodawcy, w tym działający w zakresie włączenia społecznego.	1/ Osoby z terenu woj. lubelskiego w wieku aktywności zawodowej kwalifikujące się do programów zdrowotnych. 2/ Przedsiębiorcy i pracodawcy prowadzący działalność gospodarczą na terenie woj. lubelskiego. 3/ Personel służb świadczących usługi zdrowotne.

Źródło: Ibidem, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 r., 23 lipca 2021 r.

11. Opis wskaźników produktu i rezultatu założonych w odniesieniu do Działań wdrażanych w ramach PI 8vi.

W tabeli zamieszczonej poniżej wskazano poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w Priorytecie inwestycyjnym 8vi oraz wartości docelowe wskaźników dla roku 2023.

Tabela 27. Wskaźniki produktu założone i osiągnięte (wg stanu na dzień 31.03.2021 r.) w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/wniosków o płatność
Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS	115927	82604	71,26
Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców	16	9	56,25
Liczba osób objętych programem zdrowotnym ukierunkowanym na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy	600	263	43,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

W tabeli zamieszczonej poniżej wskazano poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w Priorytecie inwestycyjnym 8vi oraz wartości docelowe wskaźników dla roku 2023.

Tabela 28. Wskaźniki rezultatu założone i osiągnięte (wg stanu na dzień 31.03.2021 r.) w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika dla roku 2023	Wartość wskaźnika na podstawie formularzy uczestników/ wniosków o płatność	Stopień realizacji wskaźnika (%) na podstawie zatwierdzonych formularzy/ wniosków o płatność
Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	75%	49776	80,34
Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	95%	262	104,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie przekazanych przez Zamawiającego danych dotyczących poziomu wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r.

Spis wykresów

Wykres 1. Efekty udziału w projektach wskazywane najczęściej przez uczestników projektów realizowanych w ramach PI 8i. 41

Wykres 2. Średnie oceny wybranych form wsparcia świadczonych w ramach PI 8i. 45

Spis tabel

Tabela 1. Wielkości prób badawczych w badaniu ilościowym uczestników projektów w podziale na Działania. 32

Tabela 2. Wielkości prób badawczych w badaniu ilościowym beneficjentów w podziale na Działania. 33

Tabela 3. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 utworzonych przy wsparciu Programu w stosunku do liczby miejsc funkcjonujących w subregionach w 2016 r.. 60

Tabela 4. Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, które zostaną utworzone docelowo w ramach Programu w podziale na subregiony, powiaty i gminy..... 62

Tabela 5. Rekomendacje..... 91

Tabela 6. Cele, typy projektów, beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8i. 95

Tabela 7. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w odniesieniu do PI 8i. 97

Tabela 8. Poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego 8i..... 99

Tabela 9. Cele, typy projektów, Beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iii..... 101

Tabela 10. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii. 102

Tabela 11. Poziom wskaźnika rezultatu osiągniętego na dzień 31.03.2021 r. w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii. 103

Tabela 12. Status firm z grupy badanej i grupy kontrolnej w momencie realizacji badania..... 104

Tabela 13. Średni okres funkcjonowania firm z grupy badanej i z grupy kontrolnej w poszczególnych kohortach rocznych (latach, w których zarejestrowano firmy).	105
Tabela 14. Porównanie struktury firm analizowanych powstałych co najmniej 12 miesięcy przed dokonaniem pomiaru trwałości i struktury firm, które zakończyły działalność przed upływem 13 miesięcy od daty jej rozpoczęcia.....	107
Tabela 15. Status firm powstałych przy wsparciu w ramach Działania 9.2, Działania 9.3 oraz Działania 9.6 w latach 2018-2020 w momencie realizacji badania (dotyczy wyłącznie firm powstałych w latach 2018, 2019 i 2020).	109
Tabela 16. Status firm powstałych przy wsparciu w ramach Działania 9.2 RPO WL, Działania 9.3 oraz Działania 9.6 w latach 2018-2020 w momencie realizacji badania, w podziale na lata, w których firmy rozpoczęły działalność (2018 i 2019).	110
Tabela 17. Średnia wieku przedsiębiorcy w momencie przystąpienia do projektu (w latach) w podziale na firmy aktywne i nieaktywne w momencie realizacji pomiaru w podziale na lata, w których firmy rozpoczęły działalność (2017, 2018 i 2020).	114
Tabela 18. Status działalności gospodarczych założonych przez uczestników projektów w ramach RPO WL 2014 – 2020 w 2018 r. w podziale na wykształcenie w momencie przystąpienia do projektu.	115
Tabela 19. Status firm powstałych przy wsparciu w postaci dotacji i przy wsparciu w postaci instrumentu finansowego (pożyczki) w momencie realizacji badania.....	118
Tabela 20. Cele, typy projektów, Beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iv.	120
Tabela 21. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. realizowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iv.	121
Tabela 22. Poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. realizowanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8iv.	122
Tabela 23. Cele, typy projektów, beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8v.....	123
Tabela 24. Poziom wskaźników produktu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. w Prioryecie inwestycyjnym 8v.....	125

Tabela 25. Poziom wskaźników rezultatu osiągniętych na dzień 31.03.2021 r. realizowanych w Priorytecie inwestycyjnym 8v.....	126
Tabela 26. Cele, typy projektów, Beneficjenci i grupy docelowe Działań wdrażanych w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi.....	127
Tabela 27. Wskaźniki produktu założone i osiągnięte (wg stanu na dzień 31.03.2021 r.) w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi.....	128
Tabela 28. Wskaźniki rezultatu założone i osiągnięte (wg stanu na dzień 31.03.2021 r.) w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8vi.....	129